

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK PROGRAMI**

**ZEYREK AKADEMİ'NİN İÇ MEKÂNLARINDA REFAH
KAVRAMININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİZEM TURGUT

İSTANBUL, 2024

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK PROGRAMI**

**ZEYREK AKADEMİ'NİN İÇ MEKÂNLARINDA REFAH
KAVRAMININ İNCELENMESİ**

**GİZEM TURGUT
(200251013)**

**Danışman
(Dr. Öğr. Üyesi Nazende Yılmaz)**

DÜZELTİLMİŞ TEZ

İSTANBUL, 2024

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
TEZ ONAY FORMU

26/04/2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İç Mimarlık Anabilim Dalı İç Mimarlık tezli yüksek lisans programı öğrencisi 200251013 numaralı **Gizem TURGUT**'un, hazırladığı "*Zeyrek Akademi'nin İç Mekânlarında Refah Kavramının İncelenmesi*" konulu yüksek lisans ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 26.04.2024 Cuma günü saat 12:00'de yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Çoğunluğu/Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının .....
.....
şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. Dr. Öğr. Üyesi Nazende YILMAZ (Danışman)	Kabul
2. Doç. Dr. Salih SALBACAK	Kabul
3. Doç. Dr. Aysun Ferrah GÜNER	Kabul
4.	
5.	
6.	

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Gizem TURGUT

DÜZELTME METNİ

Tezin adının “Geleneksel Türk Evinin Mekân Kurgusunu Kültür-Gelenek-İnanç İlişkisi Üzerinden Okumak” yerine “Zeyrek Akademi’nin İç Mekânlarında Refah Kavramının İncelenmesi” olması oy birliği ile kararlaştırılmıştır.

TEŞEKKÜR

Bu alıőma için beni seçen, imkân, ömür ve yoldaőlar nasip eden Rabbime hamd ediyorum. Desteklerini ve dualarını eksik etmeyen kıymetlilerim; ailelerime, anneciğim Sevinç Yurdakul'a, babacığım Enver Yurdakul'a, eőim Muhammed Salih Turgut'a, kardeőlerime ve arkadaőlarıma çok teşekkür ediyorum.

Gizem Turgut

Bir'e...

Rim ve tüm kardeşlerine...

23.12.

İsmiyle Müsemma Güzel Dedeme...

ZEYREK AKADEMİ’NİN İÇ MEKÂNLARINDA REFAH KAVRAMININ İNCELENMESİ

Gizem Turgut

ÖZET

Bu tez çalışmasında kültürel miras yapısı olan Zeyrek Akademi’nin iç mekânlarının refah etkisi değerlendirilmiştir. Refah kavramı insan psikolojisinde, mimarîde ve kültürel mekânların iç mimarîsindeki önemli bir role sahiptir. Refah insanın zihinsel ve ruhsal sağlığının, fiziksel sağlığıyla birlikte düşünülmesi gereken bir kavramdır. Mekânın refah seviyesi dikkate alınması gereken bir özelliktir. Zeyrek semtinin tarihsel gelişimine, sosyokültürel ve mimarî yapısına; Zeyrek Akademi’nin tarihsel ve mekânsal analizine, restorasyon sürecine değinilmiştir. Refah kavramı ile kültürel miras yapısı bağlantısı kapsamında Zeyrek Akademi’nin iç mekânları incelendiğinde; doku- mekânsal algı ilişkisinin güçlü bir etki oluşturduğu, bu etkinin insanın psikolojik ihtiyacı ile fiziksel ihtiyacı arasında bağı pekiştirdiği gözlemlenmiştir. Bu incelemeler Zeyrek Akademi’nin ve bulunduğu semtin geçirdiği önemli tarihsel süreçlerin süzgecinden geçirilip yapılan anket formu ile güçlendirilmiştir. Zeyrek Akademi’nin ziyaretçileri, talebeleri, çalışanları tarafından toplamda otuz dört kişinin doldurduğu anket formu neticesinde elde edilen veriler öznel refah konusunda önemli bilgiler sunmaktadır. Bu veriler, iyi mekânın sahip olması gereken hususlarla birlikte değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler tablolar hâline getirilmiş, Zeyrek Akademi’nin kültürel miras yapısı olarak nasıl daha iyi hâle gelebileceğine dair öneriler de değerlendirilmiştir. Refah kavramının psikolojik etkilerinin mekân kavramıyla ilişkisinin güçlü olduğu görülmektedir. Bu bağlamda kültürel miras yapısı Zeyrek Akademi’nin modern donanım eklemeleri dahil olmuş olsa da sahip olduğu tarihî iç mekân özelliklerinin seviyesi noktasında oldukça etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Refah, Zeyrek Akademi, Kültürel Miras, İç Mimarlık, Mekân Psikolojisi, Mimarlık.

INVESTIGATION OF THE CONCEPT OF WELLBEING IN THE INTERIORS OF ZEYREK ACADEMY

Gizem Turgut

ABSTRACT

In this thesis, the effect of well-being of the interior architecture of Zeyrek Academy, a cultural heritage building, is discussed. The concept of well-being has an important role in human psychology, architecture and interior architecture of cultural spaces. Well-being is a concept in which a person's mental and spiritual health should be considered together with his physical health. The welfare level of the place is a feature that should be taken into consideration. The historical development, sociocultural and architectural structure of the Zeyrek district, the historical and spatial analysis of the Zeyrek Academy and its restoration process are discussed. When the interiors of Zeyrek Academy are analyzed in the context of well-being and cultural heritage structure, it is observed that the relationship between texture and spatial perception creates a strong effect, and that this effect reinforces the connection between the psychological needs of human beings and their physical needs. These examinations were filtered through the important historical processes that Zeyrek Academy and the neighborhood in which it is located, and strengthened with the questionnaire form. The data obtained as a result of the survey form filled out by thirty-four people in total, visitors, students and employees of Zeyrek Academy, provide important information about subjective well-being. This data was evaluated together with the aspects that a good place should have. These evaluations have been schematized, and suggestions on how Zeyrek Academy can become better as a cultural heritage structure have also been evaluated. It is seen that the psychological effects of the concept of well-being have a strong relationship with the concept of space. In this context, it is concluded that the cultural heritage structure Zeyrek Academy is very

effective in terms of the level of its historical interior features, even though modern equipment additions have been included.

Keywords: Well-Being, Zeyrek Academy, Cultural Heritage, Interior Architecture, Psychology Of Space, Architecture.

ÖN SÖZ

Yüksek lisans sürecimde hem eğitim hem manevi destek noktasında yanımda olan çok değerli danışman hocam Nazende YILMAZ'a saygı ve sevgilerimi sunuyor, çok teşekkür ediyorum.

Lisans sürecimden bu yana desteğini yanımda hissettiğim, danıştığım konuları samimiyetle dinleyip çözüm tavsiyesi sunan, ustam dediğim Mimar Serkan AKIN'a çok teşekkür ediyorum.

Zeyrek Akademi'ye, akademi çalışanlarına, akademi ziyaretçilerine, sevgili Mimar Zübeyde KAAN'a, Şehir Plancısı Muzaffer Bey'e, Tarih Araştırmacısı İbrahim AKKURT'a teşekkür ederim.

Haziran, 2024

Gizem Turgut

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
ÖN SÖZ.....	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1. İÇ MEKÂNDA REFAH KAVRAMI VE İNSAN PSİKOLOJİSİNE ETKİSİ 3	
1.1. REFAH KAVRAMI.....	3
1.1.1. Refah Kavramının İnsan Psikolojisi ile İlişkisi.....	6
1.1.2. Mekânda Çevresel Psikoloji ve Refah Kavramı	7
1.1.2.1. İç Mekân Özelinde Kültürel Miras Yapılarında Refah	8
1.1.2.1.1. Fiziksel Çevrenin Etkisi	9
1.1.2.1.2. Işıklandırma	9
1.1.2.1.3. Akustik.....	11
1.1.2.1.4. Hacimsel Öğeler	13
1.1.2.1.5. Havalandırma	15
1.1.2.1.6. İklimlendirme.....	16
1.1.2.1.7. Renklendirme	18
1.1.2.1.8. Mobilya Elemanları Seçimi.....	20
1.1.2.1.9. Doku ve Detaylar	22
İKİNCİ BÖLÜM	25
2. ZEYREK BÖLGESİ VE ZEYREK AKADEMİ BİNASI.....	25
2.1. ZEYREK SEMTİ	25
2.1.1. Semtin Tarihsel Gelişimi.....	26
2.1.2. Semtteki Koruma Çalışmaları.....	31
2.1.3. Günümüzdeki Sosyokültürel Ve Mimarî Yapısı.....	33
2.2. ZEYREK AKADEMİ BİNASI	42
2.2.1. Yapının Tarihsel Gelişimi	46
2.2.2. Mimarî Özellikleri	48
2.2.3. Plan-Cephe Özellikleri	48
2.2.4. Restütisyon ve Restorasyon Süreci.....	49
2.2.4.1. Yapısal Verilerle Kronolojik Analiz	50
2.2.4.2. Mekânsal Verilerle Kronolojik Analiz.....	50

2.2.4.3. Mimarî Özellikler	51
2.2.4.3.1. Yerleşim Özellikleri	51
2.2.4.3.2. Plan Özellikleri.....	51
2.2.4.3.3. Cephe Özellikleri	53
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	54
3. ZEYREK AKADEMİ’NİN İÇ MEKÂNLARINDA REFAH KAVRAMININ İNCELENMESİ	54
3.1. ANALİZ ÇALIŞMASI.....	54
3.1.1. Demografik Analiz.....	54
3.1.2. Eğitim ve Meslek Durumu Analizi	55
3.2. ZEYREK AKADEMİ İÇ MEKÂNLARININ ANALİZİ	56
3.2.1. İç Mekân Analizlerinin Detaylandırılması.....	63
3.2.1.1. Ortak Alanlar	65
3.2.1.1.1. Kütüphane	65
3.2.1.1.2. Ofisler.....	68
3.2.1.1.3. Sınıflar: Mahzen ve Üst Katlardakiler	71
3.2.1.1.4. Islak Hacim: Hamam ve Tuvaletler	75
3.2.1.1.5. Sofa, Koridorlar, Merdivenler.....	77
3.2.2. İç Mekânın Genel Değerlendirmesi	80
SONUÇ.....	84
KAYNAKÇA	93
EKLER.....	99

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1.1: Hayat Kalitesi Hakkında 12 Aktivite	18
Çizelge 3.1: Ankete katılan kişilerin yaş aralığı.....	71
Çizelge 3.2.1: Işıklandırma.....	75
Çizelge 3.2.2: Akustik.....	75
Çizelge 3.2.3: Hacimsel Ögeler.....	76
Çizelge 3.2.4: Havalandırma.....	76
Çizelge 3.2.5: İklimlendirme.....	77
Çizelge 3.2.6: Renklendirme.....	78
Çizelge 3.2.7: Mobilya Seçimi.....	78
Çizelge 3.2.8: Doku ve Detaylar.....	79
Çizelge 3.2.9: İç Mekân Detayları.....	82

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1: Fogg Davranış Modeli

Şekil 2.1: Zeyrek, mahalle sınırları haritası

Şekil 2.1.1: Soldan Sağa Zeyrek Haritaları: Pervititch Haritası, Atatürk Kitaplığı, (1933); Bimtaş Arşivi (1996); Fatih Belediyesi Haritası (2024)

Şekil 2.2: Konstantinopolis'in bölgeleri, 5. yüzyıl (von Hubner, 1906)

Şekil 2.3: Pantokrator Hastanesi'nin A.Orlandos Tarafından Çizilen Tahmini Planı

Şekil 2.4: Pantokrator Hastanesi'nin P. Codelles Tarafından Çizilen Tahmini Plan

Şekil 2.5: Mezar Şapeli batısında galeri çatısına kurşun döşenmesi

Şekil 2.6: Fetih sonrası Zeyrek Bölgesi, 1559 (aktaran Oberhummer, 1902)

Şekil 2.7: 1970 yılında Zeyrek Koruma Bölgesi

Şekil 2.8:1983'te Atatürk Bulvarı'ndan Zeyrek 'in genel görünümü ve Zeyrek Camii

Şekil 2.9: 2004 yılında Zeyrek Camii doğu cephesi

Şekil 2.10: 1950'lilerde Zeyrek'te bir sokak (Evcı, 1996)

Şekil 2.11: İbadethane Sokağı No:15 (M. Wiener)

Şekil 2.12: İbadethane Sokağı No:41/43 (M. Wiener)

Şekil 2.13: Eski İmaret Cami ve çevresi vaziyet planı

Şekil 2.14: Eski İmaret Camii güneydoğudan görünümü (2006 – 1977)

Şekil 2.15: Şeyh Süleyman Mescidi, restorasyon öncesi 70'li yıllar (Müller-Wiener, çev. 2007)

Şekil 2.16: Şeyh Süleyman Mescidi, restorasyon sonrası 2019 (Müller-Wiener, çev. 2007)

Şekil 2.17: Haydar Paşa Medresesi, 1940 (Encümen arşivi)

Şekil 2.18: Çinili Hamam, 1940 (Encümen arşivi)

Şekil 2.19: 1933 yılı ada durumları (Pervititch, 1943)

Şekil 2.20: Molla Zeyrek Camii ve çevresindeki sarnıç ve kagir yapılar (Müller-Wiener, Bildlexikon)

Şekil 2.21: Eski manastır bölgesinin günümüzdeki konumu; ortada Pantokrator Manastır Kilisesi, A ve B= muhtemelen geç Bizans kalıntıları, D 5/1 ve E 5/2=

küçük bir sarnıç ve Büyük sarnıç, C=muhtemelen başka bir sarnıcın duvarı, D= payandalarla desteklenmiş doğu istinat duvarı.

Şekil 2.22: 1942’de çekilmiş hava fotoğrafı

Şekil 2.23: 1945’te çekilmiş fotoğraf (Alman Arkeolojisi)

Şekil 3.1: Ankete katılan kişilerin yaş aralığı grafiği

Şekil 3.1.2: Formu dolduranların meslekî dağılımı

Şekil 3.2: Tez anket formundaki “geleneksel malzeme yapı elemanlarından oluşan (kerpiç, ahşap, taş,...) yapının sizdeki etkisi ne düzeydedir?” sorusunun cevapları

KISALTMALAR

bkz.	Bakınız
C.	Cilt
çev.	Çeviren
s.	Sayfa/sayfalar
v.d.	Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler
y.y.	Yüzyıl

GİRİŞ

Çalışmanın Amacı

İnsan psikolojisi ile mekân arasındaki bağ, yüzyıllardan beridir süre gelmektedir. Bu bağın kapsamı genişletilerek sadece zihinsel ve ruhsal değil; fiziksel, bedensel olarak da büyütülerek refah kavramı ortaya konulmuştur. İnsanın fiziksel, bedensel, ruhsal olarak tüm ihtiyaçları refah kavramı ile anlatılmaktadır. Refah kavramı ile mekânlar arasındaki ilişki; insanın yaşamını doğru orantılı olarak etkilemektedir. Mekânda tercih edilen renk, koku, doku, sıcaklık, mobilya gibi detaylar insan fizyolojisini ve psikolojisini etkileyerek kişiselleştirmektedir. Burada öznel refah devreye girmektedir.

Refah kavramı ile iç mekân kavramı ilişkisinin örneklerinden biri olan Zeyrek Akademi bu hususlarda önemli gözlem kaynaklarından biridir. Zeyrek Akademi bulunduğu semtin geçmişiyle de refah kavramına hizmet etmiştir. Zeyrek; üç büyük devlet görmüş, pek çok önemli olaya ve yapıya ev sahipliği yapmış, İstanbul'un Fatih ilçesinde bulunan nadide mahallelerden biridir. Osmanlı konut mimarîsinin önemli örnekleri; hamam mimarîsi, Bizans dönemi kalıntıları, İstanbul'un fethi sonrası camiye dönüştürülmüş Pantokrator Manastırı yani Molla Zeyrek Cami, sarnıçlar, Sosyal Sigortalar Kurumu Zeyrek Tesisleri Yapısı, Bozdoğan (Valens) Su Kemeru gibi pek çok mimarî eser bulunmaktadır.

Bu çalışmada Molla Zeyrek Camii'nin yakınında bulunan Zeyrek Akademi binası çalışılmıştır. Yapı Osmanlı dönemi konut mimarîsinden olup içinde avlu, haremlik- selamlık, mahzenler, sarnıç, özel hamam bulunan farklı bir mimarîdedir. Çalışmada, bu kültürel miras yapısının mimarî detaylarının refah kavramı ile incelenip tavsiyeler sunulması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın Kapsamı

Seçilen kültürel miras yapısı Zeyrek Akademi'nin genel özellikleri, tarihsel gelişimi, çevresinin tarihsel gelişimi, yapının geçirdiği yangın süreçleri, mimarîsi, iç mimarîsi, cephe tasarımı, plan şemaları araştırılıp incelenmiştir. Analizler, tarihî haritalar belirlenerek geçmişinde en son nereye kadar gidilebileceği irdelenmiştir. Bu süreçler, insan ve mekân ilişkisi konusunda tarihî yapıların öneminin refah kavramıyla ilişkilendirilerek anlatılmasını kapsamaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Yapının özelliklerinin belirlenmesi ve sağlıklı şekilde tespitlerin yapılması için konakta güncel analizler yapılmıştır. Bu analizler fotoğraflanmıştır. Analizler kapsamında, mekânı kullanan kişi sayısı, mevcut hâlindeki tüm mekânlarının işlevi, kat adedi, malzeme detayları, içerdiği tarihî dokunun nasıl korunduğu, kullanım durumu, müdahale durumu, çevreyle bağlantılı, geçirdiği tarihsel süreçler, geçirdiği doğal afetler detaylıca incelenmiştir. Bu gözlemlerle birlikte akademiyi kullanan talebelere, çalışanlara anket formu sunulmuştur.

Toplamda 34 kişinin katıldığı ankette akademinin kültürel miras yapısı oluşunun avantajlarına, modern yapıdan farkına, mekân için gerekli olan ana hususların ne kadar iyi olduğuna dair veriler elde edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İÇ MEKÂNDAN REFAH KAVRAMI VE İNSAN PSİKOLOJİSİNE ETKİSİ

1.1. REFAH KAVRAMI

Refah kavramı, “well-being” kelimesinin Türkçe karşılığıdır. Çeviride aynı zamanda “iyilik hâli, iyi olma, sağlık, mutluluk” gibi anlamlara da çevrilmiştir. Bu araştırmada, Türkçe karşılığı “refah” olarak kullanılmıştır.

Refah; canlıların psikolojik, sosyolojik, fiziksel ve zihinsel ihtiyaçlarının karşılanması ile ilişkilendirilen bir kavramdır. Canlıların bedensel ve ruhsal olarak sağlıklı olmaları refah düzeyi ile doğru orantılı olmakta, sağlıklı ve huzursuz hissetmelerine sebep olan şeyler refah düzeyini olumsuz etkilemektedir. Fiziksel çevre, çevrenin içerdiği somut ve soyut unsurlar, canlılar arasındaki bedensel ve psikolojik iletişim, canlının çevre ile arasındaki duygusal bağ gibi etkenler bu sebepler yer almaktadır.

Refah düzeyi nesnel ve öznel olarak değerlendirilebilmektedir (Diener, 1984). Canlılar arasındaki değişken tutum öznel refaha etken olurken, bilimsel olarak kanıtlanmış verilerden elde edilmiş eş tutum değerleri canlılar için nesnel refah düzeyini oluşturmaktadır. Örneğin; sarı ve beyaz ışık arasında kıyaslama yapılırsa sarı ışık gün ışığına yakınlığı sebebiyle insan sağlığında iyi yönde rol oynayarak nesnel refahı olumlu etkilemektedir. Bununla birlikte bir insanın hangi ışık çeşidinde daha iyi çalıştığı gözlemlenirse sonuç beyaz ışık olarak elde edildiği zaman nesnel refahın neticesinden farklılık göstermiş olacaktır. Bu da öznel refahı oluşturmaktadır. Çalışmasını olumlu yönde desteklemekte olan beyaz ışık seviyesindeki artış ya da azalış, çalışmadaki verimliliği düşürüyor ise öznel refah zarar görmektedir.¹

Nesnel refah ile öznel refahın farklılığını anlatan pek çok örnek bulunmaktadır. Bu örneklerden biri olan TinyTask projesi, öznel refahın tasarımını amaçlayan bir

---

¹ Turgut, G. (2023). İç Mimarlık Lisans Dersleri Notları, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

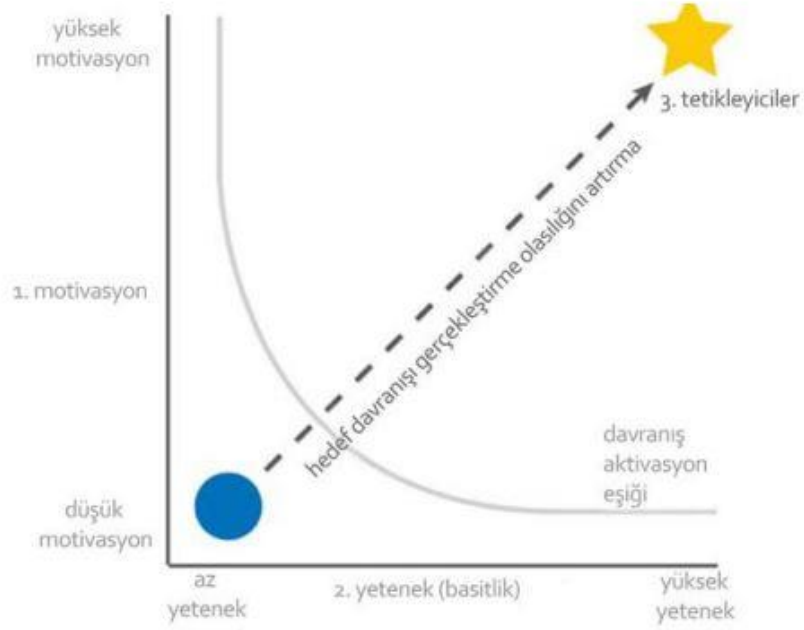
girişimdir. Ruitenber (2010) tarafından geliştirilen bu proje, tasarım alanında pozitif psikolojinin yöntemlerini referans alarak, insanların hayatlarına katabilecekleri iyi oluş stratejilerini sunmayı hedeflemektedir. Lyubomirsky'nin (2007) iyi oluş stratejilerini (Çizelge 2.1.) Fogg'un (2009) davranış modeline (Şekil 2.1.) uygulayarak, bireylere pozitif bir bakış açısı kazandırmayı ve bu olumlu perspektifi güçlendirmeyi amaçlamaktadır. TinyTask projesi, insanları bu noktaları benimsemeyi, içselleştirmeye ve yaşamlarında ilhamı amaçlayan bir çalışmadır.²

1. Expressing Gratitude/Şükran ifade etme
2. Cultivating Optimism/İyimserliğin yetiştirilmesi
3. Avoiding Overthinking and Social Comparison/Aşırı düşünme ve sosyal karşılaştırmadan kaçınma
4. Practicing Acts of Kindness/Yardımsaver davranışların pratiği
5. Nurturing Social Relationships/Besleyici sosyal ilişkiler
6. Developing Strategies for Coping/Başa çıkma stratejilerinin geliştirilmesi
7. Learning to Forgive/Affetmeyi öğrenme
8. Increasing “Flow” Experiences/Akış (flow) deneyimlerinin artırılması
9. Savoring Life Joys/Hayat zevklerinin tadının çıkarılması
10. Committing to Your Goals/Kendini hedeflere adama
11. Practicing Religion and Spirituality/Din ve maneviyatın pratiği
12. Taking Care of Your Body/Bedene önem göstermek

Çizelge 1.1. Hayat Kalitesi Hakkında 12 Aktivite

---

² Fogg, B. J. (2009). “A Behavior Model for Persuasive Design.” Persuasive 2009. Claremont: Springer-Verlag.

Şekil 1.1. Fogg Davranış Modeli

nesnel ve öznel refah farklılıklarına başka bir örnek ise bitkilerin su ihtiyacı verilebilmektedir. Bitkilerin temel ihtiyaçlarından biri olan su ihtiyacı, nesnel refah olarak değerlendirilebilmektedir. Bu değerlendirme detaylıca incelendiğinde bitkilerin su ihtiyaçları arasındaki farklılıklar gözlemlenmektedir. Bu da sonucun “öznel refah” ile ilişkilendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Örneğin; barış çiçeği (*spathiphyllum*) ile aloe vera bitkisi kıyaslandığında iki bitkiye de aynı miktarda su verildiğinde aloeveranın öznel refah seviyesi olumlu etkilenirken, daha fazla suya ihtiyacı olan barış çiçeğinin öznel refah seviyesi olumsuz etkilenmektedir. Bu da barış çiçeği bitkisinin ömrünün azalmasına sebebiyet vermektedir.

Refah kavramının ortaya çıkışı ise 1948 senesine kadar uzanmaktadır. 1948 yılında sağlık kavramı Dünya Sağlık Örgütü tarafından “fiziksel, zihinsel ve sosyal

olarak iyi olma hâli, sadece hastalık ya da güçsüz hissetme anındaki eksiklik hissetme değil, fiziksel, zihinsel ve sosyal olarak iyi olma hissetmek” olarak tanımlamıştır.³

2010'da Birleşik Krallık Hükümeti ise refahı daha geniş bir şekilde 'pozitif bir fiziksel, sosyal ve zihinsel durum; ağrı, rahatsızlık ve yeteneksizlik eksikliği değil' olarak tanımladı. Araştırmalar, refahın insanlarla ilgili olduğunu, yaşam kalitesini, pozitif fiziksel ve zihinsel sağlığı ve sürdürülebilir toplulukları içerdiğini gösterir. Bu kavram, insanların duygusal ve maddi olmayan faydaları değerlendirdiğini kabul eder. Mutluluk ve pozitif duygu konsepti, Aristoteles'ten bu yana incelenmiştir ve çevre ile refah arasındaki bağlantı tarihî bir fikirdir. Refah, 2010'da politika önceliği hâline gelmiş ve hükümetin sağlık harcamalarından tasarruf etme ve erken müdahâleye odaklanma amacına hizmet etmiştir. Refah kavramının yükselişi, zihinsel sağlığın vurgulanması ve yaşam tatmini üzerindeki etkileri nedeniyle politik bir öncelik hâline gelmiştir (Monckton, L., Nolan, C., Reilly, S. (2018).

1.1.1. Refah Kavramının İnsan Psikolojisi ile İlişkisi

Refah kavramı “fiziksel ve ruhsal olarak iyi hissetme” anlamına gelmektedir. Bu da insan psikolojisi ile direkt olarak bağlantısını sunmaktadır. Ruhsal olarak sağlıklı olan bir insan çevresiyle, kendisiyle ve mekânla kurduğu iletişimin olumlu etkisi ile daha iyi hissedebilmektedir. Bu hissiyat bedensel olarak sağlığına da olumlu tesir ettiğinden dolayı hayatındaki verimliliği arttırabilmektedir.

İnsan psikolojisi ile refah rasındaki bu güçlü bağlantıya örnek olarak yürüme engelli bir ferdin yaşadığı, asansörü olmayan bir apartman örneğinde engellinin yaşadığı daireye merdivenle ulaşılmakta ise fiziksel aktiviteler noktasında kısıtlanan bir insanın yaşadığı sorunlar refah seviyesinin azalmasına sebebiyet vererek depresif durumlar ve sorgulamaları beraberinde getirmektedir. Bu, ruhsal sağlığına zarar vermiş olacaktır. Dış çevreyle bağlantı kurması zorlaşmış engelli ferdin sosyal hayata tutunması aksamaktadır.

---

³ Dünya Sağlık Örgütü Anayasası'nın 19-22 Haziran 1946 tarihlerinde New York'ta düzenlenen Uluslararası Sağlık Konferansı'nda kabul edilen önsözü 22 Temmuz 1946 tarihinde 61 devletin temsilcisi tarafından imzalanmıştır (Dünya Sağlık Örgütü Resmi Kayıtları, no. 2, s. 100) ve 7 Nisan 1948'de yürürlüğe girmiştir.

1.1.2. Mekânda Çevresel Psikoloji ve Refah Kavramı

Çevresel psikoloji, bireylerin çevresiyle etkileşimini ve çevrenin insanların davranışları, duyguları ve düşünceleri üzerindeki etkilerini inceleyen bir alanı ifade etmektedir. Bu disiplin, insanların yaşadıkları çevre ile nasıl etkileşime girdiklerini ve bu etkileşimin insan psikolojisi üzerindeki etkilerini anlamaya odaklanmaktadır.

Refah kavramı, genel olarak bir bireyin fiziksel, duygusal ve sosyal iyi hâli anlamına gelir. Bu kavram, sadece maddi açıdan değil, aynı zamanda psikolojik ve duygusal açılardan da değerlendirilebilmektedir. Refah, bireyin yaşam kalitesini, mutluluğunu ve genel iyilik hâlini içermektedir.

Mekânda çevresel psikoloji ve refah arasındaki ilişki, bir kişinin yaşadığı veya bulunduğu mekânın, psikolojisini ve dolayısıyla refahını nasıl etkilediği ile ilgilidir. Günümüzde refah için tasarlamak, tasarımın ana amaçlarından biri olarak görülmeye başlanmıştır (Desmet ve Hassenzahl, 2012; Desmet ve Pohlmeier, 2013; Hassenzahl vd. 2013).

Doğru tasarlanmış bir mekânın estetik unsurları, insanların ruhsal olarak rahatlamasına ve huzurlu hissetmesine katkıda bulunabilmektedir. Doğa ile uyumlu tasarım, örneğin, doğal ışık ve yeşil alanlar, psikolojik refahı artırabilmektedir.

Mekânın düzeni, insanlar arasındaki sosyal etkileşimi etkileyebilmektedir. Açık ve davetkâr mekânlar, insanların bir araya gelmesini teşvik ederek sosyal bağları güçlendirebilmekte ve topluluk duygusunu artırabilmektedir.

Mekânın fiziksel konforu ve işlevselliği, bireylerin günlük yaşamlarını daha etkili bir şekilde sürdürmelerine yardımcı olabilmektedir. Bu da refahlarını olumlu yönde etkileyebilmektedir (Power, 2014).

Çevresel psikoloji, bireylerin çevresel bilinçlerini ve sorumluluklarını anlamalarına yardımcı olabilmektedir. Sürdürülebilir ve çevreye duyarlı bir mekânda

bulunmak, insanların refahlarını çevresel değerlere uygun bir şekilde deneyimlemelerine olanak tanımaktadır.

Bu çerçevede, doğru tasarlanmış ve düzenlenmiş mekânlar, insanların psikolojik ve duygusal refahlarını güçlendirebilmektedir.

1.1.2.1. İç Mekân Özelinde Kültürel Miras Yapılarında Refah

Kültürel miras yapıları, estetik açıdan zengin detaylara sahip olabilmektedir. Bu detaylar, insanların psikolojik olarak iyi hissetmelerine katkıda bulunabilmektedir. Mimarî öğeler, sanat eserleri ve tarihî dokular, iç mekânlarda estetik bir deneyim sunarak psikolojik refahı artırabilmektedir.

Kültürel miras, geçmişle duygusal bir bağ kurmayı sağlamaktadır. İnsanlar, bu tür yapıların iç mekânlarında geçmişle bütünleşerek tarihî kimliklerini keşfetmektedirler. Bu duygusal bağ, iç mekânlardaki refahlarını güçlendirebilmektedir.

Tarihî yapıların iç mekânlarında kullanılan malzemeler de bu konuda elzem bir detaydır. Kullanılan doğal malzemeler, sağlıklı bir yaşam ortamı oluşturmada önemli bir rol oynayabilmektedir. Doğal ışık, iyi havalandırma ve sağlıklı malzemeler iç mekânlarda iyi hissedilmesine ve dolayısıyla refahın artmasına katkı sağlayabilmektedir.

Kültürel miras mekânları, toplulukları bir araya getirebilmektedir. Ortak bir tarih ve kültür paydasında buluşmak, insanların sosyal bağlarını güçlendirebilir ve topluluk duygusunu artırabilmektedir.

Tarihî yapıların iç mekânları, zengin hikayelere ev sahipliği yapmaktadır. Ziyaretçiler, bu hikayeleri anlamak ve keşfetmek için iç mekânlarda zaman geçirmektedir. Bu durum, insanların anlam arayışına katkıda bulunarak içsel refahlarını artırabilmektedir.

Kültürel miras yapıları olan bu mekânların refah ile ilişkisi bahsedilen faydaları ile düşünüldüğünde önemi oldukça büyüktür. Bu sebeple bu tarihî mekânların korunması başlıca vatandaşlık görevlerimizdendir.

Koruma kavramı, tarihî veya sanatsal öneme sahip yapıların, doğal değerlerin veya kentsel bölgelerin varlıklarını sürdürebilmeleri için gerekli tedbirlerin alınmasını ifade etmektedir (Hasol, 2017). Kültürel mirasın sürdürülebilir bir şekilde korunması, çevresel refahı destekleyebilmektedir. Doğal kaynakların korunması, enerji verimliliği ve çevresel bilincin iç mekânlarda uygulanması, hem mekânın hem de kullanıcıların refahını artırabilmektedir. Bu noktalar, kültürel miras yapılarının iç mekânlarında refah kavramının çeşitli yönlerini temsil etmektedir. Bu yapılar, tarihî, kültürel ve çevresel unsurları bir araya getirerek insanların refahını olumlu yönde etkileyebilmektedir.

1.1.2.1.1. Fiziksel Çevrenin Etkisi

Tarihî yerlerin insanlar için önemli hususlarından birisi mekâna tanık oluşlarıdır. Mekâna tanık olan insan, alanda bulunan yapıların zamana karşı direnmelerine, çok fazla hasar almalarına, restorasyon süreçlerine, farklı amaçlarda kullanılmak üzere dönüştürülüşlerine şahitlik etmektedir. Bu tanıklık eşliğinde tarihî olaylarla bağlantı kurmak insandaki görsel hafızayı destekler niteliktedir. Desteklenen hafıza ve birebirde somut olarak ve dokunarak deneyimlenen süreç, beraberinde insandaki refah düzeyini olumlu etkilemektedir. Çünkü iç dünyamızı ve görsel-duyusal algımızı ifade etmek için birçok metafor bulunmaktadır (Bottom, 2010).

Refah kavramı, insanın duygularıyla doğru orantılıdır. Bu sebeple dokunma, görme, koku alma duyuları ile duyguların bağlantısı da bu doğru orantıya eklenmektedir. Kültürel miras alanlarındaki dokunma, görme, koklama duyularıyla algıların çalışması daha elverişli hâle gelmektedir. Algılamamanın artması odaklanmaya katkı sağlayarak insanın mekânla bağı noktasında destek görevi görerek refah düzeyindeki olumlu yükselişe eşlik etmektedir.

1.1.2.1.2. Işıklandırma

Işıklandırma mekândaki renkleri, dokuları, tasarımı büyük bir oranda değiştirebilme yeteneğine sahiptir. Işığın varlığı, rengin nasıl algılandığını belirleyen önemli bir faktördür. Renk, ışığın etkisiyle fark edilebilir (Aydıntan, 2001). Işıklandırma insanın algılamasında önemli rol oynamakla beraber o yerde gerçekleştirmek istediği çalışmanın verimliliğini ve mekânın işlevselliğini de etkilemektedir. Örneğin, bilimsel çalışmalarda, herhangi bir farklı durum yok ise, ışığın yüzdesi ne kadar düşükse uykudaki verimliliğin o kadar yüksek olduğu gözler önüne serilmiştir. Bu da kişinin refahını etkilemekte, gün boyunca nasıl hissettiğini, işlerinde nasıl verimli olabildiğini gözlemlememize yarar sağlamaktadır.

Işıklandırmanın kalitesi; renklerdeki, akım değerlerindeki, montajındaki, kullanımındaki dikkat edilmesi gereken detaylarda saklıdır. Hangi amaçla kullanılacağına göre değişen renk seçimi, ayarlanabilir ışık düzeyi, veri tasarrufu gibi veriler oldukça önemlidir. Bir mekânda veya sanat eserinde, mimar veya sanatçı, istediği algıyı oluşturmak için renk ve ışığı kullanabilmektedir. Işığın rolü, mekânın algılanması ve anlam kazanması sürecinde önemli bir etkiye sahiptir (Göker, 2010).

Işıklandırma ile mekânda olmayan sınırlar oluşturulabilir, vurgu yapılması gereken yerler ışık ile sağlanabilmektedir.⁴ Bu özelliklerin çok daha ön plana çıktığı mekânlardan birisi de kültürel miras alanlarıdır. Bu alanlarda odak noktası olması istenen noktalar ışıklandırmanın avantajlarından yararlanılarak dikkatlerin toplandığı yerlere dönüşebilmektedirler. Böylelikle tarihe tanıklık noktalarında insanların zihinlerindeki kalıcılık daha da artabilmektedir.

Tarihî miras alanlarında gerçekleştirilen organizasyonlarda ışıklandırma geçmiş ile günümüz arasındaki bağın kurulması noktasında etkinliğin konsepti ile uyumlu olarak tasarlanabilmektedir. Bu tasarım sayesinde kurulan bağlantı insanlardaki mekân algısını genişletmekte, şehirle olan bağını kuvvetlendirmektedir. Şehir ve insan arasındaki bu oluşum ile aidiyet duygusundaki niteliğin artması kişinin sosyal yaşantısına olumlu yansımaktadır. İnsan yaşamı boyunca aidiyet duygusu süregelmektedir. Bu duygunun kuvvetli oluşu hayattaki zorluklar karşısındaki güçlü duruşla orantılıdır. Şehirle kurduğu aidiyet bağı güçlü olan ferden refah düzeyi olumlu

---

⁴ Turgut, G., İç Mimar Halit Gürelman-Aydınlatma Ders Notları, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

etkilenecek sosyal yaşantısı, ruhsal durumları, farkındalıklı oluşu bu düzeyde artabilmektedir.

Işıklandırma tarihî alanlardaki araştırmalarda, arkeolojik kazılarda, restorasyonlarda, gezilerde detayları kaçırmamakta oldukça önem arz etmektedir. Bu detayların kaçırılmaması adına ışıklandırma noktasının daha dikkatle yürütüldüğü çalışmalar tarih için tam fayda ile sonuçlanabilmektedir.

Özel ışıklandırma yöntemleri kullanılarak oluşturulan tasarımlar mekânların gerçeklik algısını etkileyerek yeni bir mekân oluşturulması noktasında oldukça etkili olmaktadır. Bu yöntemle oluşturulan tasarımlarda yaş aralığına dikkat edilmesi hassas noktadır. Çocukların refah düzeyini olumsuz etkileyerek tarihî mekânlarla olan bağımlı zedeleyebilmekte ve korku duygusunu tetikleyerek bilinçaltına yerleşebilmektedir. Bu da şehirle olan güvenli bağlanma ilişkisinde iyi rol oynamamış olmaktadır.

1.1.2.1.3. Akustik

Akustik, bir yapıda ses dalgalarının algılanabilme düzeyinin en iyi seviyede olmasını sağlayan alandır. Tarihsel serüveni incelendiğinde Vitruvius'tan önce Pisagor'un çalışmalarına rastlanılmaktadır. İlerleyen zamanda ise Aristoteles'in verileriyle karşılaşılmaktadır. Bu veriler "Ses ve İşitme" adlı eserinde yer almaktadır (Kayılı, 2005). Akustik, istenilen ya da olması gereken durumlarda sesin düşüklüğünü veya sesin yüksekliğini dengeleyen, gürültü seviyesini kontrol eden tasarımları içermektedir. Bu kontrol edilen unsurlar mimarî yapı uygulamaları içermektedir:

- Akustik sünger,
- Akustik panel,
- Akustik keçe panel,
- Akustik stüdyo panel tasarımları,
- Asma tavan sistemleri,
- CelluBor-Selüloz yünü ve bor karışımı yalıtım malzemesi,
- Akustik ses geçirmez kapı tasarımları,
- Zemine yapılan akustik kaplama,
- Ses yalıtımlı cam ,
- Akustik ses perdesi.

Ses çeşitleri dinlendiren, çevreyi kirliliğine sebebiyet verenler olarak birçok çeşitte değerlendirilebilmektedir. Dinlendiren, ortamdaki çalışma verimliliğine olumlu etki eden, canlılardaki kaygı seviyesini düşüren ses çeşitleri refah seviyesine olumlu etki ederek psikolojik ve fizyolojik olarak daha iyi bir yaşam kalitesi sunmaktadır.

Kültürel miras alanlarındaki akustik dönemdeki mimarların çözümlediği tekniklerle sağlanmıştır. Örneğin Kanuni Sultan Süleyman döneminde yapılmış olan ve külliyesiyle birlikte tamamlanması 1557 yılını bulmuş olan Süleymaniye Cami, akustik tasarımı açısından incelendiğinde Mimar Sinan, yapının bazı yerlerini ve kubbenin çevresini içi boş küplerle donatarak sesin homojen olarak yayılmasını sağlamıştır (Kayılı, 1988).

Süleymaniye Camii'nde akustik ile ilgili bazı bilimsel çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar, 1959-1969 yılları onarımlarından sonra 1988 senesinde Gazi Üniversitesi (GÜ-1988) tarafından yürütülmüştür (Kayılı, 1988a). Bu ölçümlerde 100Hz ile 8000Hz frekans aralığında 1/3 oktav bant dizisi kullanılmıştır. 1996 senesinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ-1996) tarafından da ölçümler yapılmıştır (Topaktaş, 2003).

Ölçümler, mihrap önü ve müezzin mahfilinde bulunan iki kaynak ve altı alıcı noktasıyla gerçekleştirilmiştir. Geniş bant ses/gürültü sinyali kaynaktan verilmiş, alıcı noktalardaki mikrofonlar ile hacmin darbe yanıtları kaydedilmiştir. 1959-1969 onarımlarından sonra yapılan son ölçümler, 2000 yılında "CAHRISMA - Sinan Camilerinin Akustik Yönden Tanımlanması ve Yeniden Canlandırılması Yoluyla Akustik Mirasın Korunması" projesi kapsamında yapılmıştır. Ferrara Üniversitesi (UNIFE) ve Danimarka Teknik Üniversitesi (DTU) tarafından gerçekleştirilen akustik ölçümlerde, süpürme ses sinyali kaynaktan verilmiş ve üç kaynak ile on alıcı noktada darbe yanıtları kaydedilmiştir. UNIFE, 80-18000Hz frekans aralığını, DTU ise 35-11500Hz frekans aralığını kullanarak 10 saniyelik darbe uzunluğunda test sinyallerini değerlendirmiştir (CAHRISMA, 2001 ve Karabiber, 2000).

Devam eden çalışmalar neticesinde ODTÜ-2013 saha ölçümlerinden elde edilen veriler, diğer araştırmacıların 1988, 1996, 2000 ve 2013 tarihlerindeki saha ölçümlerinden elde edilen verilerle bir arada değerlendirilmiş; yapılan onarımların, Süleymaniye Camii'nin akustiğine etkileri tartışılmıştır. Tüm ölçümlerde "çınlama süresi" ortak değerlendirme ölçütü olarak kullanılmıştır.

Caminin akustik yapısı ve işlevi göz önünde bulundurulduğunda, çınlama süresinin üst sınır hedef değerinin sağlandığı oktav bant aralığı 2000Hz ve üzerindeki frekanslardır. Bunun ana nedeni, 2000Hz ve üstündeki oktav bantlarda havanın ses yutma katsayısının (0.003-0.025) artmasıdır (Mehta vd., 1999).

Havanın bu yüksek frekanslardaki sesleri daha fazla yutması, özellikle Süleymaniye Camii gibi geniş hacimli mekanlarda, orta ve düşük frekanslara kıyasla belirgin ve olumlu bir etki yapmaktadır.

Oluşturulan tablolardaki verilere göre caminin farklı konumlarındaki çınlama süreleri arasında büyük farklılıklar gözlenmemektedir. Bu nedenle, çınlama süreleri yüksek olsa bile ses dağılımı cami içerisinde dengeli bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu durum, caminin iç mekan geometrisi ve yüzey özelliklerinin sesin yayılımına olumlu katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Tüm bu çalışmalar sonucunda Süleymaniye Camii'nin özgün akustik özelliklerini etkileyen unsurlar, yapının konumu, formu ve geometrik boyutları, üst yapı geçiş elemanları, kubbe ve temel sıvalar gibi kaliteli bitirme malzemelerinin kullanımı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sü Gül vd., 2014).

1.1.2.1.4. Hacimsel Ögeler

Hacim, mimarlıkta temel tasarım noktalarından biri olmaktadır. Hacimsel ögeler, alansal kullanımın daha kullanışlı hâle getirilmesi konusunda ana karakterlerden biridir. Hacim ne kadar tasarıma elverişli duruma getirilirse devamında gelecek olan tasarımın; işleyişi, karakter kazanması, oluşturulması ve kurulumu çok daha kolaylaşacaktır.

Hacim oranı ile hacmin kullanım amacı birbirleriyle ilişkilidir. Çünkü amaca göre gerekli olan yerin hacmi belirlenir. Belirlenen ölçüye göre oluşturulan tasarımın hem göze hitap edişi daha orantısız hem de daha işlevsel olmaktadır. Kullanım amacı için gerekli olan hacimden daha küçük bir alan ayrıldığında fizyolojik olarak hareket kısıtlılığıyla birlikte psikolojik olarak dar ve küçük bir yerde hissetmenin etkisi, refah seviyesini olumsuz etkileyerek mekânın amacına hizmet etmemesine sebebiyet verebilmektedir. Tersini düşünülürse ise kullanım amacına göre gerek duyulan

hacimden daha büyük bir alanla karşılaşıldığında fizyolojik olarak daha çok hareket edildiği için bedensel yorulmalar meydana gelebilmektedir. Psikolojik olarak kaybolma duygusuna eşlik eden kaygı ile birlikte bedensel yorulmalar yaşanabilmektedir. Gerek duyulan hacimden büyük olan alan, tasarımın algılanmasında da güçlük oluşturabilmektedir. Bu olumsuz durumlar refah düzeyinin azalmasına sebebiyet vermektedir.

Hacimsel öğelerin orantılı olarak kullanılması mekândaki psikolojik algıyı, alandaki hem hacimsel hem hareket olarak verimliliği olumlu yönde etkileyerek nesnel refah düzeyinin iyileşmesini sağlamaktadır.

Kültürel miras alanlarında hacimsel öğelerin değerlendirilmesinde nesnel refah düzeyini olumlu etkileyen tarihî Kuzguncuk İskelesi verilebilmektedir. Mimar Ali Talat Bey tarafından tasarlanmış olan iki katlı kâgir yapının iç mimarîsi incelendiğinde orantılı olarak hacimlerin yerleştirildiği görülmektedir. Yapının girişinde konumlanıp incelendiğinde 2023 yılında kullanım şekline göre giriş katının orta alanında yolcu girişi, sağ tarafından büyükşehir belediyesi tarafından işletilen küçük bir içecek dükkânı, sol tarafında ise yetkililere ayrılmış ofis bölümü vardır. Bu bölümler iskeledeki çalışan sayısı ve dükkânı ziyarete gelen müşteri sayısı gözlemlendiğinde hacimlerin doğru alan ölçülerinde ayrıştığı görülmektedir.

Üst kata sağda bulunan merdiven ile çıkıldığında sağ hacimden sol hacime doğru gözlemlendiğinde ilk olarak grup çalışmalarına ve söyleşilere ayrılmış serbest çalışma alanı, mini mutfak alanı, kütüphanesi bulunan sessiz çalışma alanı görülmektedir. Grup çalışmalarına ayrılmış olan hacimde bir de İstanbul Boğazı'nı görmekte olan balkon bulunmaktadır. Balkonun sesli bir hacime komşu olması kullanan insanlar için psikolojik ve fizyolojik olarak kullanım rahatlığını getirmektedir.

Üst katı kullanan sayısı incelendiğinde bu tarihî alana ev sahipliği yapan Türkiye Tasarım Vakfı'nın ziyaretçileri ön planda gelmektedir. Söyleşilerdeki ve grup çalışmalarındaki kontenjan sayısı bu hacimle doğru orantılı olmaktadır. Sessiz çalışma alanı olarak kullanılan kütüphane bölümündeki ziyaretçilerin sayısı genel olarak grup çalışması alanına göre daha az sayıdadır. Merdiven boşluğundaki alan standart koridor ölçüleri ile kıyaslandığında biraz daha geniştir. Bu kısmen genişlik askı alanı olarak kullanılarak sessiz alandaki verimlilik arttırılmaya çalışılmıştır. Bu hacimsel öğelerin

verimli kullanılışı gelen ziyaretçilerin de alanı kullanmadaki verimliliğini olumlu etkilemektedir. Bu olumluluk ve erişim kolaylığıyla birlikte gelen psikolojik rahatlıkla çalışmalarındaki verim artışı öznel ve nesnel refah seviyelerini iyileştirebilmektedir. Mekânın tarihî ve doğa güzellikleri açısından zengin bir konumda oluşu bu iyileşen seviyeye olumlu olarak yansıyabilmektedir.⁵

1.1.2.1.5. Havalandırma

Havalandırma, mekândaki temiz hava kalitesini kontrol eden sisteme denilmektedir. Sistemin temelinde doğal temiz havanın iç mekânda olması amaçlanmaktadır. Temiz hava insan sağlığında direkt olarak etkili olduğu gibi bununla birlikte tarihî mekânlarda da oldukça önemlidir.

Ortak kent mekânları, insanların etkinliklere katılımını destekleyen ve iletişimi sağlayan önemli unsurlardır. Bu kamusal alanlar, kent kültürünü yansıtarak kentin aynası hâline gelir. Kentlerin çeşitli etkileşim ve gelişimlerine liderlik edebilmesi için, bu mekânların nicelik ve nitelik açısından bilinçli bir şekilde yönetilmesi önemlidir (Oktay, 1999).

Tarihî binalar genellikle özel malzemelerle yapılmıştır. İyi bir havalandırma sistemi, bu malzemelerin zaman içinde çürümesini, küflenmesini veya bozulmasını engelleyerek bina koruma çalışmalarına katkı sağlamaktadır. Tarihî yapıların içindeki nem seviyelerinin kontrol altında tutulması, küf oluşumunu engellemektedir. Özellikle ahşap ve taş gibi malzemeler, nemden daha fazla etkilenebilmektedir. İyi havalandırma, bu malzemelerin dayanıklılığını arttırmaktadır.

Tarihî mekânlarda, özellikle müzeler veya sanat galerilerinde, belirli kokuların kontrol altında tutulması önemlidir. Havalandırma sisteminin güçlü olması, bu tür unsurları etkili bir şekilde dağıtarak ziyaretçilere daha iyi bir deneyim sunmaktadır. Tarihî iç mekânlarda ise toz, partikül ve kirleticileri havalandırma sistemi dışarı atmakta, bu da hem ziyaretçilerin hem de tarihî eserlerin sağlığını korumaktadır.

---

⁵ <https://turkiyetasarimvakfi.org/tr/>

Bazı tarihî eserler belirli sıcaklık ve nem seviyelerinde muhafaza edilmelidir. Havalandırma, olması gereken koşulları sürdürmeye yardımcı olarak eserlerin dayanıklılığını ve estetik değerini korumaktadır. Tarihî mekânları ziyaret edenler için iç mekân konforu önem arz etmektedir. İyi bir havalandırma sistemi; sıcak hava, kötü koku veya boğucu hava gibi unsurları kontrol altında tutarak ziyaretçilere daha keyifli bir deneyim sunmaktadır.

Tüm bu bilgiler, tarihî mekânların havalandırma sistemlerinin, sadece bina koruma değil aynı zamanda ziyaretçi deneyimi ve eserlerin korunması açısından da kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Bu faktörlerle refah kavramının ilişkisi incelendiğinde ise doğru orantılı bir sonuca ulaşılabilmektedir. Örneğin, güçlü bir havalandırma, iç mekânlardaki temiz hava akışını sağlamakta, bu da ziyaretçilerin bedensel, zihinsel ve psikolojik sağlığını olumlu yönde etkilemektedir.

Tarihî mekânlarda estetik bir atmosfer oluşturan doğru havalandırma, ziyaretçilere duygusal bir rahatlık sağlayabilmektedir. Temiz hava, genel ruh hâli üzerinde olumlu bir etki bırakabilmektedir. İyi havalandırılmış mekânlar, ziyaretçiler arasında rahat bir etkileşim sağlamaktadır. Ortamın konforlu olması, sosyal bağlantıları güçlendirebilmekte ve insanların bir araya gelmesini teşvik edebilmektedir.

Tarihî mekânların doğru havalandırılması, sakin ve huzurlu bir atmosferin korunmasına yardımcı olarak ziyaretçilerin stresini azaltarak ruhsal olarak da bir iyilik hâlini hissettirebilmektedir.

Temiz hava sirkülasyonu zihni olumlu yönde etkileyerek ziyaretçilere tarihî ve kültürel değerleri daha iyi anlamasına katkı sağlamaktadır. Bu da zihinsel olarak uyarıcı bir deneyim sunarak refah düzeyini artırabilmektedir.

Temiz hava, uygun sıcaklık ve konforlu bir ortam, ziyaretçilerin mekâna daha fazla katılımını teşvik etmektedir. Bu da diğer bir refah kavramını olum yönde etkileyen bir faktördür.

1.1.2.1.6. İklimlendirme

İklimlendirme, mekândaki soğuk ve sıcak ısı değerlerinin dengeli şekilde tutulmasında rol oynayan sistemdir. Havalandırma ısı değerleri konusunda yetersiz kalabilmektedir. Bu sebeple iklimlendirme, mekânın tüm iklim koşullarında

kullanılabilmesi hususunda önem arz etmektedir. Tarihî mekânlarda iklimlendirme önemli bir faktördür ve çeşitli nedenlerle gereklidir. Bu nedenler arasında koruma ve konservasyon gelmektedir. Tarihî binaların içindeki değerli eserler, mobilyalar ve dokular genellikle belirli sıcaklık ve nem koşullarına ihtiyaç duymaktadır. İklimlendirme, bu değerli unsurların bozulmasını, çürümesini veya deformasyonunu önleyerek koruma ve konservasyonu sağlamaktadır.

Tarihî mekânlar genellikle müze veya sergi alanlarına dönüştürülmektedir. Bu alanlarda sergilenen eserler, belirli iklim şartlarında muhafaza edilmelidir. İklimlendirme, sergi mekânlarını müze nesnelere için uygun hâle getirmektedir. Tarihî mekânlarda ziyaretçilere konforlu bir deneyim sunmak önemlidir. Doğru iklimlendirme, ziyaretçilerin rahat etmelerini sağlamakta, bu da pozitif bir ziyaret deneyimi ve memnuniyet demektir.

Uygun iklimlendirme, iç mekân hava kalitesini kontrol etmekte ve tarihî mekânlarda bulunan insanlar için sağlıklı bir ortam sağlamaktadır. Ayrıca, bina malzemelerinin bozulmasını önleyerek güvenlik açısından önemlidir.

İklimlendirme, tarihî bir binanın kültürel değerini sürdürmeye yardımcı olmakta; doğru sıcaklık ve nem seviyeleri, tarihî malzemelerin ve dokuların zaman içinde bozulmasını önleyerek kültürel değeri korumaktadır.

Modern iklimlendirme sistemleri, enerji verimliliğini artırmak için tasarlanmıştır. Bu da tarihî binalarda çevresel sürdürülebilirliği desteklemektedir. Tarihî mekânlarda iklimlendirme, bu mekânların sürdürülebilir ve korunmuş bir şekilde gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak için temel bir unsurların en önemlileri arasındadır.

Tüm bu bilgilerle refah kavramı ilişkilendirildiğinde direkt olarak bağlantı kurulmaktadır. Tarihî mekânlarda sağlanan uygun iklimlendirme, ziyaretçilerin konforunu artırarak ziyaretçilerin rahat bir ortamda bulunmaları, zihinsel ve duygusal iyi hâllerini olumlu yönde etkileyebilmektedir.

Doğru iklimlendirme, tarihî mekânlardaki iç hava kalitesini iyileştirerek sağlıklı bir iç mekân sağlamaktadır. Bu da ziyaretçilerin fiziksel sağlıklarına katkıda bulunarak refahı desteklemektedir.

Tarihî mekânların korunması, kültürel bağları ve anlamları canlı tutmaktadır. Bu, ziyaretçilerin kültürel bağlarını güçlendirebilmekte ve tarihî mekânlarla ilişkilerini artırarak psikolojik iyi hâllerini etkileyebilmektedir.

Tarihî mekânlarda doğru iklimlendirme, orijinal mimarî özellikleri korumaktadır. Estetik olarak doygun ve çekici bir ortam, ziyaretçilerin estetik tatminini artırabilmekte, bu da refah düzeyini olumlu yönde etkilemektedir.

Doğru sıcaklık ve nem seviyeleri, tarihî mekânlarda huzurlu bir atmosfer oluşturmaktadır. Ziyaretçilerin bu tarihî alanlarda rahatlaması, stresin azalmasına ve ruhsal iyi hâllerinin artmasına katkıda bulunabilmektedir.

Ziyaretçiler arasında tarihî mekânlarda ortak bir deneyim paylaşmak, toplumsal bağları güçlendirebilir. Bu sosyal etkileşimler, refah seviyesini olumlu yönde etkileyebilmektedir.

Sonuç olarak, tarihî mekânlarda doğru iklimlendirme, ziyaretçilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal iyi hâllerini destekleyerek refah kavramına katkıda bulunabilmektedir.

1.1.2.1.7. Renklendirme

Mekân içinde tercih edilen renk ve malzeme kombinasyonları, mekânın sıradışı kimliğini oluşturur (Ching, 1987). Bu bağlamda yapılan değişiklikler, farklı özelliklere sahip yeni kimlikleri ortaya çıkaracaktır. Bu da insanın psikolojik algılarını olumlu ve olumsuz yönde yönetebilmektedir (Mahnke,

Meerwein, Rodeck, 2007).

Refah kavramı ile iç mekân renklendirmesi birlikte daha detaylı düşünülecek olur ise pek çok şey sıralanabilmektedir. Örneğin renk seçimi, iç mekân tasarımında temel bir unsurdur. Renklerin duvarlarda, mobilyalarda ve dekoratif öğelerde nasıl kullanılacağı önemlidir. Sıcak renkler (kırmızı, turuncu, sarı), enerji ve sıcaklık hissi vermekte, soğuk renkler (mavi, yeşil, mor), sakinlik ve serinlik hissiyatı oluşturmaktadır. Nötr renkler (beyaz, gri, bej), diğer renkleri dengelemek ve mekânı aydınlatmak için kullanılabilir.

Renkler arasındaki uyum, iç mekânın harmonisini etkiler. Analog renk şemaları (bitişik renkler), kontrast renk şemaları (zıt renkler), ve monokromatik renk şemaları (tek renk tonları) gibi farklı renk kombinasyonları kullanılabilir. Duvar renkleri, mekânın genel atmosferini belirlemektedir. Büyük ve açık mekânlarda koyu renkler kullanılarak odak noktaları oluşturulabilmektedir. Küçük mekânlarda ise açık renkler tercih edilerek ferahlık hissi verebilmektedir. Mobilya renkleri, iç mekânın tasarımında önemli bir rol oynamaktadır. Mobilya renkleri, duvar ve zemin renkleriyle uyumlu olmalı, mekânın genel konseptine katkıda bulunmalıdır.

Renk ve fonksiyonel alanlar özelinde düşünüldüğünde ise renkler, mekânın kullanımına göre seçilmelidir. Örneğin, çalışma odalarında odaklanmayı artırmak için canlı renkler kullanılabilirken, dinlenme alanlarında sakin ve pastel tonlar tercih edilebilir. Renk ve ışık ilişkisi konusunda ise renklerin mekân içindeki görünümü, mekânın aydınlatmasıyla doğrudan ilişkilidir. Doğal ve yapay ışık kaynakları, renk tonlarını değiştirebilir. Bu nedenle, renk seçimi ışıklandırma koşulları göz önüne alınarak yapılmalıdır. Renklerin kullanımı, mekânın algısını da etkilemektedir. Koyu renkler mekânı daraltabilirken, açık renkler mekânı geniş göstermektedir. Dikey çizgiler kullanılarak tavanın yüksek gösterilmesi veya yatay çizgiler kullanılarak mekânın uzun gösterilmesi gibi optik illüzyonlar oluşturulabilmektedir. Renk ve refah; doğru renk seçimi, kullanıcıların ruh hâlini ve duygusal durumunu etkileyebilmektedir. Örneğin, sakin ve pastel tonlar, rahatlamayı teşvik edebilmekte; canlı renkler ise enerjiyi artırabilmektedir. Renklendirme, iç mekân tasarımında duygusal ve estetik bir etki yaratmak için güçlü bir araçtır. Renklerin bilinçli bir şekilde seçilmesi ve kullanılması, mekânın karakterini belirlerken aynı zamanda kullanıcıların konforunu ve refah seviyesini artırabilmektedir. Bu konu ile ilişkili olarak, Mahnke liderliğinde yürütülen renk araştırmaları, birçok araştırmacının katkısıyla gerçekleştirilmiş ve renklerin bireyler üzerinde olumlu veya olumsuz etkiler bıraktığına dair bulgular elde edilmiştir (Mahnke,

Meerwein, Rodeck, 2007),

Kültürel miras mekânlarında renklendirme konusunun önemi oldukça açıktır. Tarihi binaların doğru renklendirilmesi, estetik bir çekicilik oluşturur ve insanların

zihninde olumlu bir izlenim bırakabilmektedir. Estetik açıdan hoş bir çevre, mental ve duygusal refah seviyesini artırabilmektedir. Tarihî yapıların orijinal renk paletlerine sadık kalınması, geçmişe duyulan nostaljiyi hissettirebilmektedir. Bu da insanların ruhsal huzurunu artırabilir ve geçmişle bağ kurmalarına yardımcı olabilmektedir.

Renklerin psikolojik etkileri göz önüne alındığında, sıcak tonlar (örneğin, tarihî sarı tonları) sakinlik ve rahatlık hissiyatı verebilmektedir. Bu, tarihî binaların içinde bulunan kişilerin refah seviyesini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Tarihî binaların iç renklendirilmesinde doğal ışık kullanımı, iç mekânlarda daha aydınlık bir atmosfer oluşturabilmektedir. Doğal ışık, insanların enerji seviyelerini artırarak genel refah seviyesini iyileştirebilmektedir.

Renk seçimi, mekânın düzeni ve kullanımıyla birlikte düşünüldüğünde, tarihî binaların iç mekânları daha kullanışlı ve konforlu hâle getirilebilmektedir. Bu da mekândaki insanların rahatlığını ve refah seviyesini artırabilmektedir.

Tarihî yapıların doğru renklendirilmesi, kültürel bağlamın korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına yardımcı olabilmektedir. Bu durum, toplumsal bağları güçlendirebilmekte ve insanların buldukları kültüre duydukları aidiyet hissini arttırabilmektedir. Tarihî yapıların renklendirilmesi, refah kavramıyla bağlantılı olarak hem fiziksel hem de ruhsal bir ortam oluşturma potansiyeline sahiptir. Bu süreç, mekânın kullanıcılarına daha olumlu bir deneyim sunabilmekte ve geçmişin anlamını günümüzde tattırmanın bir yolu olabilmektedir.

1.1.2.1.8. Mobilya Elemanları Seçimi

Mobilya seçimi, tasarım ve konfor algısı ile ilişkisi bakımından düşünüldüğünde refah kavramıyla oldukça güçlü bağ kurmaktadır. Bu bağın içerisinde refah kavramı ikiye ayrılmaktadır; öznel refah ve nesnel refah. Kişinin karakter ve düşünme tarzı dikkate alındığında hangi seçim noktasında karar kılacağı öznel refah alanına girmekte iken tüm insanlar için aynı olan, bilimsel olarak verilerle kanıtlanmış olan şeyler nesnel refah alanına girmektedir. Nesnel refah alanına giren örneklerden

biri mobilyanın kaliteli malzeme kullanılarak sağlam yapılmış olanının tercihidir. Çünkü hemen deformasyona uğrayan mobilya maddi olarak zarara sebebiyet vermekle birlikte zihinsel olarak insanı etkileyebilmektedir. Öznel refah noktasında bu örnekten devam edildiğinde ise mobilya kaliteli bir malzemedен yapılırken rengi, dokusu, estetik algısı işin içine dahil olarak kişisel farklılıklar barındıran fikirlere aracı olmaktadır. Bu farklı tercihler bünyesinde kişi kendini, bedensel ve psikolojik olarak daha iyi hissetmektedir. Bu da öznel refahın alanı olmaktadır.

Kültürel mekânlarda ise mobilya elemanları seçimi refah kavramı ile birlikte değerlendirildiğinde bu değerlendirmenin içerisinde halkın her yaş grubundaki ferdi, kültürel değerleri, inancı, toplumsal kuralları, her yaş için oluşturulan tasarım standartları da yer almaktadır. Bu etkileyici unsurların arasında ayrıca bütçe, o bölgedeki kullanan insan sayısı gibi matematiksel hesaplamalar da etkili olmaktadır.

İnsan, doğayla ilk karşılaştığı andan itibaren ağaç, taş, toprak gibi doğal unsurlarla sık sık karşılaşır. Bu doğal öğeler, mekân tasarımlarında yüzey olarak kullanıldıklarında, kullanıcının görsel algılama sürecinde en hızlı ve kolay tanımladığı dokunsal ifadeleri oluşturmaktadır (Baş, 2001). Bu sebeple mobilya seçiminde doğada görülen öğelerden faydalanılmış elemanlar insanın algılama sürecini hızlandırabilmektedir. Devamında doğada duyduğu hissiyat uyanabilmekte ve daha rahat hissedebilmektedir.

Bu hissiyatlar mekâna duyulan güven algısını etkilemektedir. Güven algısı ile birlikte rahatlama ve odaklanma duyguları da gelişebilmektedir. Konu hakkındaki en iyi örneklerden biri olan Eyüp Sultan'daki İstiklâl Kütüphanesi, İskele Caddesi üzerinde yer alan tarihî karakol binasının restore edilip yeniden kullanıma açılmış olan kültürel miras örneklerinden biridir. Tarihî bir semtte ve tarih karakterli bir yapıda hizmet veren İstiklâl Kütüphanesi'nin mobilya seçimini incelediğinde ahşap malzemenin ağırlıklı olduğu oturma elemanları ve masalar görülmektedir. Ahşap malzemenin insan psikolojisi ile ilişkisi ağaç ile insan arasındaki içgüdüsel bağ ile değerlendirilebilmektedir. İnsanların diğer canlılar ile kurduğu bu ilişki, biyolog Edward Wilson'a göre doğduğu andan itibaren gelişmektedir. Ahşabın zihne doğayı çağrıştırmaması, bu bağı destekleyerek çalışma ortamındaki psikolojik algısını olumlu yönde etkileyerek refah düzeyinde olumlu düzey oluşturabilmektedir.

1.1.2.1.9. Doku ve Detaylar

Tarihî yapıların iç mekânlarında doku kavramı, mimarî ve kültürel açıdan önemli bir rol oynamaktadır. Tarihî yapı iç mekânlarında doku kavramına dair bazı noktalar ise daha da önem arz etmektedir. Örneğin; tarihî bağlamı koruma, estetik ve atmosfer, zamanın izlerini taşıma, hissiyat ve deneyim, kültürel kimliği yansıtılması, restorasyon ve koruma çalışmalarını yönlendirme, mekânın hikaye anlatması gibi noktalara değinilmesi gerekmektedir.

Doku, bir yapının geçmişine dair izleri taşımaktadır. Orijinal dokunun korunması, yapının tarihî bağlamını sürdürmeye yardımcı olarak geçmişin kültürel ve mimarî önemini koruma açısından kritiktir.

Tarihî dokunun korunması, iç mekâna özgün bir estetik ve atmosfer kazandırarak orijinal malzemenin, renk ve desenlerin korunmasının, mekânda benzersiz bir karakter oluşturmasını sağlamaktadır.

Yapının geçirdiği değişiklikler ve zamanın izleri, dokuda görülebilmektedir. Bu izler, zamanın ve tarihînin birikimini mekâna taşımakta, geçmişle bugünün arasındaki bağı kurmaktadır.

Orijinal dokunun korunması, kullanıcıların mekânda geçmişin varlığını hissetmelerini sağlayarak mekânın sadece görsel değil, aynı zamanda duyuşsal bir deneyim sunmasına katkıda bulunmaktadır. Çünkü bir nesnenin dokusu, mekânsal algı üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir (Castell vd., 2019).

Dokunun korunması, yapının ait olduğu kültürel kimliği yansıtarak, yerel veya ulusal mirası güçlendirmektedir. Tarihî doku, kültürel zenginlikleri ve mimarî özellikleri temsil etmektedir.

Tarihî dokunun analizi, restorasyon ve koruma çalışmalarında rehberlik etmektedir. Orijinal dokunun ne kadarı korunmalı, hangi malzemeler kullanılmalı gibi

konular, tarihî yapının iç mekânında uygun bir doku oluşturulmasına yardımcı olmaktadır.

Orijinal dokunun korunması, mekânın geçmiş hikayesini anlatma potansiyeline sahiptir. İnsanlar, mekânın içinde dolaşırken geçmişin yaşanmışlığını ve değişimini hissedebilmektedirler.

Tarihî yapı iç mekânlarında doku, sadece bir görsel öge değil, aynı zamanda geçmişin ruhunu, kültürünü ve hikayesini taşıyan önemli bir unsurdur. Bu nedenle, tarihî dokunun korunması ve değerlendirilmesi, mekânın sadece fiziksel değil, aynı zamanda duygusal ve kültürel bir anlam taşımasına katkıda bulunmaktadır.

Tarihî yapıların iç mekânlarındaki dokunun ve refah kavramı arasında güçlü ilişkiler bulunmaktadır. Tarihî yapıların iç mekânlarındaki orijinal dokunun korunması, estetik açıdan zengin ve çekici bir atmosfer oluşturabilmektedir. İnsanlar, güzel ve tarihî detaylarla süslenmiş mekânlarda bulunmaktan keyif alabilmektedirler, bu da zihinsel olarak iyi hissetme hâlini artırabilmektedir. Tarihî dokunun korunması, mekândaki geçmişin bir parçasıyla duygusal bir bağ kurmayı sağlayarak insanlara tarihî değerleri yaşama ve geçmişle iletişim kurma fırsatı sunmakta, bu da duygusal huzurun artmasına katkıda bulunabilmektedir.

Orijinal dokunun korunması, insanlara mekânda rahat ve güvenli hissettirebilmektedir. Tarihî malzemelerin ve detayların kullanımı, insanlara yerleşiklik hissi verebilmekte, bu da refah seviyesini olumlu etkileyebilmektedir. Tarihî binalar genellikle doğal malzemelerle yapılmıştır. Bu malzemelerin kullanımı, iç mekânlarda sağlıklı bir yaşama ortamı oluşturmaya yardımcı olabilmektedir. Doğal malzemeler, hava kalitesini artırabilmekte ve iç mekânlarda sağlıklı bir ortam sunabilmektedir.

Tarihî dokunun korunması, mekânın geçmişini ve hikayelerini anlamak isteyen insanlar için bir fırsat sunmaktadır. Bu, kişilerin anlam arayışına katkıda bulunarak psikolojik olarak iyi hissetme hâli için olumlu bir etki oluşturabilmektedir.

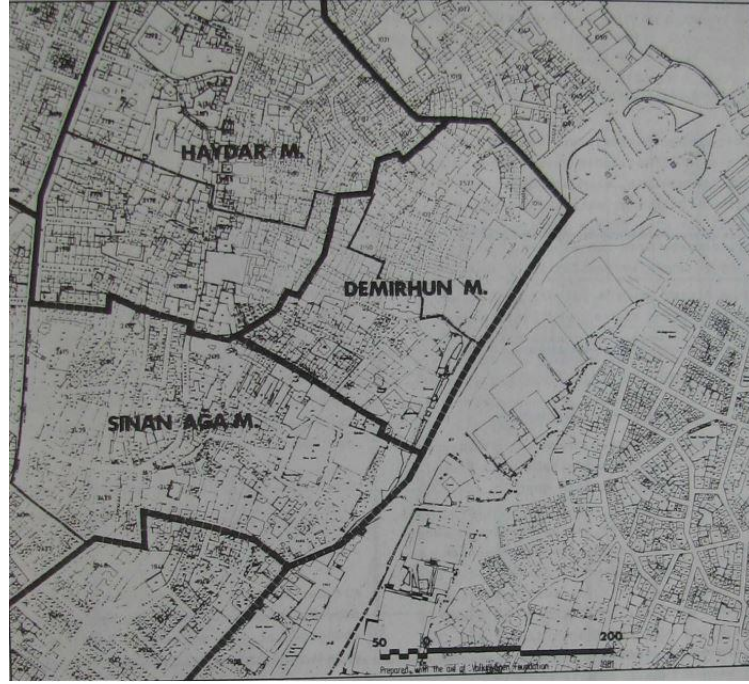
Tarihî yapılar genellikle toplulukların tarihîni yansıtmaktadırlar. Bu mekânlarda bulunmak, insanların ortak bir geçmişi paylaşma duygusunu güçlendirebilmekte birlikte sosyal bağlantılarla refah seviyesi üzerinde olumlu bir düzeye çıkarabilmektedir. Tarihî mekânlar genellikle sakin ve huzurlu atmosferlere sahiptir. Doğru şekilde restore edilmiş bir tarihî iç mekân, insanların ruhsal sağlığını iyileştirebilmekte ve stresi azaltabilmektedir. Bu noktalar, tarihî yapıların iç mekânlarındaki dokunun, insanların ruhsal, duygusal ve fiziksel refah seviyesini olumlu katkılarda bulunabileceğini göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ZEYREK BÖLGESİ VE ZEYREK AKADEMİ BİNASI

2.1. ZEYREK SEMTİ

İstanbul'un Fatih ilçesinde bulunan Zeyrek semtin doğusunda Küçükpazar ve Vefa, batısında Çarşamba, güneyinde Saraçhane, kuzeybatısında Cibali bulunmaktadır. İstanbul'un dördüncü tepesi üzerinden eteklerine doğru yayılan kısmındadır. Hüsambey, Kırkçeşme, Sinanağa ve Kasapdemirhun semtin mahalleleridir (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. Zeyrek, mahalle sınırları haritası

Zeyrek ismi, Osmanlı Devleti padişahı Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethettikten sonra camiye çevirdiği kiliselerden, Ayasofya'dan sonra İstanbul'un ikinci büyük kilisesi, Pantokrator Manastırı'nın camiye dönüştürülmesinden sonra başına baş müderris olarak atadığı Bursa II. Murad Medresesi müderrisi Molla Zeyrek Efendi'den gelmektedir (Baltacı, 1976).

Bizans döneminde ise Zeyrek semtinin olduğu mahalleye “Zeugma” denilmektedir. Zeugma, geçit ya da körü anlamlarına gelmektedir.⁶

2.1.1. Semtın Tarihsel Gelişimi

Zeyrek, ilk yerleşim hakkında net bir bilgi olmamasına rağmen tarihînin son üç döneminde de önemi artarak devam eden bir semttir. I. Konstantin devrinde (324-337) hangi bölgede bulunduğu bilinmemekle birlikte, şehrin sınırları içinde yer aldığı bilinen Zeyrek, Bizans’ın ilk dönemlerinde manastırların yoğunlukta olduğu bir yerleşim yeri olmuştur. Tarihsel süreci incelendiğinde, kot farklarının bulunması ve denize uzakta bir konumunun olması sebebiyle de konutlar bulunmaktadır (Eyice, 1994).

Bizans döneminde şehir genişledikçe on dörde ayrılması kararlaştırılmıştır. Başlangıçta şehir beş tepe üzerine kurulmuştur. Sonrasında II. Teodosius zamanında inşa edilen duvarlarla diğer tepeler de eklenerek sayı yedi olmuştur. İlk tepe Topkapı Sarayı’nın bulunduğu yerdir. Devamında Çemberlitaş ve çevresi, Beyazıt, Fatih, Sultan Selim, Edirnekapı, Altımermer tepeleri sıralanmaktadır (Ülgen, 1939).

Şekil 2.1.1. Soldan Sağa Zeyrek Haritaları: Pervititch Haritası, Atatürk Kitaplığı, (1933); Bimtaş Arşivi (1996); Fatih Belediyesi Haritası (2024).

⁶ Çalış, H. , Gizli Miras İstanbul “Eski Yarımadaının Bilinmeyen Hikayeleri”, s.161.

Şekil 2.2. Konstantinopolis'in bölgeleri, 5. yüzyıl (von Hubner, 1906)

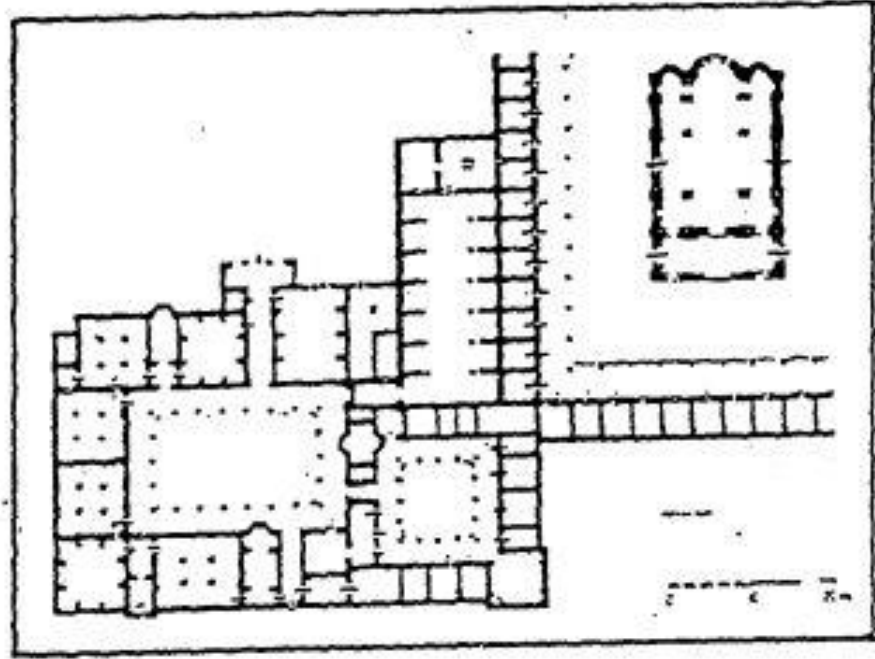
Zeyrek, bu tepelerin içinde dördüncü tepenin içinde yer almaktadır. Bu tepe birinci ve ikinci tepe arasındaki coğrafi yerleri de içeren bu çemberde pek çok yapı bulunmaktaydı: Ayasofya Çarşısı, Aiyos Teoloğas Kilisesi, Bazilika kütüphanesi, Bakırcılar Çarşısı, Justiniaus Sütunu, Miliyer adlı kapı, St. Mari Khâlkoprateia Manastırı. 1939 yılında, Sultanahmet Salkımsöğüt'teki Zeynep Sultan Camii ve arkasında bulunan St. Mari Khâlkoprateia Manastırı ve manastırın müstemilat yapısının izlerine rastlanmıştır (Millingen, 1912).

Bu dördüncü tepede Konstantin tarafından inşa ettirilen Havariler (Havariyyun) Kilisesi bulunmaktaydı. Havariler Kilisesi imparatorların defnedildiği yerdir. Bu yapı vesilesi ile bölge değerlenmeye başlamıştır. Prenslikler, saraylar inşa edilmiştir; manastırlar, ibadet yerleri de yapılarak bölge dini kimliğini daha da kazanmıştır. Yerleri tam olarak bilinmese de prensler için üç adet katedral yaptırılan özelliğini Notitia Dignitatum almıştır. Havariler Kilisesi ve çevresindekiler on ikinci yüzyılın ilk zamanlarına kadar Bizans krallarının mezarlarının yeri olmaktadır. İlerleyen dönemde ise yerlerini Havariler Kilisesi'ne yakın mesafede bulunan Pantokrator Manastırı'na bırakmışlardır. Bu değişim Bizans'ın orta ve geç dönemlerinde Pantokrator Manastırı'nın daha da kıymetinin artmasına sebep olmuştur.

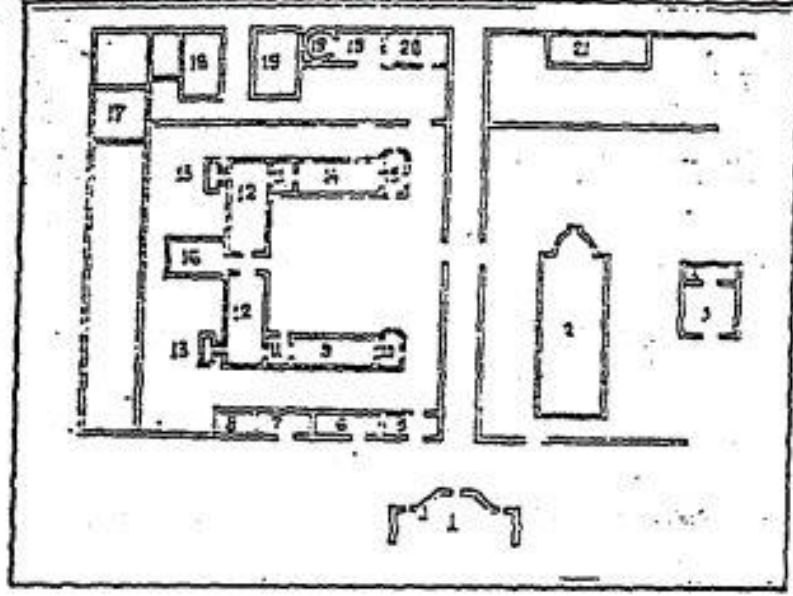
Böylece manastır şehrin merkezleri arasında önemliler arasında yer almıştır (Millingen, 1912).

Macaristan kralı Ladislas'ın kızı ve Ioannes II.Comnenos'un eşi olan imparatoriçe İrene'nin isteği üzere yapılan (1118-1134) Pantokrator Manastırı'nın inşası ile birlikte Zeyrek semti hakkındaki bilgiler çoğalmaktadır. "Her Şeye Hakim Tanrı" ya adanmış olan Pantokrator Manastırı'nı hayırda kullanılsın amacıyla yaptıran İmparatoriçe İrene'nin ölümü sonrasında imparator tarafından mimar Nikephoros yaptırıldığı anlatılmaktadır (Dirimtekin, 1975).

Pantokrator Manastırı 1136 senesinde 250x250 metre genişliğindeki alanında üç kilise, rahiplerin kullanması için seksen adet konut, konukları ağırlamak için misafirhane, hastane alanı, eczane, bakım evi (kimsesizler, düşkünler, ihtiyarlar), hamamlar ve ambulatoryum inşa edilmiştir (Müller-Wiener, 2007). Hastane alanında tıp okulu, klinikler (göz rahatsızlıkları, kadın hastalıkları, cüzzam vb.) ve elli yatak kapasiteli, beş bölümlü hastane bulunmaktadır. Yedi yüz rahibin olduğu manastırda, kiliselerin hemen önünde bulunan arazide ise çeşme vardır (Tanyeli, 1987). Günümüzdeki evlerin bulunduğu alanda manastırın kalıntılarına rastlanabilmektedir (Eyice, 1958).

Şekil 2.3. Pantokrator Hastanesi'nin A.Orlandos Tarafından Çizilen Tahmini Planı

Şekil 2.4. Pantokrator Hastanesi'nin P. Codelles Tarafından Çizilen Tahmini Planı

Bu vakfetme işi detaylıca düşünülmüştür. Örneğin, vefat ettiğinde defin işlemlerini yapacak kimsesi olmayan yaşlıların bu düşünceleri, hayır işlerini yapanlar tarafından üstlenilmiştir. Hekimlerin, bakım ile görevli insanların maaşlarının, rahiplerin kralın ailesi için okuyacağı duaların, hastaların yiyecek- içeceklerinin detaylandırılması da bunlar arasındadır (Ahunbay, M. ve Z., 2007).

Büyük bir sarnıcın üstünde bulunan büyükçe teras üzerinde ikamet eden Pantokrator Manastırı, Komnenos dönemi 1204 yılındaki Latin istilasında birçok kilise gibi zarar görmüştür (Müller-Wiener, 2007). Pek çok kıymetli eserler ve hazineler bu zaman çalınarak Venedik St. Marco Kilisesi'ne konulmuştur. Günümüzdeki restorasyon sürecinde bu yağmalanmış bölüm caminden içeri girince görülen bölüm olup bu istilanın acımasızlığını gözler önüne sermek için zemine halı döşenmeyip ziyaretçilere sunulmuştur.⁷

Manastırın kilisesi “evrenin hakimi Pantokrator İsa” içindi. En önemli olan büyük kilisenin kuzey kısmına 1136 senesinden önceki vakitlerde “Şefkatli Meryem” (Theotokos Elaiusa) ithaf edilen ikinci bir kilise inşa edilmiştir. Bu kilise daha küçük

⁷ Turgut, G. (2023). “İstanbul’un UNESCO Dünya Miras Alanını Tarihçi İbrahim Akkurt ile Geziyoruz: Zeyrek Bölgesi” Gezisi Notları, İstanbul, Kasım.

bir hacimdedir. İki kilisenin arasına ise baş melek olan Mikail için mezar şapeli hazırlanmıştır. Bunların sonucunda birbirine birleştirilmiş üç yapı olmuştur. Ölmeden önce bu manastırı yaptırmaya niyet eden kraliçenin burada mezarının olduğu tahmin edilmektedir (Eyice, 1994).

Şekil 2.5. Mezar Şapeli batısında galeri çatısına kurşun döşenmesi

İstanbul'un 29 Mayıs 1453 tarihî salı günü fethedilmesi sonrası Fatih Sultan Mehmet, Ayasofya'dan sonra şehrin en büyük ikinci kilisesi olan Pantokrator Manastırı'nı camiye çevirtmiş ve fethin ertesi günü olan çarşamba günü medrese derslerine devam edilmesini istemiştir. Başına o vakitler Bursa'da görev yapmakta olan Molla Mehmed Zeyrek Efendi'yi atar. Zeyrek ismi Farsça kökenli olup "anlayışlı, zeki, uyanık" manalarında. Çocukluk zamanlarında hocası Hacı Bayram Veli Efendinin bu lakabı taktığı tahmin edilmektedir (Eyice, 1994).

Fatih Sultan Mehmet İstanbul'a gelirken yanında sufiler bulunmaktaydı. Bunlardan biri olan Akşemseddin Hoca Efendi Zeyrek'te kurulan medresede ders vermiştir. Fatih Sultan Mehmet, Akşemseddin Hoca Efendi'ye bağlıdır. Bu sebeple Bayramiyye tarikatı İstanbul'da en önemli tarikat olmuştur, ilk yeri de Zeyrek Camii'nin içinde 15. yüzyılın bitişine doğru açılmış olan Akşemseddin Tekkesi olmuştur (Esmer, 2004).

Fatih Sultan Mehmet, fetih sonrası (1453) bölgenin Türkleştirilmesi için çalışma başlatmıştır. Mimarî dokusuyla tam bir hristiyan bölgesi Zeyrek, sonraları kültür değişikliği yaşayarak Türk-İslam semtine dönüşmüştür. Birçok cami, mescid, hamam ve çeşme inşa edilerek kimlik kazanması sağlanmıştır. 16. Yüzyılda Fatih mahallesinin üyesi olmuştur (Bulut, 2003).

Semtte yer olan diğer önemli manastır kilisesi olan Pantepoptes, camiye dönüştürülerek Eski İmaret adını almıştır. Cami günümüze ulaşmış olmasına rağmen manastırın başka bölümleri bulunamamıştır. Zeyrek, fetihden bir sene sonrasında günümüze kadar Müslümanların konutları olan yere dönüşürken, eskiden orada yaşayanlar Galata bölgesine gitmişlerdir (Müller-Cramer, 1982).

Şekil 2.6. Fetih sonrası Zeyrek Bölgesi, 1559 (aktaran Oberhummer, 1902)

2.1.2. Semtteki Koruma Çalışmaları

İstanbul Teknik Üniversitesi mimarlık fakültesi hocalarından oluşan bir grup tarafından 1968'de tespiti yapılmış ve korumaya alınması 1975 yılını bulmuştur. Bu korumanın tüm bölgeyi kapsamaması 1979-1980 senelerinde gerçekleşmesiyle yapılaşmasını yasaklanmıştır. 1960 senesinde bazı ülkelerde kültürel varlıkları korumakla ilgili UNESCO tarafından kampanyalar başlatılmıştır. Bu kampanyalardan birisi de Zeyrek'teki kültürel varlıkları koruma çalışmalarına destek vermektedir.

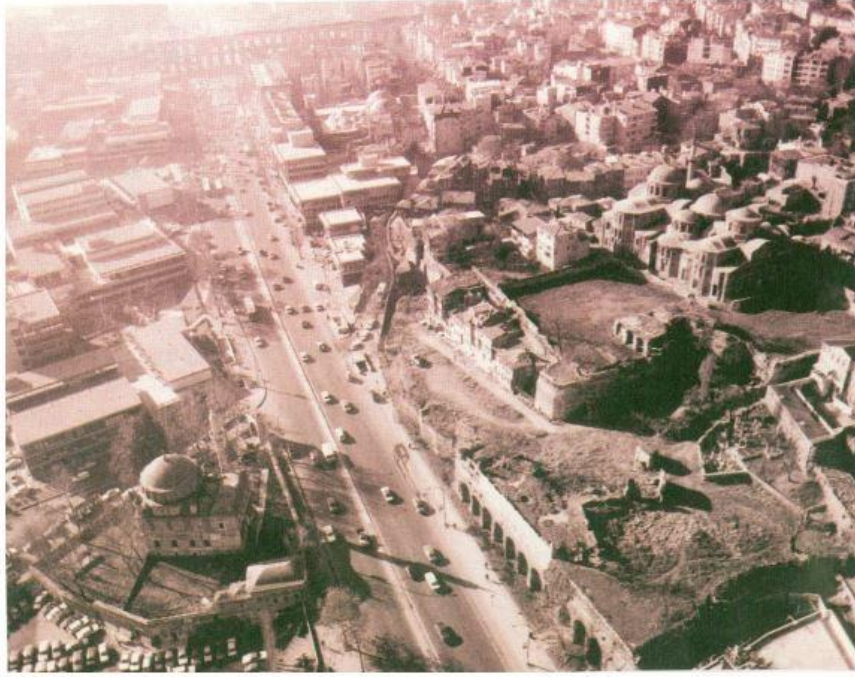
1985 yılında İstanbul'un Dünya Mirası Listesi'ne alınmasıyla başlayan destek, 1986-95 arasında proje bütçesinin çok az finansal destek almasıyla kesintiye uğramıştır. Bu durum, dünya miras alanlarında iyileştirmelerin gecikmesine neden olmuş ve 1995'teki Paris toplantısında Türk hükümeti tarafından gündeme getirilmiştir. Kampanya, 1996-1997 yıllarında yeniden başlatılmıştır (Gülersoy ve diğerleri, 2003b).

1992'de hazırlanan 'Zeyrek Bölgesi Kentsel Tasarım Projesi' ve 1994'te başlatılan Zeyrek projesi, bölgenin tarihî kimliğini koruma amacını taşımıştır. Tarihî Yarımada-Sur İçi Kenti, 1995'te 1. derece arkeolojik sit alanı ilan edilmiş, bu nedenle önceki planlar geçerliliğini yitirmiştir (Gülersoy ve diğerleri, 2003b).

2003 yılında İstanbul'un Tarihî Alanları' nın 'Tehlike Altındaki Dünya Miras Listesi'ne alınması önerilmiş, ancak çeşitli erteleme kararları alınmıştır. İstanbul Projesi, 2005'te onaylanan Tarihî Yarımada Koruma Master Planı ile 1. derece koruma bölgesi olarak belirlenen Zeyrek' i içermiştir (Dinçer, Enlil, Evren ve S. Kozaman, 2011).

2004'te UNESCO uyarısıyla başlatılan 'Tarihe Sağlam Bir Çatı' kampanyası, Zeyrek'teki acil müdahale gereken ahşap evlerin onarımını hedeflemiştir. Ancak, İstanbul Valiliği'nin maddi destek sağlama taahhüdü ve proje organizasyonunun olmaması nedeniyle tamamlanamamıştır (Ergelen, 2005).

2006'da Süleymaniye ve Zeyrek'teki ahşap yapıların korunmasına dair önlemlerin alınmamış olması eleştirilmiş, 2008'de büyük projelerin gözden geçirilmesi talep edilmiştir. 2009'da 7. kez tekrar edilen süreç, İstanbul'un korunması için yeni bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamıştır (Dinçer ve diğerleri, 2011).

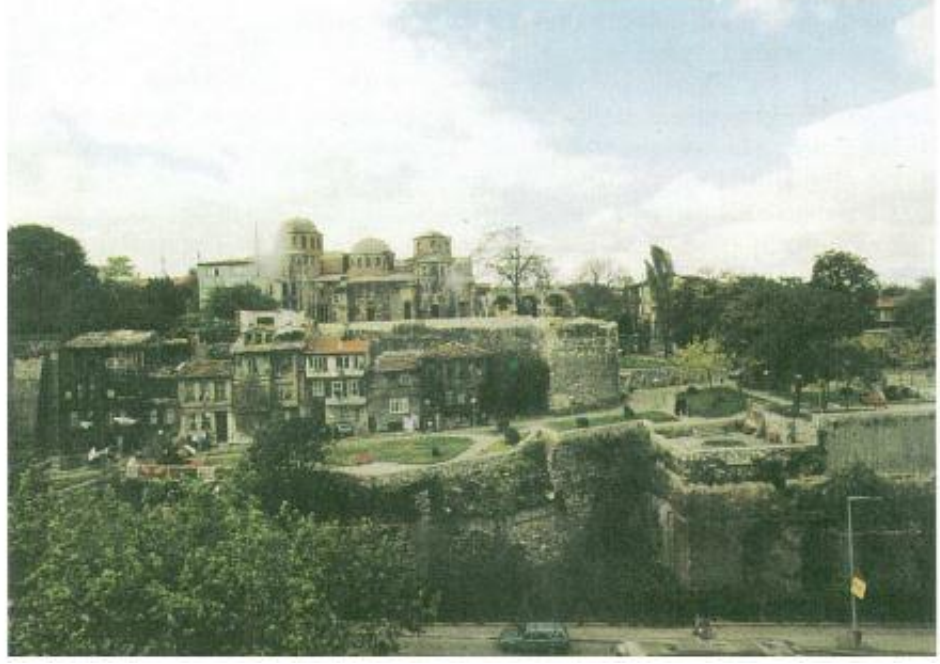

Şekil 2.7. 1970 yılında Zeyrek Koruma Bölgesi

2.1.3. Günümüzdeki Sosyokültürel Ve Mimarî Yapısı

Zeyrek, günümüzde sakin bir yapıda olup Osmanlı mahalle düzenini hatırlatmaktadır. Ticarethanelerin çarşı görevi gören Kadınlar Pazarı ve çevresindeki sokaklarda yaygın olması, iç mahallelerde bakkallar haricinde farklı dükkanların çok olmayışı eski mahalle anlayışını anımsatmaktadır. Osmanlı mahallelerinde ibadethanelerin, çarşının, hanların olduğu alanda bölgede genelde evin geliriyle sorumlu kişiler, meslek öğrenmeye çalışan gençler bulunmaktaydı. Bunlarda çoğunlukla erkeklerden oluşmaktaydı. Genç erkekler hânlarda konakladıkları için özellikle hamam kültürü önem arz etmekteydi. Mahallede ise kadınlar evdeki sorumluluklarını yerine getirir, ilimle uğraşır, hobiler edinirlerdi. Mahallede gündüz vakitlerinde erkeklerin olmayışı üzerlerine dış kıyafetlerini almadan komşuya gidip gelebildikleri anlatılmaktadır. Mahalledeki nineler, mahalleye gelen farklı insanların tehlikeli olabileceğinden dolayı gözlemci olarak bulunduğu dile getirilmektedir. Eğer yeni birisi taşınacak ise mahallede oturan birisinin kefil olması gerekebilmektedir, bu da güvenliğin sağlanması amacıyla yapılan bir uygulamadır. Mahalle dayanışması ön planda olmaktadır.

Osmanlı mahallelerinin özelleri göz önüne alındığında 21. yüzyıldaki gözlemlerin sonucunda mahalledeki çarşı ve konut alanlarının farklı bölgelerde yer alışı özellikle Molla Zeyrek Camii ve çevresinde görülmektedir. Konut ağırlıklı bir bölge olup işletmeler az sayıdadır. Mahalle içlerindeki iş yerleri konutların alt katlarını kullanmaktadır.

Şekil 2.8. 1983'te Atatürk Bulvarı'ndan Zeyrek 'in genel görünümü ve Zeyrek Camii

Şekil 2.9. 2004 yılında Zeyrek Camii doğu cephesi

Ticaret yerinin az oluşu gibi geçmişte hizmet için yapılan yerler de az sayıdadır. Konumları ise genelde bölge sınırındadır. Mimar Sinan'ın Çinili Hamam, Haydar Hamamı, Azebler Hamamı, Çukur Hamamı (Fatih Külliyesi, 19.yy) Zeyrek' in sınırlarında yer almaktadır. Bu detay farklı bir görünüm oluşturmaktadır(Karaman–Önal, 1994).

Sokak dokusu, korunmuş ya da restore edilmiş ahşap konakları, tarihî birçok ögeye rastlanılması gibi özellikleri İstanbul'un merkezinde geçmişle günümüz arasında köprü kurmakta nadide semtlerden biri olmasını sağlamıştır. Yüksek kot farkları sokak dokusunun bozulmasını önleyerek İstanbul'da bulunan geleneksel dokudakilerden çok daha iyi durumda olmasına katkı sağlamıştır. Nevşehirli İbrahim Paşa Caddesi başlangıç noktası ile Atatürk Bulvarı arasındaki kot farkı 16 metredir. Bu fark sonucunda dokusu korunmuş, ara ara merdivenle karşılaşılan, kıvrımlı sokak estetik yapısı oluşmuştur. Bazı sokak dokuları 1918 yangını sonrası araç trafiği ön planda olması sebebiyle yok olmuştur. Bugün geleneksel çıkmaz sokak özelliğini kaybetmemiş, 1882- 1884 seneleri arasında yapılmış sokaklar Zeyrek'te mevcuttur.

Sosyolojik olarak incelendiğinde göç almış bir bölgedir. Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesinden gelen aileler yoğunluktadır. Konutlar oda oda bölünebilmektedir. Belli bir dönemden sonra ahşap konut yerine betonarme yapılmış ve mahalledeki konut yapısının bozulduğu yerler olmuştur. Yapılan bir anket çalışmasında Zeyrek' in korunmasının kullanıcıların yüzde 71'i korunmasını önemsemektedir. Tescilli yapılarda ikamet edenlerin yüzde 62'si kentsel korumayı önemli bulurken yüzde 38'i önemli bulmamıştır. Kullanıcılar tescilli evinin yerine çok katlı, modern bir bina yapılması sorulduğunda yüzde 49'u, semte güzellik katacağını düşünmemekte, yüzde 23'ü olumlu bakmaktadır. Yüzde 28 'i kararsız kalmıştır (Arı, 2009).

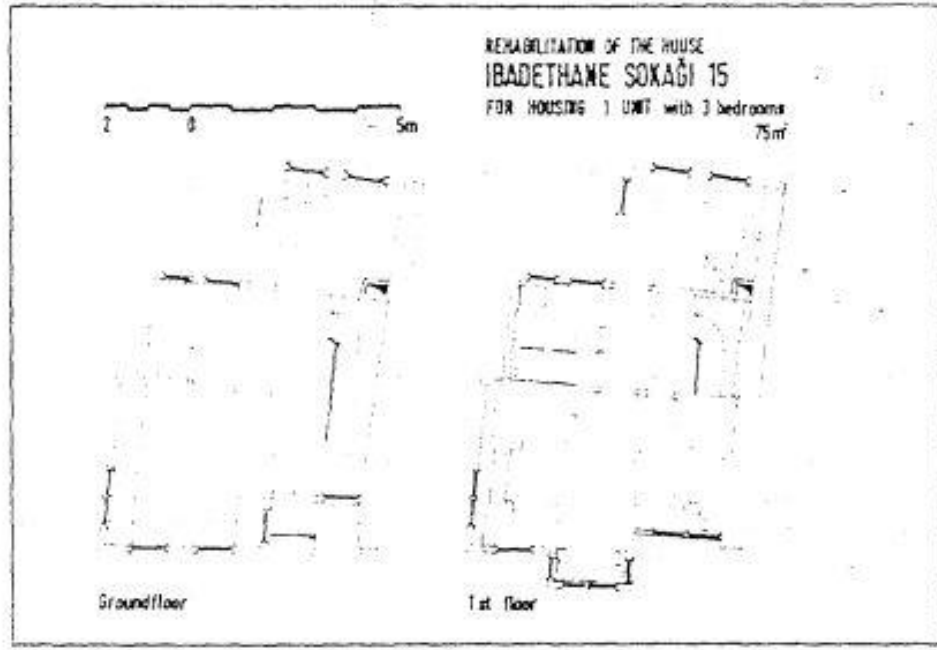
1908 yangını ahşap ve kargir geleneksel yapıların yok olmasına sebebiyet vermiştir. Semtte büyük meydan yok iken yangın sonrası Kadınlar Pazarı Meydanı ve Molla Zeyrek Camii çevresindeki boş alanlar olmuştur (Karaman ve Önal, 1994).

Semtteki bulunan bitişik nizamlı ahşap konutların yapılışı 19. yüzyıldır. Elli metrekare alana sahip konutların cepheleri 5 metre ile 10 metre arasında genişlikte olup iki ya da üç katlı olarak inşa edildiği gözlemlenmiştir (Karaman ve Önal, 1994).

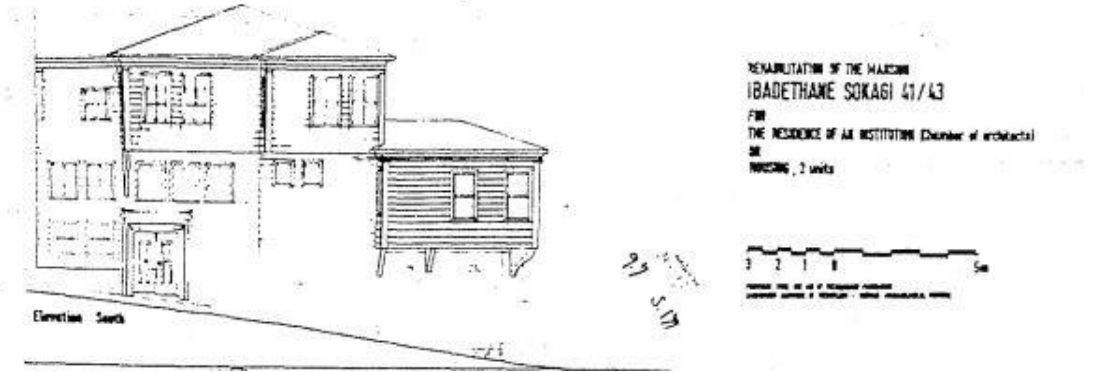

Şekil 2.10. 1950’lilerde Zeyrek’te bir sokak (Evcı, 1996)

Plan şemaları incelendiğinde konak tipine benzerlik göstermektedir. Bölgede üç çeşit plan şemasının kullanıldığı keşfedilmiştir. İlki ve ikincisinde evin dar olan cephe tarafı sokağa bakar, evin merkezinde ya da arka cephesinde merdiven alanı vardır. Üçüncü tipolojide ise büyük olan cephe sokağa açılmaktadır, şema karnıyarık tipindedir. Haremlik-selamlık bölümleri yoktur fakat orta sofalıdır. Bu orta sofalı olma durumu parsel ölçüleri sebebiyle daraltılarak hole çevrilmiştir. Giriş katta yaşama alanına dahil olmakla birlikte bu alanlar ön cepheye bakarken, ıslak hacimler ve mutfak gibi bölümler arka cephede bulunmaktadır. Neredeyse hepsinin farklı hacimlerde çıkmaları(cumbaları) bulunmaktadır. Evlerin arkalarında bahçeler vardır fakat bugünlerde pek ilgilenilmemektedir (Wiener-Cramer, 1982).

Şekil 2.11. İbadethane Sokağı No:15 (M. Wiener)

Şekil 2.12. İbadethane Sokağı No:41/43 (M. Wiener)

Restitüsyon araştırmalarında elde edilen bilgilere göre semtte yer alan evlerde sekilik ve eyvan bulunmamaktadır. Zeminde taşlık, galerili ara katlar ve üst katlar, merdivenin çıktığı sofa ve odalar vardır. Dolap, kapı ve pencerelerde insan boyutuna yakınlığı dikkat çekmektedir. Cephe anlayışındaki bezemelerde konuta ve yapılış zamanına göre farklılıklar gözlemlenmiştir. Fakat temelde aynı şeyler kullanılmıştır. Cepenin hareketli olmasına katkı sağlayan cumbalar, çıkmalar farklı geometrik düzen içermektedir. Kimisi üçgen iken kimisi dörtgen yapıda olmaktadır. Pencereleri

genelinde kafes vardır ve giyotin pencere kullanılmaktadır. Bölüntülü ya da bölüntüsüz olma özelliği ölçülerine göre değişiklik göstermektedir. Giriş kapılarının cephede ve plan tipolojisindeki önemi büyüktür. Genelde Türk evlerinin önemli özelliklerinden biri dışa kapalıdır. İstanbul evlerinde ise dışa kapalılık bu kadar etkili olmamıştır. Sağır cepheli zemin katların oluşu ve avlu duvarlarının yüksekliğiyle içe dönük konutlar yerini, aynı seviyede ve benzer tasarım pencerelerle dışa açık yapıya bırakmıştır. Yüksek avlu duvarlı büyük konaklara rağmen bitişik nizamlı konutların kapıları doğrudan olarak sokağa bakmaktadır.

Ahşap karkas sistemle yapılmış konutların ana taşıyıcıları kiriş, dikme ve üst başlıklar olmaktadır. Dış yüzeyler bindirme ya da yalı baskısı stilinde ahşap kaplama olup iç mimarisindeki duvarları horasan sıvasıyla kaplıdır. Sade ve profil kullanılmış kaplamalar mevcuttur. Pencere ve kapılar için birinci sınıf çam kerestesi tavsiye edilmektedir. Sert ağaç kullanılması elzemdir. Zeyrek semtinde bulunan evlerin birkaçının bodrum ve zemin katları genellikle ahşap hatıllı olup moloz ya da kabayonu taşlarla yapılmış kagir yapı bölümleridir. Tuğla hatıllı taş duvarlara da rastlanılmıştır. Pek çok evde mutfak ve taşlık malta taşı ile kaplı iken ara katlardaki sahanlık mermer kaplı olabilmektedir.⁸

Charles Diehl (1935) semtten şöyle bahsetmektedir;

.....Pantokrator Kilisesi II. Mehmet Cami'nin biraz aşağısında, özgün ve çok güzel, eski bir Türk mahallesinde yer almaktadır. Önündeki küçük meydanın çevresinde eski ahşap evler kafesli cumbalı cephelerini sıralarlar; kenarlardan birinin üzerinde, kilisenin önünde, vaktiyle şüphesiz imparator mezarı olan yeşil mermerden güzel bir lahit, bir çeşmenin haznesi olarak kullanılmaktadır. Adeta modern hayatın dışında kalmış gibi işlek yolların dışında inşa edilmiş gibi görünen bu sessiz köşeden gelip geçen azdır; burada bazen, Anadolu sokakları gibi, hayvanın kulağında kırmızı bir fiyonk taşıdığı, ayı oynatıcılarına rastlanır. Orada her şey geçmiş kokar, çok uzak

---

⁸ Sedes Mimarlık (2011), Zeyrek 2419 Ada 13 Parsel Rekonstrüksiyon Raporu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Etüt ve Projeler Daire Başkanlığı Tarihî Çevre Koruma Müdürlüğü.

bir geçmiş.....ve bu, meydanın dibinde, üçlü kilise için hayran olunacak bir çerçeve oluşturur..... (s. 1/207)

Bölgede ahşap evler kadar başka tarihî yapılar da mevcuttur. Bu durum kültürel miras alanı olmasının önemini anlatmaktadır.

Camiler, mescitler, türbe ve medreseler: Eski İmaret Camii, Divittar Keklik Mehmed Efendi Camii, Haydar Paşa Mescidi ve Medresesi, Şahhoban Odaları Mescidi, Çivizade Mescidi, Şeyh Süleyman Mescidi, Bıçakçı Alaattin Mescidi, Hacı Hasanzade Mescidi, Piri Mehmed Paşa Mescidi, Demirhon Mescidi, Hâliliye Medresesi, Zembilli Ali Efendi Mektebi ve Türbesi.

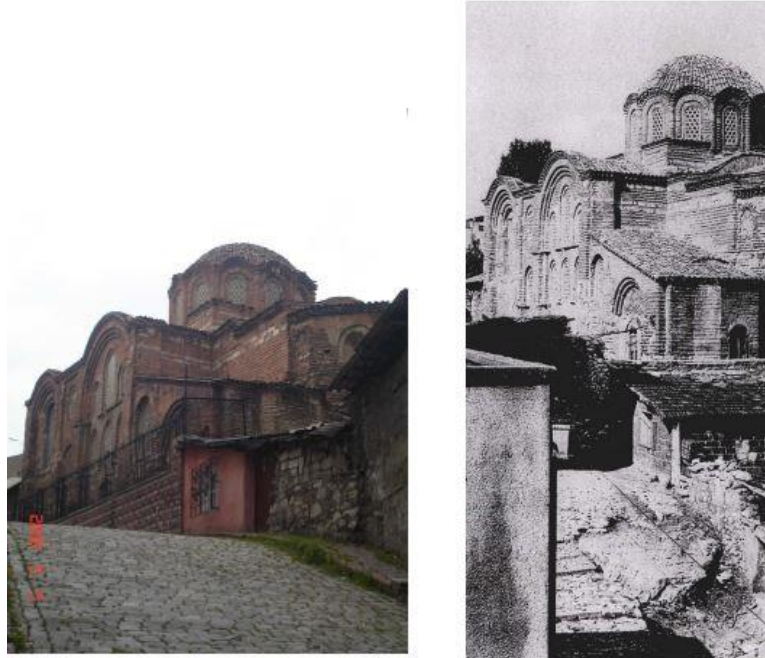
Çeşmeler: Haydar Hamamı Hacı Arif Ağa Çeşmesi, Bıçakçı Alaattin Mescidi Çeşmesi, İsmail Paşa Çeşmesi, Haydarpaşa Çeşmesi.

Hamamlar: Çinili Hamam, Haydar Hamamı, Çukur Hamamı.

Bölgede sarnıçlar da bulunmaktadır. Şehrin su havzalarından olan semt, Pantokrator Manastırı için önem arz etmektedir. Molla Zeyrek Cami yakınındaki sarnıç Mehmed Emin Tokadi Hz. Türbesinin aşağı tarafında yer almaktadır fakat işlevini sürdürmemektedir. Unkapanı'ndan Saraçhane'ye doğru çıkıldığında dış cephesindeki tasarım görülebilmektedir. Bugünlerde sarnıçlara girmek için bodrumlarından ya da evlerin bahçelerinden geçiş mümkündür. Bu durumla ilişkilendirilen Pervititch haritalarında incelendiğinde evlerin etrafındaki bostanların fazlalığı fark edilebilmektedir (Çobancaoğlu, Güler ve Okyay, 2018).

Şekil 2.13. Eski İmaret Cami ve çevresi vaziyet planı

Şekil 2.14. Eski İmaret Camii güneydoğudan görünümü (2006 – 1977)

Şekil 2.15. Şeyh Süleyman Mescidi, restorasyon öncesi 70'li yıllar
(Müller-Wiener, çev. 2007)

Şekil 2.16. Şeyh Süleyman Mescidi, restorasyon sonrası 2019
(Müller-Wiener, çev. 2007)

Şekil 2.17. Haydar Paşa Medresesi, 1940 (Encümen arşivi)

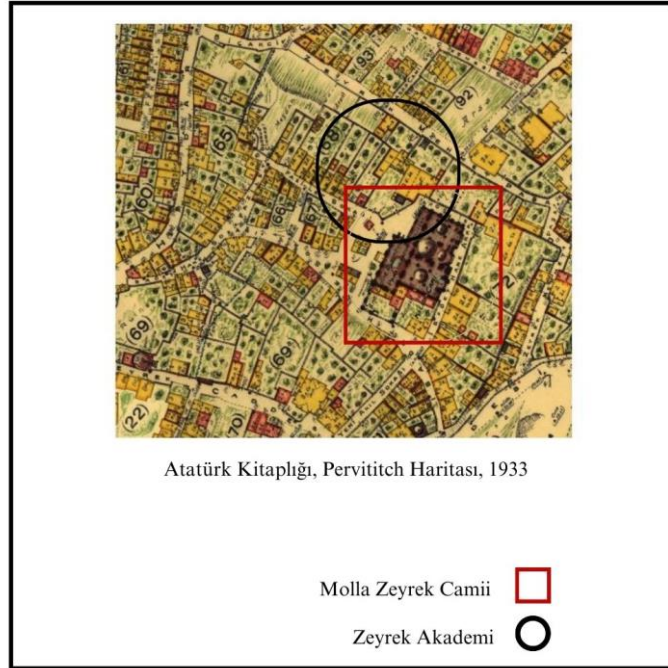

Şekil 2.18. Çinili Hamam, 1940 (Encümen arşivi)

Bizans zamanında kentte su probleminden dolayı nadir görülen yapı tasarımındaki su haznelere rastlanabilmekteydi. Bunlardan biri olan M.S. 368 senesinde, İmparator Valens tarafından yaptırılmış olan Valens Su Kemerî Zeyrek semtine yakındır.

2.2. ZEYREK AKADEMİ BİNASI

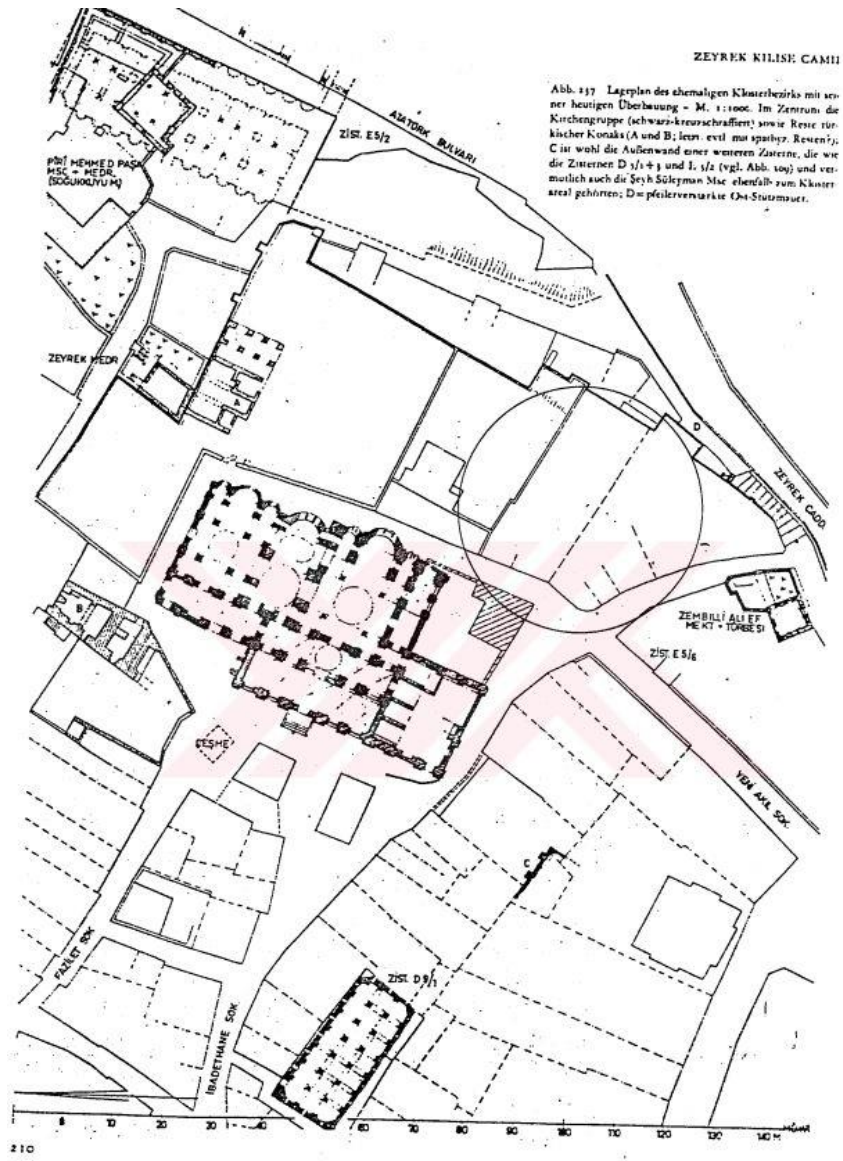
İstanbul'un Avrupa yakasına yer alan Zeyrek semti Fatih ilçesindedir. Doğusunda Küçükpazar ve Vefa, batısında Çarşamba, güneyinde Saraçhane, kuzeybatısında Cibali sınırında yer almaktadır. Bu sınırlar içerisinde Zeyrek Akademi yapısı Cibali ve Saraçhane bölgelerinin ortasında bulunmaktadır. Açık adres İbadethane Arkası Sokak, No:45'te bulunmaktadır. Toplu taşıma kullanılmakta ise Unkapanı tarafından gelen otobüs ile Vefa durağında, Edirnekapı ya da Vezneciler istikametinden gelen otobüs ile Fatih İtfaiye durağında inip yürüyerek ulaşılabilmektedir. Kadınlar Pazarı'na yürüme mesafesindedir. Zeyrekhâne isimli Fatih Belediyesi'nin sosyal tesisi ile karşılıklı bir konumdadır. Molla Zeyrek Camii'nin ise yanında bulunan bir konak olmaktadır.

Şekil 2.19. 1933 yılı ada durumları (Pervititch, 1943)

Molla Zeyrek Camii eski adı ile Pantokrator Manastırı'nın bulunduğu harita incelendiğinde Zeyrek Akademi binasının temellerinin konut bölgesindeki temellerden farklı olduğu görülmektedir. Haritadaki bilgiye göre “*muhtemelen geç Bizans kalıntısı*” olduğu ön görülmektedir.⁹

⁹ ARI, A. (2009). 1980 Sonrası Toplumsal Dönüşüm Sonucu Zeyrek'te Oluşan Kullanıcı-Mekân İlişkisine Yönelik Bir Analiz Ve Öneriler, İstanbul; Haliç Üniversitesi, Haziran.

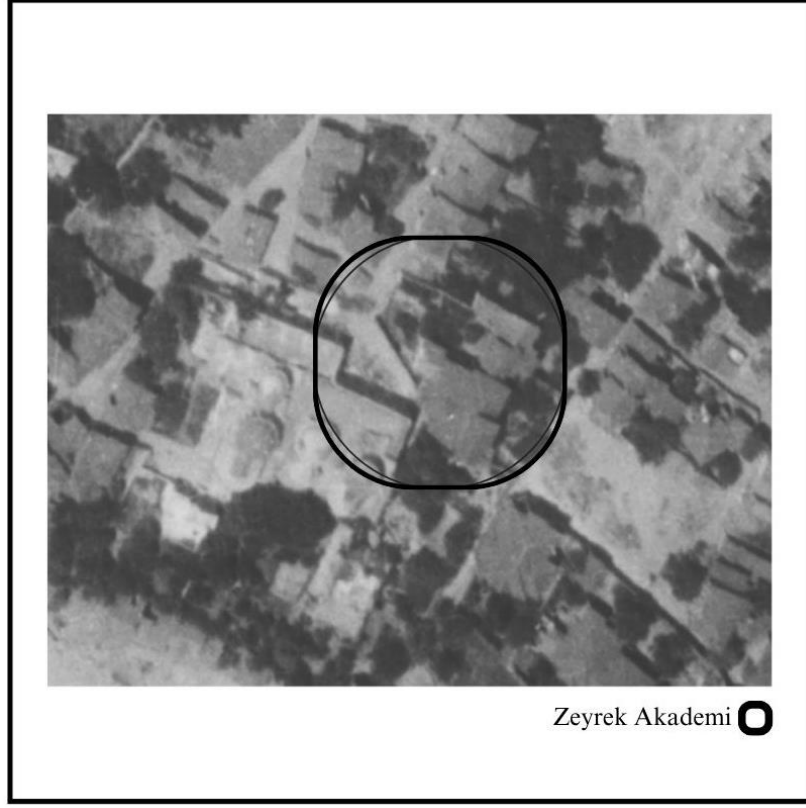
Şekil 2.20. Molla Zeyrek Camii ve çevresindeki sarnıç ve kagir yapılar
(Müller-Wiener, Bildlexikon)

20. yüzyılın başlarında bir tapu kaydı mevcuttur. Bu kayda göre yapı, ipotek işleminden geçmiş ve o dönemdeki sahiplerinin satın alma işlem detaylarından bahsedilmiştir. 1927 senesinde konağı alanlar Yusuf Recai Bey (Doğrul) ve İsmail Hakkı Bey'dir. 09.04.1977 tarihinde Gayrimenkul Eski Eseler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 9781 sayılı kararı ile tescillenmiştir. 18.05.1979 tarihinde meydana gelen bir yangın sebebiyle neredeyse tüm yapı yok olmuştur. Kalan bölümleri geçici şekilde onarıldıktan sonra iki aile tarafından kullanılmıştır.

2.2.1. Yapının Tarihsel Gelişimi

2419 ada 13 parsel üzerindeki ahşap konağın kimin yaptırdığı, kimin adına yaptırıldığı, ne zaman yaptırıldığı sorularının cevapları net olmamakla birlikte, kamu malı olmasının öncesindeki sahibi bellidir. Kamu malı olduğunda İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilip günümüzde Fatih Belediyesi'ne devredilmiştir. Belgeler incelendiğinde restitüsyon projesi iki dönemde hazırlanmış olmasının sebebi konağın iki dönem geçirmiş olmasıdır. İlk dönemde yapı zemin ve iki normal kattan oluşmaktadır. Yapının zemin kat ve üç kattan görüldüğü fotoğraflar 1942 senesinde havadan çekilmiş görsel ile 1945 senesinde çekilmiş olanıdır.

Şekil 2.22. 1942'de çekilmiş hava fotoğrafı

Şekil 2.23. 1945'te çekilmiş fotoğraf (Alman Arkeolojisi)

18 Mayıs 1979 yangınında harem bölümü, zemin kattaki mahzenler, hamam ve birkaç bölümü dışında yapının mekânları yok olmuştur. Kalan bölümlerin büyük çoğunluğu ise iki ay sonra meydana gelen yangında tamamen yanmış, konak büyük zarar görmüştür. Restorasyonu öncesinde harap hâlde olan ahşap konağın izleniminde fark edilmiş olan selamlık bölümünün bir kısmının hala duruyor oluşu kiracıların onarma faaliyetinden kaynaklanmaktadır. 1996 senesinde Fatih Belediyesi yol düzeyini ve çevre iyileştirilmelerini yapmıştır.

2.2.2. Mimarî Özellikleri

Molla Zeyrek Camii'nin kuzeyinde bulunan Zeyrek Akademi yapısı, bahçesi güneybatıda yer almakta iken camiyi çevrelemiş olan İbadethane Arkası Sokak ve devamında gelen Fazilet Sokak, kuzeydoğudaysa Mehmet Paşa Sokak ile sınırlanmaktadır. Haremlik ve selamlık bölümleri bulunmaktadır. Bu bölümler iki farklı yapı olarak algılanabilmektedir. Parseli üç bölüme ayırmakta olan yapının bahçeleri arasında yüksek duvarlar vardır. Bunun sebebi aralarındaki kot farkıdır. Kuzeydoğu bahçesi Mehmet Paşa Sokak ile sınırlanan ve aralarındaki kot farkı +2.20 metreyi bulan iki bölümden oluşmaktadır. Bu iki bölümün ortak özelliği sokağa bakan duvarlarında kapı izine rastlanılmış olmasıdır. Fakat bu kapılar restorasyondan önceki hâlinde taş örülerek kapanmıştır.

Restorasyon süreci öncesinde kuzeydoğu bahçesinin güneydoğu tarafındaki yarısında içi horasan sıvalı toprak dolu ve dairesel planlı bir havuz görülmüştür. Bu yerde bir de mermer kuyu vardır. Selamlık bölümüne geçiş yapılan ara hol benzeri yerin sol tarafında ise küçük bir sarnıç yer almaktadır.

2.2.3. Plan-Cephe Özellikleri

Haremlik ve selamlık bölümleri ile geç dönemde inşa edilen ek binalardan meydana gelen konak, 1979 senesindeki yangında harem bölümünün büyük çoğunluğu zarar görmüştür. Restorasyon öncesinde selamlık bölümündeki eklere ve tamiratlara rağmen kendine has özelliklerini koruyor oluşu dikkat çekmiştir. Betonarme ve yangın geçirmiş yerlerden dönüştürülmüş ahşap malzemelerle yapılmış ek yerlerin özgün hâldeki mutfak olabileceği restorasyon öncesi süreçte incelendiğinde yürütülen tahminler arasındadır. Bu incelemelerde yangın sonrası harem kısmında

kalanlar arasında zemin katında mahzenler, üst katında oda, hamam, tuvalet ve sofa bulunmaktaydı. Beşik tonozla örtülü mahzenler; taş, bağlayıcı olarak horasan harcı ve tuğla malzeme kullanılarak ve farklı tekniklerle yapılmış alt yapı duvarları bulunmaktadır.

Üst katında 2011 senesine ulaşabilmiş ahşap mekânlar, sofaya açılmaktadır. Sofa dikdörtgen şeklindedir. Katta su haznesi, çeşmesi ve kurnaları bulunan özel hamam mevcuttur. Tuğla duvarları, düz örtüsü ve cehennemlik bölümü ile kendine has özelliklerini korumaktadır. Tuvalet alanında özgün bir tuvalet taşı bulunmaktadır. Restorasyon sonrası tuvalet taşının üzeri cam ile kaplanarak üzerine klozet konmuştur. Tuvalete girince basılan zeminde bu eski kendine has hela taşı görülebilmektedir. Koridor mekânı ahşap bağdadi sivri tonoz ile örtülüdür. Koridor önündeki ılıklik mekânı kuzeydoğu cephesine bakmaktadır, bu ahşap çıkma ile sağlanmaktadır.

Restorasyon için yapılan incelemede selamlık bölümünün birinci katındaki iki mekân koridora açıldığı tespit edilmiştir. Haremlik ve selamlık arasında 1979 senesindeki yangından önce kullanılan merdivenin boşluğuna ait kalıntılar bulunmuştur. Bu durum, ahşap bağdadi sistem hakkında veriler sunduğu görülmüştür.

Konağın güneybatıda yer alan cephesi ahşap kaplamalıdır ve Fazilet Sokak bahçesi istikametindedir. Birinci kat güneybatı cephesine, güneydoğuda üçgen bir çıkmayla 2 metre taşmıştır ve bu katın yerleşim açısı alt katından farklı özelliktedir. Cephe kendine tas tasarımı ile 2011 senesine kadar ulaşabilmiştir.

Restorasyon öncesindeki incelemede, kuzeybatı tarafındaki bahçe duvarıyla birleşmesi sebebiyle zemin kat cephesi görülememiştir. Birinci katında ise ahşap kaplamalarla kapatılmış sağır cephe ve kuzeydoğu cephesindeki özgün tasarımlarının çoğunluğunun kaybedildiği not edilmiştir. 2011 senesinde yapılan gözlemler arasında kuzeydoğu cephesinde ayrıntılı şekilde görülmesi mümkün olan bir istinat duvarı bulunmaktadır. Bu gözlemede güneydoğu cephesinde mermerden yapılmış merdiven aracılı ile ulaşılan selamlık bölümü birinci kat giriş kapısının, ahşap duvarlarının ve de harem bölümü duvarlarının kalıntılara ulaşılmıştır. Selamlık yerinin tavanı üç yönlü kırma çatıdır. 2011 yılındaki çatısı 1990 senelerinde tamir edilip yenilenendir. Örtüsü ise kendine has özellikte alaturka kiremitle kaplıdır.

2.2.4. Restütisyon ve Restorasyon Süreci

2.2.4.1. Yapısal Verilerle Kronolojik Analiz

- Konağın selamlık ve haremlik yerlerindeki yapım tekniği ve malzemelerinde birden fazla farklı yapım dönemine rastlanmıştır.
- Kuzeydoğu cephesi kabayonu taş duvar tekniği ile yapılmıştır.
- Kuzeydoğu cephesinde 1979 yılında yangın sebebiyle yok olan ahşap konağın merdiven duvarı, kirişinin, sıvasının, ara kat girintisinin, tuvalet giderinin izleri görülmesi; ahşap yapı ve altyapı duvarının aynı zamanda inşa edildiğini göstermektedir.
- Güneydoğu cephesinin güneybatı tarafı kabayonu moloz taş duvardan oluşmaktadır, büyük boyutlu taşlar daha düzenli yerleştirilmiştir.
- Güneydoğu tarafında yangında yanmış olan ahşap kısmın zemin kat duvarını oluşturan bahçe duvarı, kemer örgüsü ile diğer duvarlardan farklılık göstermektedir. Kemer boşluklarının tuğla örülerek kapatılmış olduğu yol çalışmalarında duvarın yıkılan kısmındaki incelemede fark edilmiştir.
- Güneybatı cephesinin alt seviyesine inildiğinde taş ve tuğlanın almasıyla başlayan duvar, üstlere doğru incelendiğinde moloz taş olarak devam etmektedir. Üstte yer alan tonoz kalıntısındaki harç dolayısı ile alt ve üst kotun duvar yapısı farklıdır. Bu durum, duvar ile tonoz kalıntısının aynı zamanlarda yapılmış olabileceğini düşündürmektedir. Cephenin uzak noktasındaki eğrisel örtülü kalıntısındaki tuğlaların boyutları aynıdır. Dolayısıyla iki kalıntının aynı dönemden kalma olasılığı yüksektir.

2.2.4.2. Mekânsal Verilerle Kronolojik Analiz

- Yangın sonrası elde kalan kalıntılardan yapıldığı dönem analiz edilebilmektedir.
- 2011 yılında yıkık hâlde olan hamamın ılık bölümünün tavan kaplaması ahşap bağdadi tonoz örtülüdür. Bu detay özgün bir tasarımda olup dikkat çekicidir.
- Hamamın olduğu alan üstyapı mekânlarına ait restorasyon öncesine yani 2011 yılına kadar ulaşabilmiş en önemli hamam mekânı özelliğini

taşımaktadır. Hamamın düz örtüsündeki dekoratif fil gözleri yer almaktadır.

- Düz örtülü hamamlar konusunda rekonstrüksiyon raporu için yapılan araştırmada hamamın 19. yüzyıl ortalarına tarihlenebileceği belirlenmiştir.
- Çeşme aynası ile buhar kapağı kayıptır.

2.2.4.3. Mimari Özellikler

2.2.4.3.1. Yerleşim Özellikleri

Konak rekonstrüksiyonuna dair en eski bilgi, J.X Raoult'un çektiği Zeyrek Camini gösteren 1870'lerin sonuna ait fotoğraf ve Abdullah Biraderlere ait 1800'lerin sonuna işaret eden bir diğer fotoğraftır. Fazilet Sokak'taki konak, yüksek bahçe duvarları ve ana giriş kapısını içeren bu fotoğrafta görülmektedir. Ana giriş kapısı duvarın ortasında kemerli bir nişin içindedir ve konak sınırları içindeki bir yapıya veya bahçe ana giriş kapısına ait olabilir. Ayrıca, 1933 Pervititch haritası, konak mimarisine dair önemli bilgiler içermektedir. Harita, büyük bir ana bölüm ve ona bağlı küçük yapıları göstererek konak yapısını açıklar. Büyük yapıdaki harem bölümü, küçük yapıdaki selamlık ve mutfak bölümleri olarak düşünülmektedir. Parseldeki yerleşim ve topografik özellikler üç bölümü ortaya çıkarmıştır. Mehmet Paşa Sokak üzerinde iki bahçe kapısı bulunmaktadır; biri harem, diğeri selamlık bölümüne giriş sağlar. Harem bölümüne ulaşmak için kullanılan kapıdan merdivenlerle bahçe kotuna çıkılmaktadır. Fazilet Sokak ve İbadethane Sokak üzerinde de bahçe kapıları görülmektedir. Mekân bölümlenmeleri ve kat bilgileri de harita üzerinde okunabilmektedir.

2.2.4.3.2. Plan Özellikleri

1979 yangınında hasar gören konak, mimar Oya Taşkın'ın 1997 tarihli tezi ve fotoğraflar kullanılarak restitüsyon çalışması yapıldı. Elde edilen bilgilere göre:

Harem Bölümü:

- Zemin kat, ara kat, 1. kat ve kısmi 2. kattan oluşur.

- Zemin katta İbadethane arkası sokaktan 14 numaralı kapıdan üç basamakla taşlığa ulaşılır.
- Taşlıktan mutfak, kiler, kuzeydoğu cephesine ve çamaşırılık bölümüne geçiş sağlanır.
- Tek kollu merdivenle ara kata çıkılır.
- Ara Kat:
- Tek kollu merdivenle ulaşılan bu katta oda mekânları yer alır.
- Döner merdivenle 1. ve 2. kata geçiş sağlanır.
- Kat:
- Ana merdivenin karşısında ahşap bir merdiven bulunur, kısmi 2. kata çıkışı sağlar.
- Döner merdivenin yanındaki koridorla ana sofaya ulaşılır.
- Sofadan diğer mekânlara dağılır.
- Güneybatı yönündeki geçitle buradaki oda mekânına, oradan bir koridorla hamam mekânına ulaşılır.
- Hamam mekânı, çevresindeki hela, külhan ve ılıklik bölümleriyle özel nitelikte ve günümüze özgün özelliklerini koruyarak gelmiştir.
- Kuzeydoğusunda hela ve selamlık ile bağlantı sağlayan özgün mermer merdiven bulunur.
- Kısmi 2. Kat (Cihannüma Katı):
- Bir koridordan odalarına ulaşılmaktadır.
- Selamlık Bölümü:
- İstinat duvarları üzerinde iki katlıdır.
- Özelliklerinin büyük bölümü korunarak günümüze ulaşmıştır.
- Yapının dört giriş kapısı bulunmaktadır.
- Fazilet Sokak üzerindeki ana bahçe kapısından kuzeybatı bahçesine ulaşılır.
- Selamlığın bu bahçeden kullanılan iki girişi vardır.
- Ek duvarlar kaldırıldığında mekân bütünlüğü sağlanabilir.
- Cephede yıkılan bölümler tuğla ile kapatılmıştır.
- Selamlık 1. Kat:

- Bir koridor üzerinde iki mekân ve bir tuvalet mekânından oluşur.
- Harem ile selamlık arasındaki merdivenle selamlık bölümü 1. kata ulaşılır.
- Üzeri açık olan merdivenin yapı içinde kalma olasılığı yüksektir.

2.2.4.3.3. Cephe Özellikleri

1979 öncesi fotoğraflar ve günümüze ulaşan kalıntılar, konak cepheleri hakkında bilgi sağlamıştır. Kuzeybatı cephesi, ahşap bir yapıdır ve altyapısında basık kemerli taş söveler, demir kanatlı kapılar bulunur. Günümüzde ılık mekânı mevcut olmadığı için cephe düzenine kaynaklardan ulaşılmıştır.

Güneybatı cephesinde yüksek avlu duvarları ve harem bölümünün giriş cephesi yer alır. Hamam dış duvarları bahçe içinde kalmıştır. Harem zemin katında giriş kapısı ve giyotin pencereler bulunur. Harem 1. Kat pencereleri giyotin olup ahşap parmaklıklıdır.

Güneydoğu cephesi, yüksek bahçe duvarları ve hamam bölümünün külhanına bitişik, 1. Kat seviyesinde ahşap bölüm, zemin kat seviyesinde kargir güneydoğu duvarını içerir. Hamam bölümünün devamında 1. katta ahşap bir çıkma bulunmaktadır. Harem taşlık mekânının güneydoğu cephesi sağır cephe dir.

Konak cepheleri sade bir tasarım anlayışına sahiptir ve 25-28 cm aralıklarında kaplama tahtaları kullanılmıştır. Cepheler planı yansıtmaktadır, kargir kısımlar horasan sıvalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ZEYREK AKADEMİ'NİN İÇ MEKÂNLARINDA REFAH KAVRAMININ İNCELENMESİ

3.1. ANALİZ ÇALIŞMASI

3.1.1. Demografik Analiz

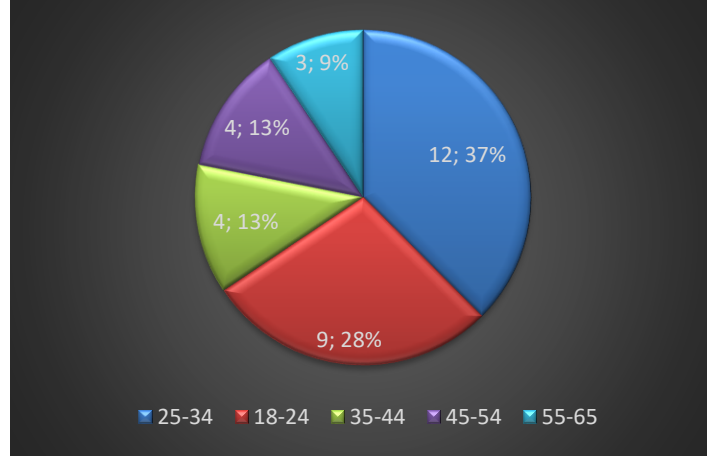
Çalışma mekânlarında yapılan gözlemler, bu gözlem verileriyle oluşturulan detaylar gerekli olmakla birlikte kültürel miras yapısı bir konağın ziyaretçilerinin, çalışanlarının, eğitimcilerinin görüş ve tavsiyeleri de oldukça önemlidir. Bu değerlendirmelerle mekânın işlevselliği ve hissettirdiği refah düzeyinin artışı yönünde yenilikler yapılabilmektedir.

Hazırlanan anket formu yaklaşık bir ay boyunca Zeyrek Akademi talebelerine, eğitimcilerine ve çalışanlarına gönderilerek görüş ve tavsiyeleri ile doldurulması rica edilmiştir. Anket formu geleneksel malzeme kullanılmış bir yapıda yaşam, Zeyrek Akademi iç mekânları özelinde tasarım sürecinde önemli olan öğelerin değerlendirilmesi istenmiş ve modern ile geleneksel yapı kıyaslaması noktasında hissiyatın nasıl olduğu sorulmuştur.

Ankete toplamda 34 kişi katılmıştır. Katılanlar arasında 2 kişi yaşını ve 1 kişi ise mesleği bildirmemiştir. Yaş aralığında en çok kişi sayısı 25-34 yaş aralığında görülmüştür (Çizelge 3.1).

YAŞ	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65+
KİŞİ SAYISI	9	12	4	4	3	0

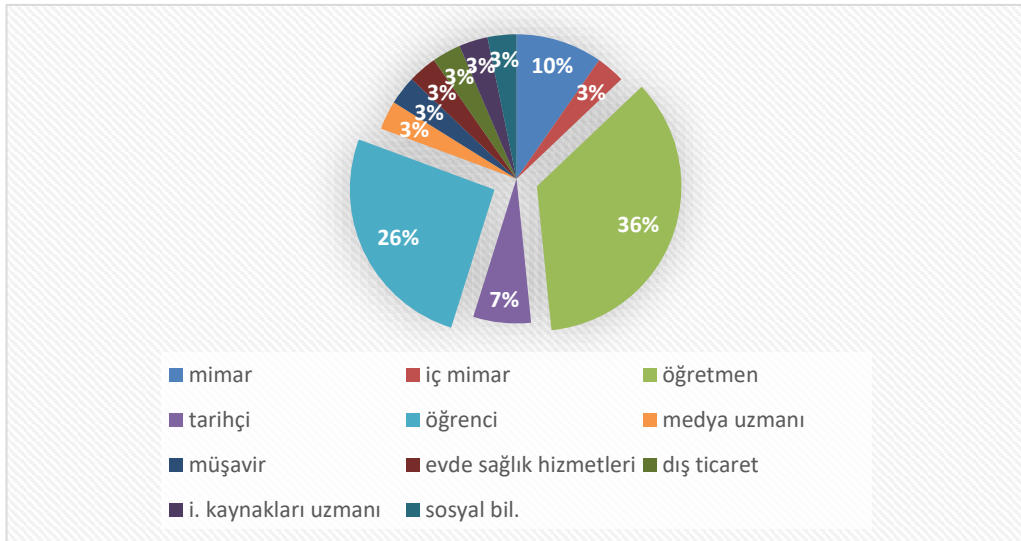
Çizelge 3.1 Ankete katılan kişilerin yaş aralığı

Şekil 3.1 Ankete katılan kişilerin yaş aralığı grafiği

3.1.2. Eğitim ve Meslek Durumu Analizi

Pek çok alanda öğrenci ve meslek sahibi insanlar tarafından doldurulmuş olan form, bu özelliği ile daha da zenginlik kazanmıştır (Şekil 3.1.2.). Farklı bölümlerdeki insanların bakış açılarındaki çeşitlilik, mekânı gözlemlediklerinde ve deneyimlediklerinde ortaya çıkmaktadır. Böylelikle genele hitap eden çözümler sunulmasında oldukça etkili olabilmektedir.

Şekil 3.1.2. Formu dolduranların meslekî dağılımı

Formu dolduran meslek grupları incelendiğinde ilk sırada öğretmenler, ikinci sırada öğrenciler, üçüncü sırada ise mimarlar, dördüncü sırada tarihçiler, sonrasında

ise aynı oranda dış ticaret uzmanı, insan kaynakları uzmanı, sosyal bilimci, müşavir, medya uzmanı, iç mimar, evde sağlık hizmetlisi ile karşılaşılmaktadır. Bu farklı meslekî alan zenginliği daha iyi bir sonuca ulaşılmasına katkı sağlamaktadır. Çünkü ne kadar farklı alandaki insanın fikirleri alınır ise mekânın o kadar çok insana hitap etme oranı yükselmektedir. Bu da mekândaki refah seviyesini güçlü kılmaktadır.

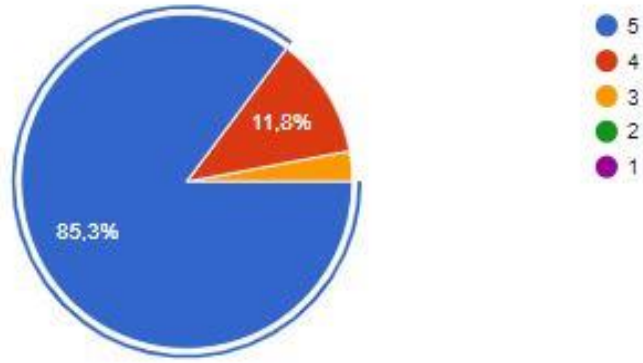
3.2. ZEYREK AKADEMİ İÇ MEKÂNLARININ ANALİZİ

Konak, haremlik ve selamlık bölümlerinin birbirleriyle bağlantılı sirkülasyonunda iki farkı bahçenin ortasında yer almaktadır. Şehrin içinde böyle bir sakin konağın yer alışı, iç mekânlarının, peyzajının refah kavramını olumlu seviyede kalmasını sağlamaktadır. Öznel refah seviyesinde bazı detaylarda farklılıklar olabilmektedir. Bu da yaşayan bir mekân olduğunu gösterebilmektedir.

İç mekânlarının analizinde konağın geleneksel konut mimarîsinin önemli sembollerinden oluşu, üç devlet görmüş bir semtte yer alışı, İstanbul'un fethinde çok önemli bir göreve ev sahipliği yapmış Molla Zeyrek Camii'nin yakınında oluşu, iç mimarîsinin modern mimarîden farklı oluşu birlikte değerlendirildiğinde yapının kültürel miras alanındaki nesnel refah düzeyini olumlu yönde etkilemektedir.

Bu etkileyici unsurlardan bazıları da her mekân tasarımında dikkat edilen ve dikkatli yapıldığı takdirde mekânı güzelleştiren, sorunları azaltıp verimliliği üst düzeye çıkaranlardır. Bu detaylar daha da kişiselleştirilebilmektedir. Bu kişiselleştirme öznel refah kavramını ortaya sürmektedir.

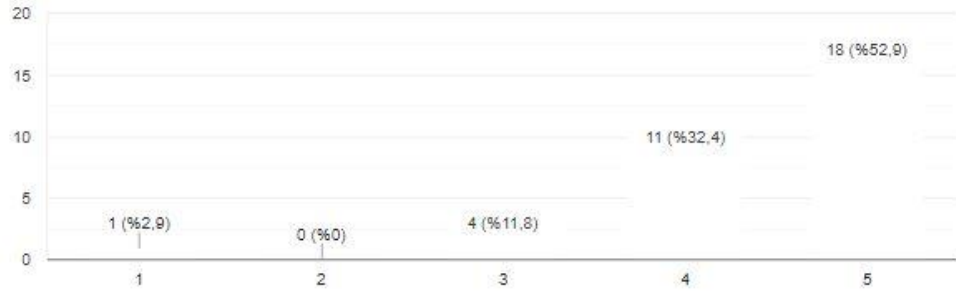
Zeyrek Akademi'nin iç mekânlarının analizi kapsamında yapılan anket formunda bazı sorulara cevap aranmıştır. Bu sorulardan biri geleneksel malzeme yapı elemanlarından oluşan (kerpiç, ahşap, taş,...) yapının kişideki etkisinin ne düzeyde olduğudur. Anket formuna katılanların 5 (en yüksek puanlama) ile 1 (en düşük puanlama) arasında değerlendirme yapmaları istenmiştir. 1 ve 2 hiç işaretlenmez iken 3 butonuna sadece bir kişi basmıştır. Çoğunluk iyi ve çok iyi cevaplarını tercih etmiştir. Bunun sonucunda geleneksel malzeme yapı elemanlarından oluşan (kerpiç, ahşap, taş,...) yapının insan üzerindeki refah seviyesi özelinde etkisi oldukça olumlu düzeydedir.

Şekil 3.2. Tez anket formundaki “geleneksel malzeme yapı elemanlarından oluşan (kerpiç, ahşap, taş,...) yapının sizdeki etkisi ne düzeydedir?” sorusunun cevapları

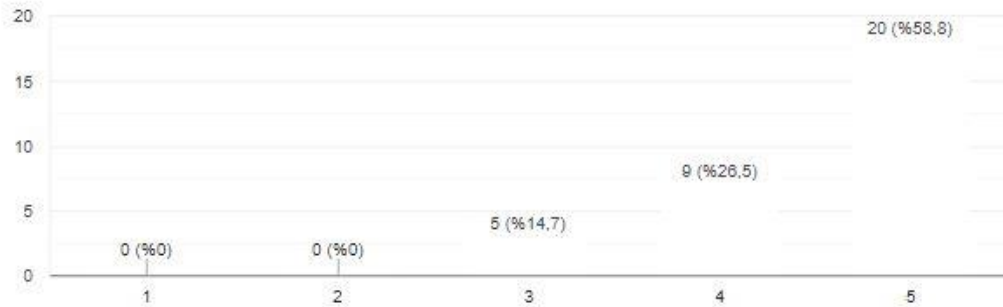
Anketin bu sorunun cevabı incelendiğinde (Şekil 3.2.) %85,3 oranında olumlu cevap alınmıştır. Seçeneklerden 1 ve 2 düzeyinin hiç işaretlenmeyip 3 düzeyinin bir kişi tarafından işaretlenmiş oluşu, geri kalan 33 kişinin 4 ve 5 düzeyinde işaretleme yapmış olması refah seviyesinin iyi seviyede olduğunu göstermektedir.

Anketin devamında “ışıklandırma, akustik, hacimsel ögeler, havalandırma, iklimlendirme, renklendirme, mobilya elemanları seçimi, doku ve detaylar gibi özellikler üzerinden Zeyrek Akademi'yi değerlendirildiğinde derse/işe konsantrasyon noktasında olumlu etkisi olup olmadığı” sorulmuştur. Bu kapsamda mekânın tasarımını ve mekânın işlevselliğini önemli derecede etkileyebilen bu ögeler ayrı ayrı değerlendirilerek neticeleri grafiklerle ifade edilmiştir (çizelge 3.2.1., çizelge 3.2.2., çizelge 3.2.3., çizelge 3.2.4., çizelge 3.2.5., çizelge 3.2.6., çizelge 3.2.7., çizelge 3.2.8.). Ankette yatay düzlemde 5 (en yüksek) ve 1 (en düşük) rakamları, düşey düzlemde ise cevaplayan kişi sayısı gösterilmektedir. Bu sonuçlarda öze inildiğinde öznel refah kavramı açığa çıkmaktadır. Nesnel refah kavramı ise kullanıcı deneyimi ve fikirleri işin içine girmeden önce restorasyon sürecinde insanın beden ve ruhen sağlığını olumlu yönde etkileyen bilimsel veriler neticesinde dahil olmaktadır.

çizelge 3.2.1: Işıklandırma

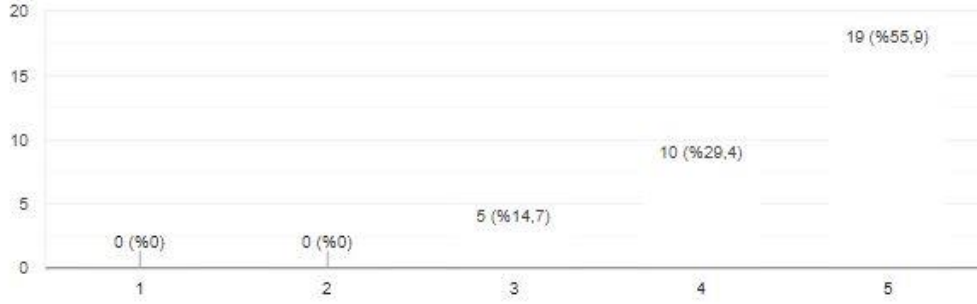
Işıklandırma çizelgesi (çizelge 3.2.1.) incelendiğinde sadece 1 kişinin, 1 düzeyini işaretlediği görülmektedir. Kimse 2 düzeyini tercih etmez iken 33 kişi 3 ve üzerini işaretlemiştir. Bu sonuca göre ankete katılan 34 kişiden 33'ü iyi olduğuna kanaat getirmiştir, yüzdeler diliminde bu sonuç %97,1 demektir. Bu veriye göre öznel refah seviyesinde yüksek bir düzeye ulaşılmıştır.

çizelge 3.2.2: Akustik

Akustik çizelgesi (çizelge 3.2.2.) incelendiğinde 1 ve 2 düzeyini kimsenin işaretlemediği görülmektedir. 34 kişinin tamamı 3 ve üzerini işaretlemiştir. 5 kişi 3 seçeneğini, 9 kişi 4 seçeneğini ve 20 kişi 5 seçeneğini tercih etmiştir. Bu sonuca göre ankete katılan 34 kişiden 34'ü de gayet iyi olduğuna kanaat getirmiştir. Bu veriler göz

önünde bulundurulduğunda akustik hususunda öznel refah seviyesinde oldukça yüksek bir düzeye ulaşılmıştır.

çizelge 3.2.3: Hacimsel Ögeler

Hacimsel ögeler çizelgesi (çizelge 3.2.3.) incelendiğinde 1 ve 2 düzeyini kimsenin işaretlenmediği görülmektedir. 34 kişinin tamamı 3 ve üzerini işaretlemiştir. 5 kişi 3 seçeneğini, 10 kişi 4 seçeneğini ve 19 kişi 5 seçeneğini tercih etmiştir. Bu sonuca göre ankete katılan 34 kişiden 34'ü de gayet iyi olduğuna kanaat getirmiştir. Hacimsel ögelerin kullanımı bu ankete göre incelendiğinde öznel refah seviyesinde oldukça yüksek bir düzeye ulaşılmıştır.

çizelge 3.2.4: Havalandırma

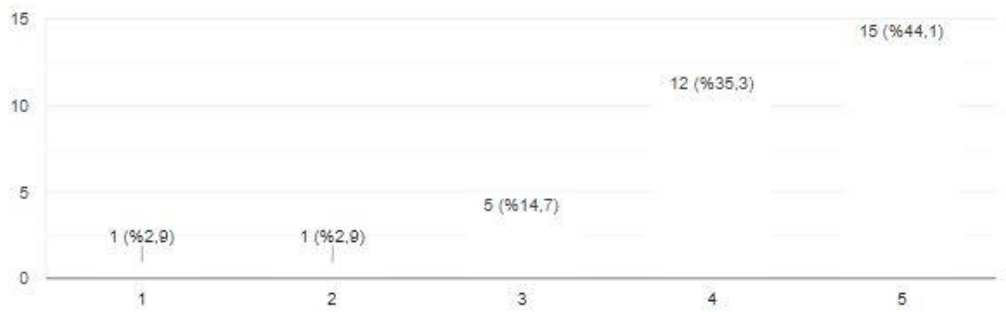
Havalandırma çizelgesi (çizelge 3.2.4.) incelendiğinde birer kişinin, 1 ve 2 düzeyini işaretlediği görülmektedir. 32 kişi 3 ve üzerini işaretlemiştir. 10 kişi 3 seçeneğini, 12 kişi 4 seçeneğini ve 10 kişi 5 seçeneğini tercih etmiştir. Bu sonuca göre ankete katılan 34 kişiden 32'si iyi olduğuna kanaat getirmiştir, yüzdelik dilimde bu sonuç %94,2

demektir. Havalandırma konusunda bu veriler dikkate alındığında öznel refah seviyesinde yüksek bir düzeye ulaşılmıştır.

çizelge 3.2.5: İklimlendirme

İklimlendirme çizelgesi (çizelge 3.2.5.) incelendiğinde kimse 1 düzeyini tercih etmez iken sadece 2 kişinin 2 düzeyini işaretlediği görülmektedir. 32 kişi 3 ve üzerini işaretlemiştir. 8 kişi 3 seçeneğini, 13 kişi 4 seçeneğini ve 11 kişi 5 seçeneğini tercih etmiştir. Bu sonuca göre ankete katılan 34 kişiden 32'si iyi olduğuna kanaat getirmiştir, yüzdilik dilimde bu sonuç %94,1 demektir. İklimlendirme hakkındaki bu verilere göre öznel refah seviyesinde yüksek bir düzeye ulaşılmıştır.

çizelge 3.2.6: Renklendirme

Renklendirme çizelgesi (çizelge 3.2.6.) incelendiğinde birer kişinin, 1 ve 2 düzeyini işaretlediği görülmektedir. 32 kişi 3 ve üzerini işaretlemiştir. 5 kişi 3 seçeneğini, 12 kişi 4 seçeneğini ve 15 kişi 5 seçeneğini tercih etmiştir. Bu sonuca göre ankete katılan

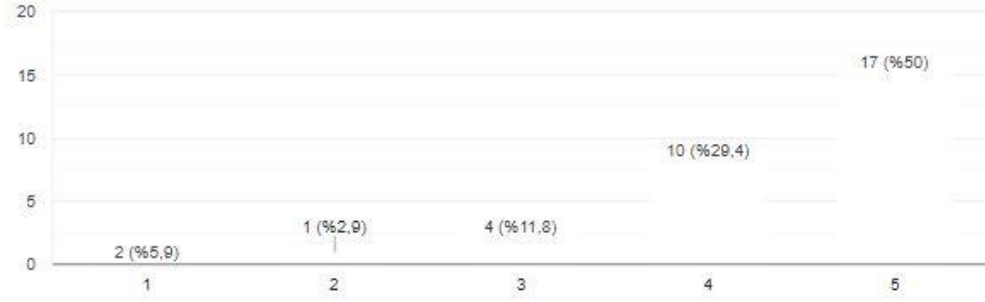
34 kişiden 32'si iyi olduğuna kanaat getirmiştir, yüzdeler diliminde bu sonuç %94,2 demektir. Bu veriye göre renklendirme hususunda öznel refah seviyesinde yüksek bir düzeye ulaşılmıştır.

çizelge 3.2.7: Mobilya Seçimi

Mobilya seçimi çizelgesi (çizelge 3.2.7.) incelendiğinde 1 kişinin 1 düzeyini tercih ettiği, 4 kişinin 2 düzeyini işaretlediği görülmektedir. 29 kişi 3 ve üzerini işaretlemiştir. 7 kişi 3 seçeneğini, 10 kişi 4 seçeneğini ve 12 kişi 5 seçeneğini tercih etmiştir. Bu sonuca göre ankete katılan 34 kişiden 29'u iyi olduğuna kanaat getirmiştir, yüzdeler diliminde bu sonuç %85,3 demektir. Mobilya seçimi hakkındaki bu verilere göre öznel refah seviyesinde iyi bir düzeye ulaşılmıştır.

Bu seviye diğerleri ile kıyaslandığında %90'ın altında olduğu için birtakım iyileştirmeler yapılması hâlinde refah seviyesi çok iyi düzeylere ulaşabilir. Bunun için mobilya tercihleri modern tasarımlar yerine mekâna uyum sağlayan tasarımlarla değiştirilebilir ya da konfor düzeyi konusu yeniden ele alınarak farklı çözümler üretilebilir. Diğer bir seçenek olarak elde olan mobilyalar sürdürülebilirlik konusunda dönüşümden geçirilerek istenilen görsellik ve konfor tercihinde yeniden kullanılabilir.

çizelge 3.2.8: Doku ve Detaylar

Doku ve detaylar çizelgesi (çizelge 3.2.8.) incelendiğinde 2 kişinin 1 düzeyini tercih ettiği, 1 kişinin 2 düzeyini işaretlediği görölmektedir. 31 kişi 3 ve üzerini işaretlemiştir. 4 kişi 3 seçeneğini, 10 kişi 4 seçeneğini ve 17 kişi 5 seçeneğini tercih etmiştir. Bu sonuca göre ankete katılan 34 kişiden 31'i iyi olduğuna kanaat getirmiştir, yüzdelerik dilimde bu sonuç %91,2 demektir. Bu veriye göre öznel refah seviyesinde yüksek bir düzeye ulaşılmıştır.

Tüm bu veriler dikkate alındığında ve pek çok alandan kişinin ankete katılması durumu göz önünde bulundurulduğunda refah düzeyinin iyi durumda olduğu gözlemlenmektedir. Öznel ve nesnel refah hususunda detaylıca bakıldığında farklılıklar görölmektedir. Fakat anket sonucu şunu göstermiştir ki tarihî mekânın psikolojiyle olan ilişkisi daha güçlü kalmıştır. Örneğin; oturma elemanları hususunda farklı tercih beklentisi görölmekte birlikte bu beklentinin geri planda kalmasının sebebi kültürel miras yapısı Zeyrek Akademi'nin tarihi dokusu ile insanların kurduğu bağdır.

Verilerden ele edilen sonuçlar değerlendirilerek refah düzeyinin daha da artırılması yönünde çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalar neticesinde derslerdeki verimliliğin arttığı gözlemlenebilir; talebelerin, çalışanların ruhsal refahı da artırılabilir.

3.2.1. İç Mekân Analizlerinin Detaylandırılması

Sarah Reilly, Claire Nolan ve Linda Monckton tarafından hazırlanmış olan Refah ve Tarihi Çevre “Tarihi Çevreye Yönelik Tehditler, Sorunlar ve Fırsatlar” konulu çalışmasında, kültürel mirasın yer olarak değerlendirilmesini ve yerel katılımı vurgulayarak topluluklar arasındaki bağları güçlendirmeyi amaçlanmaktadır. "Yer şekillendirme" kavramı, yerel halkın aidiyet duygusunu ifade etmesini ve güçlenmesini sağlamayı hedeflenmektedir. Çevre olarak mirasın ele alındığı kısımda, doğa ile refah arasındaki bağlantıların araştırılması ve hangi tarihi özelliklerin refahı desteklediğinin daha fazla araştırılmaya ihtiyaç duyduğu vurgulanmaktadır.

"Miras ve Çevre" bölümünde, doğa ile refah arasındaki bağlantı kapsamlı bir şekilde incelenmiş ve tarihi çevrenin refah üzerindeki etkilerini anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda, stratejik hedefler belirlenmiş olup, tarihi çevrenin özellikleri ve etkileşimi ile refah gündemi arasındaki potansiyel avantajlara vurgu yapılmıştır. Örneğin:

- 1.Fiziksel aktiviteyi açık hava ve kültürel mirasla birleştirme
- 2.Geçmiş yeni perspektiflerle anlamlandırmak için yeni ilişkiler kurma
- 3.Geçmiş bağlantısını becerilerle birleştirerek üretken katkılarda bulunma
- 4.Sosyal etkileşim ve tasarım aracılığıyla geçmişle bağlantı kurma
- 5.Uzun vadeli fayda elde etme, artan farkındalık ve sosyal ağlar oluşturma
- 6.Karmaşık projeleri ve değerlendirme yöntemlerini teşvik etme kapasitesi
- 7.Mekâna dayalı girişimlerle geniş bir topluluk, aidiyet, düzen, denge ve istikrar potansiyeli

Tarihi çevre, bir araya geldiğinde refahı destekleyen özel avantajlar sunmaktadır. "Beş Refah Yolu," hedefleri ifade etme ve dil değişikliğini kolaylaştırma konusunda bir çerçeve sağlamaktadır.¹⁰

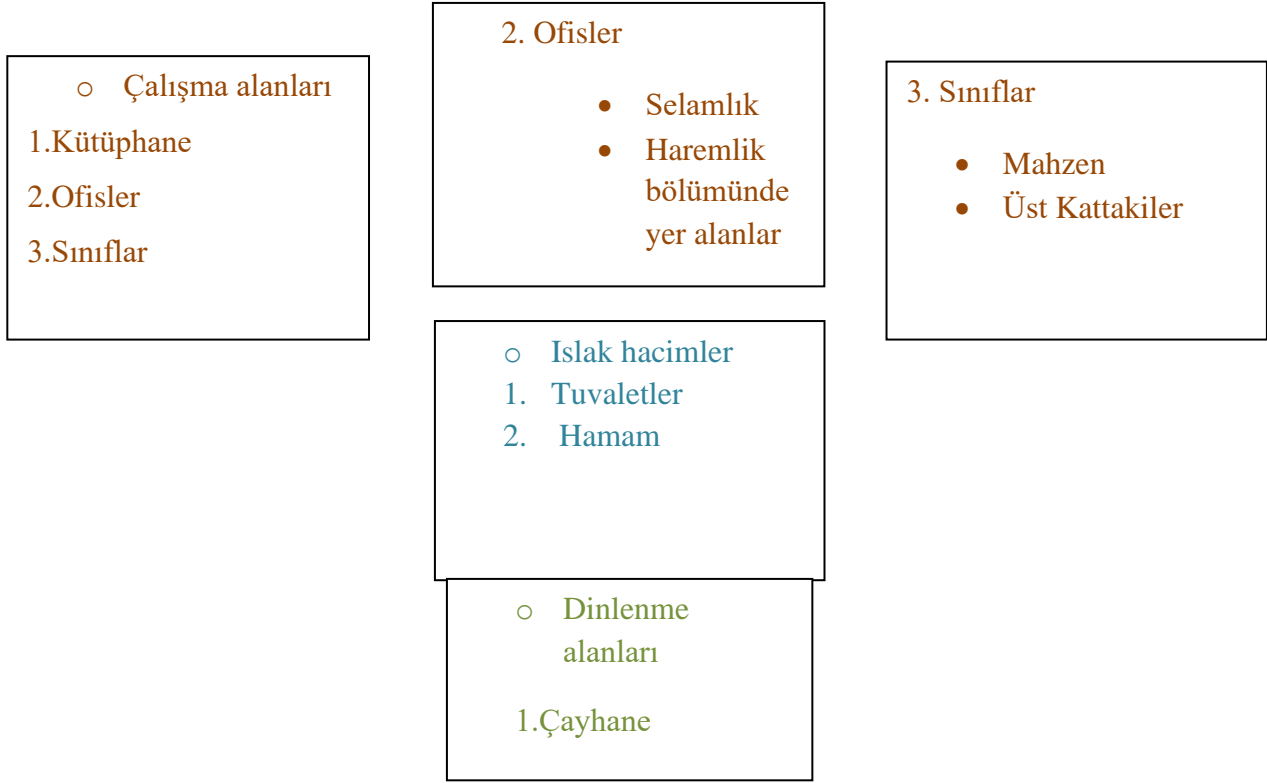
¹⁰ Monckton, L., Nolan, C., Reilly, S. (2018). “Tarihi İngiltere” tarafından yayınlanan 'Refah ve Tarihi Çevre'.

İngiltere’de tarihî alanlarda refah kavramı hakkındaki bu çalışmada yer alan bu yedi maddeden ilk dördü referans alınarak Zeyrek Akademi’nin iç mekân analizi yapılmıştır. Bu analizlerde kullanıcı gözlemi, nesnel ve öznel refah üzerinden değerlendirilmesi ve bunlar neticesinde sunulan kullanıcı tavsiyesi olarak iç mekânların ayrı ayrı düzenlenmiş tablosu ile yukarıda yer almakta olan ilk dört maddenin Zeyrek Akademi’nin inceleme kapsamında olan tüm iç mekânları için sorulduğu tablo olmak üzere birkaç tablo olarak yerlerini almıştır.

İncelenecek olan iç mekânlar:

Ortak Alanlar

- Çalışma alanları
- Sofa – Koridorlar-
Merdivenler
- Islak hacimler
- Dinlenme alanları
- Mescid

çizelge 3.2.9: İç Mekân Detayları

3.2.1.1. Ortak Alanlar

3.2.1.1.1. Kütüphane

Pek çok önemli eserin bulunduğu alanda günümüzdeki kütüphanelerde kullanılan araları bölmeli masalar, tekerlekli oturma elemanı, metal kitaplıklar kullanılmıştır. Küçük bir kütüphane olmasına rağmen uzun giyotin pencereler sayesinde bu etki azalmıştır.

<u>KÜTÜPHANE</u>	Gözlemci Notları	Nesnel Refah	Öznel Refah	Mekân İçin Öneri
Işıklandırma	-Modern ışıklandırma -tam boy giyotin	-Doğal ışık çokça gelmekte olduğu için insanın	-Doğal ışık olması olumlu -doğal ışıktan daha fazla	-Mobilya renkleri ve tasarımı konusunda farklılaşmaya gidilir

	pencerelerle doğal ışık sağlanması	ruhsal ve bedensel sağlığı için ideal “olumlu”	yararlanma isteği -Kitaplık için farklı bir ışıklandırma “olumlu”	ise ışığın yansımından daha fazla yararlanılabilmektedir.
Akustik	-kitaplık gibi duvarları kaplayan mobilyaların akustiğe katkı sağlaması	- küçük bir alanda ses noktasındaki hassasiyetin artıyor olması ile gelen kaygılanma hissi “olumsuz”	-genelde kullanıcısının az oluşu sebebiyle akustik olumsuz etkilememekte “olumlu”	

Hacimsel Ögeler	-küçük bir mekândan verim alınmaya çalışılmış olması		-masaların Molla Zeyrek Cami’yi görebilecek şekilde yerleştirilmesi, kültürel miras alanıyla birlikte çalışmanın verdiği değerlilik duygusu “olumlu”	-Mobilya hacimlerinde ve yerlerinde değişiklik yapılabilir.
Havalandırma	-doğal havalandırma	-doğal havalandırma oluşu iyi	-tarihî yapıda büyük pencerelerin kullanıcı	

	büyük pencerelerle sağlanmakta		tarafından açılabilir oluşu ve temiz havanın içeri girmesi	
		“olumlu”	“olumlu”	
İklimlendirme	-klima ile sağlanmakta	-ısınma ya da ferahlama ihtiyacının giderilmesi	-ısınma ya da ferahlama ihtiyacının giderilmesinin farklı yolları olmalı	-geleneksel mekânların iklimlendirmesi noktasında farklı bir metot denenebilir.
		“olumlu”	“olumsuz”	
Renklendirme	-gri tonlarda mobilyalar -beyazın bir tonu duvar boyası - kahverengi büyük giyotin pencereler	-mobilya rengi mekânın soğuk hissedilmesine sebebiyet verebilir. Bu negatif bir duruma dönüşebilir.		Mobilyalardaki renk seçimi ile mekân ön plana çıkarılmış fakat renk değişimi olursa yapıyla daha bütünleşmiş durabilir.
		“olumsuz”		
Mobilya Elemanları Seçimi	-kitaplık ve arası paravanlı kütüphane masa çeşidi, oturma elemanı tekerlekli sandalye	- işlevselliği yüksek	-İşlevselliği güzel fakat tasarımı mekâna daha uygun olabilirdi.	
			“olumsuz”	
Doku ve Detaylar	-pencerelerin ahşap dokusu -kitaplığın metal dokusu -tablo detayları	-ahşabın insanın özündeki duyguya hitap etmesinin araştırmalarla	-pencereyi açıp semtin tarihî dokusuna eşlik etmek - mobilyalardaki nicelik ve	-mobilya elemanları da dokusu ahşap olacak şekilde tercih edilebilir.

	-büyük fotoğraflar	kanıtlanmış olması “olumlu”	nitelik olarak soğukluk hissiyatı belirsiz	Ya da mekân modern mobilya ile oluşturulmak isteniyorsa uyumluluk oluşmasına dikkat edilmelidir.
--	--------------------	------------------------------------	--	--

3.2.1.1.2. Ofisler

Harem ve selamlık bölümlerinde akademi çalışanları için ayrılmış açık ve kapalı ofis düzeni vardır. Zeyrek Akademi ana girişinden heybetli kapıdan içeri adım atıldığında sağ tarafta güvenlik masası sol tarafta ara kata çıkmak için kullanılan dairesel merdiven bulunmaktadır. Orta alandan birkaç adım ileri gidildiğinde sol taraftaki odalar ofis olarak kullanılmaktadır.

OFİSLER	Gözlemci Notları	Nesnel Refah	Öznel Refah	Mekân için Öneri
Işıklandırma	-Modern ışıklandırma -tam boy giyotin pencerelerle doğal ışık sağlanması	-Doğal ışık çokça gelmekte olduğu için insanın ruhsal ve bedensel sağlığı için ideal "olumlu"	-Doğal ışık olması olumlu -Yapay ışığın etkisi olumlu "olumlu"	-Mobilya renkleri ve tasarımı konusunda farklılaşmaya gidilir ise ışığın yansımaları daha fazla yararlanılabilir.
Akustik	-yalıtların ve mobilyaların akustiğe katkı sağlaması	--işlevsel "olumlu"	-genelde kullanıcısının az oluşu sebebiyle akustik olumsuz etkilememekte "olumlu"	
Hacimsel Ögeler	-küçük bir mekândan verim alınmaya çalışılmış olması		--kültürel miras alanı hacminde çalışmanın güzel hissiyatı "olumlu"	-Mobilya hacimlerinde ve yerlerinde değişiklik yapılabilir.
Havalandırma	-doğal havalandırma büyük pencerelerle sağlanmaktadır	-doğal havalandırma oluşu iyi "olumlu"	-tarihî yapıda büyük pencerelerin kullanıcı tarafından açılabilir oluşu ve temiz havanın içeri girmesi "olumlu"	

İklimlendirme	-klima ile sağlanmakta	-ısınma ya da ferahlama ihtiyacının giderilmesi "olumlu"	-ısınma ya da ferahlama ihtiyacının giderilmesinin farklı yolları olmalı "olumsuz"	-geleneksel mekânların iklimlendirmesi noktasında farklı bir metot denenebilir.
Renklendirme	-gri tonlarda mobilyalar -beyazın bir tonu duvar boyası -kahverengi büyük giyotin pencereler	-mobilya rengi mekânın soğuk hissedilmesine sebebiyet verebilir. Bu negatif bir duruma dönüşebilir. "olumsuz"		Mobilyalardaki renk seçimi ile mekân ön plana çıkarılmış fakat renk değişimi olursa yapıyla daha bütünleşmiş durabilir.
Mobilya Elemanları Seçimi	-masa çeşidi, oturma elemanı tekerlekli sandalye	- işlevselliği yüksek	-İşlevselliği güzel fakat tasarımı mekâna daha uygun olabilirdi. "olumsuz"	
Doku ve Detaylar	- pencerelerin ahşap dokusu -kitaplığın metal dokusu -kişisel eşyalardaki özellikler	-ahşabın insanın özündeki duyguya hitap etmesinin araştırmalarla kanıtlanmış olması "olumlu"	-pencereyi açıp semtin sokak kültürünü incelemek, kişisel eşyaların mekâna kattığı farklı hissiyatlar "olumlu"	-mobilya elemanları da dokusu ahşap olacak şekilde tercih edilebilir. Ya da mekân modern mobilya ile oluşturulmak isteniyorsa uyumluluk oluşmasına dikkat edilmelidir.

Bu orta alanın sonuna doğru ilerlendiğinde arka bahçeye açılan kapı bulunmaktadır. Kapıdan çıkıp bahçenin sol tarafına doğru gidildiğinde günümüzdeki müstemilat yapıları gibi tek katlı ve küçük hacme sahip, selamlık bölümü tarafında bulunan açık ofis bulunmaktadır.

Ofislerin kimisinde özel lavabo alanı ve pratik yemek hazırlama bölümü mevcuttur.

Işıklandırması be masa boyutları işlevseldir. Burada çalışanlar mimar, şehir plancısı, tarihçi, fotoğrafçı vb. olduğu için masanın genişliği ve işlevselliği önem arz etmektedir. Mobilyalar ofis mobilyası olması dolayısıyla konforlu fakat kültürel miras alanına göre modern tasarımıdadırlar. Havalandırma pencereler ile doğal yoldan karşılanırken, iklimlendirme için klima kullanılmaktadır.

3.2.1.1.3. Sınıflar: Mahzen ve Üst Katlardakiler

Ders verilen bu alanların birisi zemin kattan bahçe kısmına geçince girilebilen mahzende, diğerleri ise yapının birinci ve ikinci katındadır.

Sınıfların genel özellikleri incelendiğinde mahzenin duvarındaki işlemler, tonoz yapısı, farklı bir kapısı ve yarım daire pencereleri oluşu tarihî bir yerde olduğunuzu oldukça hissettirmekte, portakal ağacı olan bir bahçeye açılan sınıf oluşu ile de doğa ve tarih birlikteliğini hatırlatmaktadır.

Diğer sınıflar üst katlarda olup ahşap giyotin pencereli ve ahşap tavanlı olup bahçeden üst katlara çıkmak istediğinizde bahçedeki yapının adeta iç mimarî elemanı gibi durmakta olan merdivenle sofaya varılıp oradan sınıflara geçilebilmektedir. Ya da binanın ana girişinde girip ara kata çıkan merdivenin devamı takip edildiğinde birinci kata kütüphanenin önüne ulaşılmaktadır. Buradan dersinizin olduğu sınıfa geçebilmektesiniz. Sınıflara geçiş konusundaki sirkülasyon sayesinde kültürel doku hissedilebilmektedir. Fakat mobilyalar bu tarihî atmosfer içinde modern kalmaktadır. Bu konu öznel refah alanına girmektedir.

SINIFLAR	Gözlemci Notları	Nesnel Refah	Öznel Refah	Mekân için Öneri
Işıklandırma	<p>-Modern ışıklandırma</p> <p>-ahşap giyotin pencerelerle doğal ışık sağlanması</p> <p>-Mahzendeki sınıfta daha çok yapay ışık kullanılmakta</p>	<p>-Doğal ışık çokça gelmekte olduğu için insanın ruhsal ve bedensel sağlığı için ideal</p> <p>“olumlu”</p>	<p>-Doğal ışık olması olumlu</p> <p>- Mahzendeki işlemlerin özel ışıklandırmasının olmaması</p> <p>“belirsiz”</p>	<p>- Mahzendeki işlemlerin için farklı bir ışıklandırma ile ön plana çıkarılabilir.</p> <p>-yapay ışıktan uzun süre faydalanılması durumu için göz sağlığına zarar vermeyen ışıklandırma elemanı seçilmesi</p>
Akustik	<p>- yalıtımın akustiğe katkı sağlaması</p>	<p>-işlevsel</p> <p>“olumlu”</p>	<p>-işlevsel</p> <p>“olumlu”</p>	
Hacimsel Ögeler	<p>-Mahzende küçük bir mekândan verim alınmaya çalışılmış olması</p> <p>-üst katlardaki sınıfların hacim olarak genişliğinin iyi oluşu</p>	<p>-işlevsel</p> <p>“olumlu”</p>	<p>-Eğitmen masalarının İstanbul’u ve Molla Zeyrek Cami’yi görebilecek şekilde yerleştirilmesi, kültürel miras alanıyla birlikte çalışmanın verdiği değerlilik duygusu</p> <p>“olumlu”</p>	<p>-Mobilya hacimlerinde ve yerlerinde değişiklik yapılabilir.</p> <p>-Tarihî manzaranın ve mahzendeki detayların daha fazla ön plana çıkarıldığı mekân tasarımları yapılabilir.</p>

Havalandırma	-doğal havalandırma büyük pencerelerle sağlanmakta	-doğal havalandırma oluşu iyi "olumlu"	-tarihî yapıda ahşap pencerelerin kullanıcı tarafından rahatlıkla açılabilir oluşu ve temiz havanın içeri girmesi "olumlu"	
İklimlendirme	-klima ile sağlanmakta	-ısınma ya da ferahlama ihtiyacının giderilmesi "olumlu"	-ısınma ya da ferahlama ihtiyacının giderilmesinin farklı yolları olmalı "olumsuz"	-geleneksel mekânların iklimlendirmesi noktasında farklı bir metot denenebilir.
Renklendirme	-gri tonlarda mobilyalar -beyazın bir tonu olan duvar - kahverengi giyotin pencereler	-mobilya rengi mekânın soğuk hissedilmesine sebebiyet verebilir. Bu negatif bir duruma dönüşebilir. "olumsuz"	-mahzendeki tarihî renkleri farklı hissiyatlar uyandırarak derse odaklanmayı olumlu etkilemekte "olumlu"	Mobilyalardaki renk seçimi ile mekân ön plana çıkarılmış fakat renk değişimi olursa yapıyla daha bütünleşmiş durabilir.

Mobilya Elemanları Seçimi	-modern sıralar ve sandalyeler kullanılmakta	- işlevsel “olumlu”	-işlevselliği güzel fakat tasarımı ve konfor düzeyi düşüktür. “olumsuz”	-Tasarımı mekâna daha çok yakışan ve konfor düzeyi daha iyi olan mobilya tercih edilebilir.
Doku Ve Detaylar	-pencerelerin ahşap dokusu -mahzendeki işleme detayları -mahzendeki duvar dokusu -mahzendeki farklı pencere tasarımı	-ahşabın insanın özündeki duyguya hitap etmesinin araştırmalarla kanıtlanmış olması “olumlu”	-pencereyi açıp semtin tarihî dokusuna eşlik etmek -mobilyalardaki nicelik ve nitelik olarak soğukluk hissiyatı -mahzendeki tarihe birebir şahit olmak “belirsiz”	-mobilya elemanları da dokusu ahşap olacak şekilde tercih edilebilir. Ya da mekân modern mobilya ile oluşturulmak isteniyorsa uyumluluk oluşmasına dikkat edilmelidir. Konfor düzeyi düşünülmelidir.

3.2.1.1.4. Islak Hacim: Hamam ve Tuvaletler

Konağın tarihsel gelişim sürecine ıslak hacim alanları da şahit olmaktadır. Konak tasarımı olarak içinde özel hamamı bulunan mekânın restorasyonu sonrası konağın kullanım amacı gereği işlevini yitirmiştir. Günümüzde sadece akademinin iç mekânının gezilerinde gösterilen yer olmakla beraber depo görevi de görmektedir. Fakat bu mekâna düşünüldüğü kadar zarar vermemektedir. Akademi çalışanları bu konuda bilinçlidir. Fil gözü pencereleri hâlâ görülebilmekle beraber içerisinde bulunan küvet benzeri banyo elemanı şaşırtıcıdır.

Bir diğer ıslak hacim olan tuvaletler modern tuvalet tasarımıdadır. Fakat birinci katta bulunan kadınlar lavabosunda farklı bir hela taşı koruma altına alınarak sergilenmektedir. Ayrıca bu lavabodaki pencereden bahçedeki portakal ağacı görünmektedir.

<u>ISLAK HACİM</u>	Gözlemci Notları	Nesnel Refah	Öznel Refah	Mekân İçin Öneri
Işıklandırma	-Modern ışıklandırma -Lavaboda bulunan pencereden gelen doğal ışık - Hamamdaki tarihî fil gözü aydınlatma elemanı	-Doğal ışık çokça gelmekte olduğu için insanın ruhsal ve bedensel sağlığı için ideal “olumlu”	-Doğal ışık olması olumlu - hamamın fil gözleri ile tarihî bir deneyim yaşanması “olumlu”	- Tasarruflu aydınlatma elemanı olabilir.
Akustik	- yalıtımın akustiğe	-işlevsel	-işlevsel	

	katkı sağlanması	“olumlu”	“olumlu”	
Hacimsel Ögeler	-lavabo alanı ile özel hamam bölümünün hacimleri kullanışlı	-işlevsel “olumlu”	-işlevsel “olumlu”	
Havalandırma	- lavaboda doğal havalandırma pencerelerle sağlanmakta	-doğal havalandırma olduğu için temiz hava gelmesi “olumlu”	- doğal havalandırma oluşu iyi “olumlu”	
İklimlendirme	- hamam mimarîsi	-ısınma ya da ferahlama ihtiyacının giderilmesi “olumlu”	-hamam mimarîsinin bölümleri kullanılsaydı bu durumun mimarîyle çözülmüş olması oldukça işlevsel “olumlu”	-geleneksel mekânların iklimlendirmesi noktasında farklı bir metot denenebilir.
Renklendirme	-Lavabolarda ve hamamda açık tonlar kullanılmıştır	-açık ton mekândaki ferahlık ve geniş mekân algısını olumlu yönde etkilemekte “olumlu”	- geniş ve ferah bir mekânda hissetmek “olumlu”	
Mobilya Elemanları Seçimi	- Günümüzdeki lavaboda kullanılan	- işlevsel	-İşlevsel	

	elemanlar mevcuttur.	“olumlu”	“olumlu”	
Doku Ve Detaylar	-hamamdaki küvet detayı, fil gözü detayı -lavabodaki pencereden görünen portakal ağacı	-ahşabın insanın özündeki duyguya hitap etmesinin araştırmaları a kanıtlanmış olması ile meyve veren bir ağacı görünce psikolojik olarak rahatlama	-hamamı incelerken tarihî bir yolculuğun içinde bulunmak -portakal ağacını gören pencere detayı oldukça güzel	
		“olumlu”	“olumlu”	

3.2.1.1.5. Sofa, Koridorlar, Merdivenler

Bahçe tarafındaki konağın iç mekân ögesiymiş gibi duran uzunca ve geniş olan merdiven ile çıkılan birinci katta büyükçe ahşap bir kapıdan geçince sofa alanında giriş yapılmış olmaktadır. Buradan tarihîmizde önemli şahsiyetlerin isimlerinin verildiği sınıflara geçişler mevcuttur. Sofadan sınıflar dışında bir koridora da bağlanılmaktadır. Bu koridor binanın ana girişinden girildiği zaman sol tarafındaki merdivenin birinci kattaki bölümüne ulaştırmaktadır. Bununla birlikte koridor sonunda kütüphane bulunmaktadır.

Kütüphanenin hemen yanında ise ikinci kattaki toplantı alanına çıkan küçük bir merdiven bulunmaktadır. Bu merdivenden çıkarken sağ tarafta kalan büyük bir pencereden Molla Zeyrek Camii tüm heybetiyle karşılamaktadır. Birinci kat koridorlarında bulunan eskizlerden tablolar, kültürel miras yapısı konağın sanat ve tarih bağı gibi eşlik etmektedir. Konağın bahçesinde bulunan merdiven hariç merdivenler ahşap malzemedен yapılmıştır. Ana girişteki merdiven yarım daire şeklinde devam etmektedir.

SOFA, KORİDORLAR, MERDİVENLER	Gözlemci Notları	Nesnel Refah	Öznel Refah	Mekân İçin Öneri
Işıklandırma	-Modern ışıklandırma -giyotin pencerelerden gelen doğal ışık	-Doğal ışık çokça gelmekte olduğu için insanın ruhsal ve bedensel sağlığı için ideal "olumlu"	-Doğal ışık olması olumlu "olumlu"	- Tasarruflu aydınlatma elemanı olabilir. -Sofaya, merdivenlere ve koridorlara özel farklı tasarımda aydınlatma elemanı denenebilir .
Akustik	- yalıtımın akustiğe katkı sağlaması	-işlevsel "olumlu"	-işlevsel "olumlu"	

Mobilya Elemanları Seçimi	- Modern mobilya elemanlarının kullanılması	- işlevsel "olumlu"	-İşlevsel "olumlu"	
Doku ve Detaylar	- bahçedeki taş yapılı merdivenin son basamaklarında ki pencereden bahçenin ve portakal ağacının görünmesi - duvarlardaki eskiz tabloları - ahşap giyotin pencerelerden İstanbul ve Molla Zeyrek Camii manzarası	-ahşabın insanın özündeki duyguya hitap etmesinin araştırmalarla kanıtlanmış olması ile meyve veren bir ağacı görünce psikolojik olarak rahatlama "olumlu"	-portakal ağacını gören pencere oldukça huzurlu hissettirmekte -Manzaralara çıkan koridorlar, merdivenler oluşu "olumlu"	

3.2.2. İç Mekânın Genel Değerlendirmesi

Zeyrek Akademi'nin iç mekânları; Sarah Reilly, Claire Nolan ve Linda Monckton tarafından hazırlanmış olan Refah ve Tarihî Çevre "Tarihî Çevreye Yönelik Tehditler, Sorunlar ve Fırsatlar" konulu çalışmasındaki "Miras ve Çevre" bölümünde tarihî çevrenin özellikleri ve etkileşimi ile refah gündemi arasındaki potansiyel avantajların dört adeti ele alınarak değerlendirilmiştir. Bu maddeler şu şekildedir:

- 1.Fiziksel aktiviteyi açık hava ve kültürel mirasla birleştirme
- 2.Geçmiş yeni perspektiflerle anlamlandırmak için yeni ilişkiler kurma
- 3.Geçmiş bağlantısını becerilerle birleştirerek üretken katkılarda bulunma
- 4.Sosyal etkileşim ve tasarım aracılığıyla geçmişle bağlantı kurma

Bu dört madde ele alınarak kültürel miras yapısı Zeyrek Akademi'nin iç mekânlarının genel değerlendirilmesi tablo hâlinde düzenlenmiştir:

<u>İÇ MEKÂN</u> <u>GENEL</u> <u>DEĞERLEN-</u> <u>DİRME</u>	Fiziksel aktiviteyi açık hava ve kültürel mirasla birleştirme	Yeni bir ilişki kurarak geçmişini yeni perspektiflerle ve anlamlandırma	Geçmiş bağlantısını becerilerle birleştirme; üretken katkılarla anlam bulma	Sosyal etkileşim ve tasarlama üzerinden geçmişle bağlantı
ÇALIŞMA ALANI Kütüphane	Molla Zeyrek Cami manzaralı bir tarihî mekânda çalışmak	Tarihînin üç önemli dönemine şahitlik yapmış Zeyrek manzarasında 21. yy talebesi olarak bulunmak	-Görsel, dokümental hafıza ile verimliliğin artması -Bu üretkenliğin mekândaki mobilyalara yansımamış oluşu	Tarihî bir mekânda farklı alanlardan insanlarla tanışarak yeni bilgiler öğrenmek
ÇALIŞMA ALANI Ofisler Harem ve Selâmluktakiler	Mimar, şehir plancı, tarihçi, fotoğrafçı çalışanlar için kültürel miras alanı bir mekânda çalışmanın avantajı -geçmiş mekânların iyi hissettirmemesi	21. yy çalışanı olarak tarihî Bizans dönemine kadar uzanan semtte, Osmanlı konağında çalışmak oluşun verdiği ufuk	Modern dünya ile geçmişin bağlantısını kurup yeni projeler üretme, geçmişten ilham almak -geçmiş tasarımları iyi hissettirmemesi	Ders veren kıymetli hocalarla birebir bağlantı kurup yeni bilgiler öğrenmek, projelerde uygulamak
ÇALIŞMA ALANI Sınıflar Mahzen ve Üst Kattakiler	-Tarihî işlemeli duvarlarla birlikte tonozlu tavan örtüsünün altında ders dinlemek -Üst katlardaki İstanbul manzarasında, ahşap bir yapıda ders dinlemek	Yüzyıllar önceden kalma bir yapıda tarih dinlemek	-Görsel, dokümental hafıza ile verimliliğin artması -Bu üretkenliğin mekândaki mobilyalara yansımamış oluşu	Tarihî bir mekânda farklı alanlardan insanlarla tanışmak, değerli hocalarla bağlantı kurmak yeni bilgilerin yolu olabilir

<p>ISLAK HACİM</p> <p>Hamam, Lavabolar</p>	<p>Hamam ve lavabodaki tarihî hela taşı bilgi düzeyimize katkı sağlar ve görselliğimizi artırır.</p>	<p>Modern ıslak hacimlerle kıyasının yapılması mümkün olabilmektedir.</p>	<p>Modern ıslak hacimlerle karşılaştırması yapılarak yeni tasarımlarda ilham kaynağı olabilir.</p>	<p>Akademinin iç mekân gezilerinden bu konuda oldukça faydalanılabilir.</p>
<p>SOFA, MERDİVENLER, KORİDORLAR</p>	<p>Kültürel miras mekânla bağ kurma noktasında etkili olabilmektedirler.</p>	<p>Kültürel miras mekânının sirkülasyon alanlarında bulunmak, keşfetme duygusunu ortaya çıkarabilir.</p>	<p>Plan çözümlemesi, zihinsel haritalamalar ilham duygusuna katkı sağlayabilir.</p>	<p>Sirkülasyon elemanları malzemeye, mekânla sosyalleşme nize katkı sağlayabilir.</p>

SONUÇ

Refah kavramı insan psikolojisiyle iç içe geçmiş kavram olmakla birlikte aynı zamanda onu kapsamaktadır. İnsan psikolojisi ana temelde zihin ve ruh sağlığına odaklanmaktadır. Refah kavramı ise hem bunları hem de fiziksel ve bedensel detayları da kapsamaktadır. Bu sebeple mekânla bağ kurması oldukça olanaklıdır. Mekânın sahip olması gereken fiziksel detaylar, renkler, dokular, mobilyalar, havalandırma, iklimlendirme, akustik, aydınlatma hususları ne kadar iyi ise mekânın değeri o kadar iyidir.

Refah düzeyini iyi seviyede hisseden insan da mekân gibi detaylara sahiptir: Bedensel olarak iyi hissetmek, fiziksel çevreyle olumlu ilişkilerde bulunmak, zihin sağlığının berrak oluşu, ruhunun ve kalbinin daralma hissetmemesi. Bunlar da insanın refah kavramının havalandırması, renklendirmesi, akustiğidir. Bu detaylar ne kadar iyi seviyede seyrederse yaşamından alacağı tat ve verimlilik doğru orantılı olarak artacaktır. Bu sebeple insan, mekân ile bağ kuran ve kurmak isteyen bir varlıktır. Bu bağ kurmak geçmiş ile de ilişkili olduğu için kültürel miras alanlarında insan, tarih boyunca süregelmiş detayları bilmek ve tanımak istemektedir. Bu istek; merak ve keşfetme gibi duyguları ortaya çıkarmaktadır. İnsan; gözlem yaparak görsel hafızasını geliştirebilmekte, bölgeyi haritalama yaparak analitik düşünmesini hızlandırabilmektedir. Bunların sonucunu yaptığı çalışmalarda gördükçe psikolojik olarak iyi hissetme hâli artmaktadır ve bu da fizyolojisine olumlu yansımaktadır. Sonuç olarak refah seviyesi yükselmekte, hayatı olumlu yönde etkilenmektedir.

Bu alanlardaki yapılardan biri olan Zeyrek Akademi, yüzyılların kalıntısını içinde taşıyarak 21. yüzyıl insanına kaynak olmaktadır. İstanbul – Zeyrek’te, Fatih Belediyesi tarafından kurulan Zeyrek Akademi bu tarihî atmosferiyle pek çok eğitime ev sahipliği yapmaktadır. Değerli eserleri misafir eden kütüphanesi bulunmakta, iç mekân olarak farklı mekânlara sahip oluşuyla da bunu taçlandırmaktadır.

İç mimarîsinde hamam, tarihî hela taşı, mahzen, sarnıç gibi farklı öğeler bulunmaktadır. Bu öğeler gelen ziyaretçilerin gözlemleyebileceği yerlerde olup yaşam ile iç içe geçmişlerdir. Bazı mekânlar ise restorasyon öncesi işlevi değiştirilerek

kullanılmaya başlanmıştır. Fakat bu değişim, tarihî özellikleri korunarak yapılmıştır. Örneğin; mahzenin bir tanesi mescit iken diğeri dersliktir. Derslerin yapıldığı mahzende tonoz bir örtü altında, tarihî işlemler eşliğinde dersler yapılmaktadır. Kültürel miras yapısı bu yapıda eğitim görmek psikolojik düzeyi ve dersteki verimliliği oldukça etkilemektedir. Dolayısıyla bu dengeli düzeyi korumak oldukça önem arz etmektedir. Dengeyi olumsuz yönde etkileyen unsurlar var ise bunlar yeniden ele alınmalıdır.

Yapılan anket incelendiğinde bu unsurların neler olabileceği sebepleriyle birlikte görülebilmektedir. Örneğin; bunlardan biri iç mekânlarda tercih edilen mobilyalardır. Mobilyaların olumsuz yönde etkilemelerinin sebepleri şu şekilde ele alınmıştır;

Modern dünya ile tarih arasında bir bağ oluşturularak farklı bir tasarım ortaya koyma düşüncesinin olmamasının, kullanılan mobilyaların 21.yy kütüphane mobilyası oluşundan anlaşılıyor olması.

Mobilyaların konfor düzeyinin iyi olmayışı.

Mekândaki malzeme ile mobilya malzemesinin uyumunun 21. yy tasarım kriterlerine uygun olmaması.

Yukarıdaki gibi olumsuz eleştiriler olduğu kadar mekânın diğeri iç mekân özellikleri gayet iyi durumdadır. Bu gözlemlerin neticesinde ulaşılan sonuçların daha iyi elde edilmesi için Zeyrek Akademi'nin iç mekânlarının refah kavramıyla ilişkisinin sorgulanması amaçlanarak bir anket yapılmıştır. Bu ankete birçok farklı alandan ve yaş aralığından insan katılmış olup sonucunda öznel ve nesnel refaha dair pek çok bilgi edinilmiştir. Ankette Zeyrek Akademi'nin ışıklandırma, akustik, havalandırma, iklimlendirme, hacimsel öğeler, renklendirme, mobilya elemanları seçimi, doku ve detaylar gibi özelliklerine değinilmiştir. Bu veriler sonucunda öznel refah düzeyi elde edilmiştir. Mobilya elemanları seçimi haricindeki diğeri özelliklerin 3 ve üzeri puanlama yüzdeleri toplamı %90'nın üzerinde olup öznel refah seviyesinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Mobilya seçimi ise %85 düzeyinde kalmıştır. Bu veri de öznel refah seviyesinin iyi sonuçlarından kabul edilmiştir. Gözlemler ve bu veriler birlikte değerlendirildiğinde görülmektedir ki insanlar geçmişle kurdukları bağı kültürel miras alanlarını ziyaret ederek pekiştirmekten ve burada ders çalışmaktan,

derse katılmaktan oldukça keyif almaktadırlar. Hatta mekânın modern mobilya elemanları yerine kültürel miras yapısı Zeyrek Akademi ile uyum sağlayacak dokuda ve malzemede elemanlar görmek ve kullanmak istemektedirler.

Psikolojilerinin, kültürel miras yapısı bu konakta daha da olumlu yönde ilerlediğini görerek fiziksel ve bedensel olarak iyi olma hâlini de talep etmektedirler. Çünkü insan hem psikolojik hem fiziksel iyi hissetmek, “*refah düzeyinin*” yüksek olmasını istemektedir. Bu düzeyin düşük olması domino taşı etkisi gibi kişinin derslerindeki verimliliği, çalışmalarındaki özgünlüğü doğrudan etkilemekte; zihnen ve ruhen huzursuz olmasına; yaşama tutunamamasına kadar gitmektedir.

Anket formunun son sorusunda katılımcılara yazılı soru türünde “Kültürel Miras yapısı Zeyrek Akademi'nin modern bir mekândan farkı olup olmadığı, nasıl bir hissiyat uyandırdığı” sorulmuştur. Verilen cevaplar şu şekildedir:

YAŞ	MESLEK	YANIT
-	Öğretmen	Tarihî bir mekânda ders alıyor olmak elbette güzel bir izlenim uyandırıyor. Taş sınıf, ahşap detaylar alışlagelmiş sınıf ortamından sıyrılıyor.
25	Öğretmen	Modern bir mekândan farkı var. Aldığımız derslerin içerikleri olsun, Zeyrek Akademi'nin mekânı olsun, yapılması gerekeni yapıyormuşum hissini veriyor. Derslerden sonra portakal ağacının altında çay içebilmek, havalar ısınmaya başlayınca da hanımeli kokusu duyabilmek hem mekâna hem de derslere bağlıyor bizleri. Ahşabın verdiği güzel hissiyatları kelimelere dökemedim fakat daha kaliteli, daha insana yakın olduğu kesin. Bir caminin yanı başında olmak da apayrı. Derslere gidemediğimizde mekânı özleyiyoruz.
22	Siyaset bilimi öğrencisi	Var mutlaka. Felsefe yapmak için en ideal mekân.
59	Emekli Mali Müşavir	İçeri girdiğimde tarihî dokuyu hissedebiliyorum ve ders bitince mekândan ayrılmak beni üzüyor.
29	Türkçe öğretmeni	Modern ile tarihînin harmanı gibi ve huzur verici bir atmosfere sahip açıkçası bugüne kadar gittiğim çoğu binadan daha güzel :)
29	Dış ticaret uzmanı	Geçmiş ile bağımızı canlı tutan bir mekân
44	Tarih öğretmeni	Tarihle aramızdaki bağı koparmaması ve kalabalık bir semtte bir anda sakin bir atmosfere girmeniz çok etkileyici.

27	Öğretmen	Dış mimarî itibariyle tarihî kültüre daha uyum sağlayan bir yapı olarak görüyoruz ancak iç mekânın dizaynı tam olarak aynı hissiyatı vermiyor bu hususta duvar boyaması ya da koltuk seçimi gibi durumlar modern yapıdan biraz daha uzaklaşabilir.
19	Öğrenci	Çok hoş bir mekân.
-	Film Tasarımı ve Yönetimi Bölümü	Ben mekânın geleneksel malzeme yapı elemanlarıyla tarihî yapısı korunarak başarıyla inşâ edildiğini düşünüyorum. Modern yapılara duymadığım yakınlığı ve aidiyet duygusunu Zeyrek Akademi'ye ilk girdiğim andan itibaren hissetmeye başladım.
50	Öğretmen	Yok. Eskiye ait yeni modern duygusu.
24	Evde sağlık	Modern ortamlardan çok daha güzel. İçeriye her girdiğimde bana huzur veriyor.
20	Lisans Öğrencisi/Tarih	Evet var. Eski dönemlerde var olan medrese yapısını hatırlatıyor bana. Daha sınıfa girmeden bile eğitime verilen önemi göstermek için eğilerek girmemizi sağlayan alçak kapısı ile bize önemli bir ders veriyor. Ayriyeten kubbeli yapısı ile sesin her tarafa eşit bir şekilde yayılması, mikrofonu olan gereksinimi en aza indiriyor. (Hatta ben acaba mikrofon mu kullanılıyor diye bakmaktan kendimi alamadım.) Belki biraz daha renklendirilebilir. Ya da renklendirme ve duvar boyamaları biraz daha iyileştirilebilir.
25	Film Tasarımı ve Yönetimi	Ben mekânın korunmuş kültürel yapısıyla oldukça hoş bir deneyim yaşadığımı hissediyorum. Mekâna ilk girdiğimden itibaren geçmişin kokusunu alır gibi oldum. Korunan kültürel yapı içerisine eğitim olanaklarını artırmak için çağdaş dokunuşlarda bulunulmasının ders verimini artırdığını hissettim.

30	Mimar	Daha sıcak ve samimi.
26	Mimar	Zeyrek akademinin eskiye dair birçok unsur barındırması, bunların korunarak uygun mekânlara dönüştürülmesi yönüyle modern bir yapıda olabilecek yapaylıktan uzak doğal, ferah, huzurlu hissettiriyor.
33	Öğretmen	Zeyrek Akademinin mimarîsi ben de sadelik, samimilik, ilmi kuşatabilme hissi uyandırıyor.
57	Öğretmen ve doktora öğrencisi	Modern yapılar genelde soğuk ve sıkıcı. Zeyrek Akademi geçmişi bu güne taşıyan bir sıcaklığa sahip.
21	Üniversite öğrencisi, hukuk	Her geldiğimde bu mekânda ders alma şansım olduğu için seviniyorum ve teneffüslerimi Zeyrek Camiyi izleyerek geçirmeye çalışıyorum.
43	-	Keyifli.
31	Öğrenci coğrafya	Tarihî dönemleri hatırlatan bir havası var.
23	Öğrenci, Gazetecilik	Bulunduğu konum ve çevresindeki yapılardan da anlaşılacağı üzere Zeyrek Akademi'nin modern bir yapı olmadığı açık. Modern unsurların eklenmesiyle kullanım kolaylığı sağlanmış eski bir yapı. Tarihî tamamen müzeleşmeden bizim de alanımız içerisine girmesine müsaade edilmesi açısından böyle yapıların bulunması güzel bir durum. Ben de Zeyrek Akademi içerisinde hem tarihî hem de rahat bir mekânda eğitim aldığımız için mutluyum.
48	Öğretmen	Akademnin işlevi ve ruhu ile mekânsal sürekliliğin de devamı niteliğinde bir yer. Bu büyük bir tutarlılık sağlıyor.
39	Öğretmen/ İmam Hatip Lisesi meslek dersleri	Bu ortamda ders işlemek normal yerlerden çok farklı ayrı hava oluşturuyor hem de kaliteli hocalarıyla daha da güzel oluyor.
46	Öğretmen	Huzur veriyor. Kendimi rahat hissediyorum.

25	Öğretmen	Elbette farkı var, modern mekânlar ben de dikkat dağınıklığına ve içerdiği öğelerle baş ağrısına daha fazla yol açarken Zeyrek Akademi gibi bir yapı özellikle kullanılan malzeme ile(yapısı vs.) ve ruhen daha fazla etkilemesiyle ders algısını da pozitif yönde değiştiriyor.
21	Endüstriyel tasarım 3. Sınıf öğrencisi	Modern mekândan farkı var fakat ürün seçimleriyle bu mekânın farklılıkları göz önünde pek bulunmuyor. Akademinin tamamı kendine özgü mimarî ve iç mimarî detaylarıyla kendi otantik havasını vermesi lazım fakat kullanılan mobilya ve ürünlerin seçimi burayı sadece eskiyi yeniye dönüştürerek kullanmaya itiyor. Mobilyalar demir iskeletli, yerler halı döşeme ve tavan işlemleri eksik. Boş bulunmuş mekâna endüstriyel ürünler döşenmiş gibi. Ahşap ürünlerin kullanımı ve tavan işlemleri eklense daha bütünsel bir görüntü ortaya çıkabilirdi.
31	Doktora öğrencisi, tarihçi	Zeyrek akademi tarihî dokusuyla modern zamandan farklı olarak mekân olarak Osmanlı-Bizans dönemiyle empati kurmayı sağlamaktadır.
39	Öğrenci Sanat tarihî	Otantik ve tarihsel bir mekânda geçmişin ruhu ile ders işliyor olmak heyecan verici.
20	İstanbul Edebiyat - Tarih	Zeyrekhâne Bizans imparator mezarlarından tevarüs ile ders işlemek
26	İç Mimar, Yüksek Lisans Öğrencisi	Geleneksel malzemenin kullanımını çok önemseyen bir iç mimar olarak daha samimî ve fitrata yakınlık hissediyorum. Modern mekânlara göre çok daha avantajlı bir yapı olduğunu düşünüyorum
47	Sosyal Bilimler	Modern ile geleneksel arasında orta bir form gibi.
23	Mimarlık	Farkı tabii ki var. Çünkü mekânın ruhu var her ne kadar teknik imkânları zayıf da olsa.

56	İnsan Kaynakları	Modern yapıdan farkı var tabi ki. Bendeki etkisi daha iyi ve özel hissetmemi sağlıyor.
----	------------------	--

Yukarıdaki verilen cevaplar, farklı alan çeşitliliğinin yüksek olması ile birlikte incelendiğinde mekândaki kültürel değerin en önemli özellik olduğu görülmektedir. Ankete cevap veren insanların bu tarihî atmosferden heyecanla bahsettikleri ve modern yüzyıl insanının aradığı samimiyet duygusuna mekânın cevap verdiği görülmektedir. Bununla beraber mimarîsinde tarih ile kurulan bağın iç mekân elemanlarına yansımaysı eleştirilmiştir.

İncelemesi yapılan Zeyrek Akademi binası, anket sonuçları ile birlikte değerlendirildiğinde birtakım çözüm önerileri belirlenmiştir:

1. Kültürel miras alanında bulunuyor oluşunun detaylı bilgisini sunan iç mekân duvar tasarımı.
2. Tarihî dokuya hitap eden ya da modern zaman – tarihî doku bağlantısı doğru kurularak yapılmış mobilya elemanı tercihi.
3. Tarihî dokusuna uyum sağlayacak mobilya elemanları tercihinin alanında uzman insanlarla yapılması.
4. Tarihî doku ile modern hatların bütünsel uyumuna dair tasarım ele alınmak isteniyor ise bu konuda detaylıca çalışılması, alanında uzman tasarımcılardan destek alınarak görsel algıyı ve konfor algısını olumlu yönde geliştirecek elemanlar tasarlanması.
5. Kullanılmakta olan mobilya elemanlarının yukarıdaki maddelerden biri doğrultusunda uzman eller yardımıyla dönüştürülmesinin sağlanması.
6. Kütüphanenin tasarımının güncellenmesi.
7. Çalışanların odalarının daha verimli kullanılması, pencereyi arkaya alan masa planından kaçınılması.

Bu çözüm önerileri uygulandığı takdirde mekânın tarihî dokusunun algılanabilmesi olumlu düzeyde artarak ziyaretçilerin, eğitimcilerin, çalışanların, talebelerin mekânla bağı daha da kuvvetlenebilir. Öznel refah hususundaki, ankette belirttikleri olumsuz durumların iyileştirilmiş oluşu psikolojik algı düzeylerindeki iyi olma hâlini daha yüksek seviyeye çıkarılmasını sağlayabilecektir.

Tüm bunlar neticesinde refah kavramının psikolojik etkileri, mekân kavramıyla güçlü bir ilişki içinde olduğu gözlemlenmiş ve anket ile kanıtlanmış olup Zeyrek Akademi'nin kültürel miras yapısının, modern donanım eklemelerine rağmen sahip olduğu tarihî iç mekân özelliklerinin, refah seviyesini olumlu yönde etkileyen bir örnek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuç tarihsel geçmişi incelendiğinde Pantokrator Manastırı zamanında da bölgedeki refah kavramının oldukça iyi düzeyde olduğunu hatırlatmaktadır. Bizans döneminde manastırda bulunan hastane, göz hastanesi, bakımevi, ibadethâne gibi pek çok alana hitap eden bir yerleşim bulunmaktaydı ve Zeyrek Akademi yapısı bu yerleşimin olduğu bölgedeydi. Tarihî haritalar incelendiğinde ve temel yapısı detaylandırıldığında Bizans döneminden kalma bir yapının üzerine Osmanlı Devleti zamanında inşa edilmiş bir konak olabileceği düşünülmüştür. Fetih sonrası da bölgede hemen eğitim süreçlerine başlanması, atamaların gerçekleşmesi refah düzeyinin iyileştirilmeye çalışıldığının göstergesi olmaktadır. Tüm bu tarihsel akış dikkate alındığında Zeyrek Akademi yapısının geçmişten günümüze süre gelmiş olan nesnel refah kavramının iyi olan seviyesi gözlemlenmiştir. Anket ile detaylandırılmış olan öznel refah seviyesinin iyi düzeyde oluşuyla birlikte mekân ile tarih, psikoloji, fizyoloji arasındaki güçlü bağın önemi görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Baltacı, C.** (1976). XV.-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri, s. 468-469, İstanbul.
- Eyice, S.** , Zeyrek, İstanbul Ansiklopedisi, s. 553-555
- Eyice, S.** (1994). Zeyrek Kilise Camii. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 7.
- Janin, R.** (1950). Constantinople Byzantine, Development Urbain Repertoire Topographique, Les Regions Urbaines, s. 49-64, Paris.
- Ülgen, A. S.** (1939). Fatih Devrinde İstanbul, 1453-1481; Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı; Türk Vakfiyeleri No:11; s. 28, madde 84; s,38; s. 9; s. 10, Ankara
- Müller, Wiener, W., Cramer, J.** (1982). Studien zur Erhaltung eins Traditionellen Wohngebrestes, Zeyrek, İstanbul.
- Müller-Wiener, W.** (2007). İstanbul'un tarihsel topografyası. (Çev. Ü. Sayın). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal yayın tarihî, 1977)
- Millingen, A.** (1912). Byzantine Churches In Constantinople Their History And Architecture, s. 219-242, London.
- Dirimtekin, F.** (1975). Pantokrator Manastırı, TTOK bülteni 48/327s.9-13, İstanbul.
- Tanyeli, U.** (1987). Zeyrek ve istanbul'un Tarihsel Evrimi İçindeki Yeri, s. 1-8, İstanbul.
- Eyice, S.** (1958). Tarih İçinde İstanbul ve Şehrin Gelişmesi, Atatürk Konferansları, 1975, s. 89-182
- Eyice, S.** (1958). Bizans Devrinde İstanbul'da Tababet, Hekimler ve Salık Tesisleri, İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi, 21, s.657-691, İstanbul.
- Ahunbay, Z.** (2007). Tarihî İstanbul ve Koruma Kurullarından Koparılan Yenileme Alanları, Mimar.ist, sayı.2007/4, s.65-68.
- Çobancaoğlu, T., Güler, K. & Güleycan Okyay, G.** (2018). İstanbul Tarihî Yarımada'da ahşap konut mimarîsinin belgelenmesi: Geleneksel Haydar Mahallesi ve koruma sorunları. METU Journal of the Faculty of Architecture, 35(1), 27-49. <http://dx.doi.org/10.4305/metu.jfa.2018.1.2>

- Dinçer, İ., Enlil, Z., Evren, Y. ve Som Kozaman, S.** (2011). İstanbul'un tarihî ve doğal miras değerleri: Potansiyeller, riskler ve koruma sorunları. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ergelen, S.A.** (2005). Zeyrek tarihî dokudaki yapılaşmaya kişisel bir bakış. O. Belli ve B. Barış Kurtel (Ed.), Sinan Genim'e armağan makaleler içinde (ss. 288- 301). İstanbul: Ege Yayınları.
- Karaman, A. ve Önal, Ş.** (1994). "Zeyrek", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C.7, İstanbul.
- Esmer, M.** (2004). Zeyrek Camii Hünkar Kasrı ve Mahfili Restorasyonu, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bulut, N.G.** (2003). İstanbul'un semtleri: Zeyrek. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- Pervititch, J.** (1943). Plan cadastral d'assurances. İstanbul: Atatürk Kitaplığı arşivi.
- Gülersoy Zeren, N., Tezer, A., Yiğiter, R., Koramaz, T.K. ve Günay, Z.** (2003b). Istanbul project: Istanbul historic peninsula conservation study: Volume II: Case of Zeyrek. İstanbul: UNESCO-World Heritage Center, ITU Faculty of Architecture, ITU Environment and Planning Research Centre.
- Diehl, Charles.** Bizans İmparatorluğu Tarihî. Çeviren: Cevdet R. Yularkıran. İstanbul: Kanaat Kitapevi, 1939.
- Diehl, Charles.** Bizans İmparatorluğu Tarihî. Çeviren: Tevfik Bıyıklıoğlu. İstanbul: Vakıf Matbaası, 1937. Eldem, Edhem. "Türkiye'de Kültürel Miras: Son Derece Siyasi Bir Mesele." Mena Bölgesinde Turizm, Miras ve Toplum Üzerine Yazılar. Dieter Häller, Achim Lichtenberger ve Meike Meerpohl tarafından düzenlenen, Tanca, Fas'ta düzenlenen 2013 Uluslararası Miras Konferansı Bildirileri, 67-91. Paderborn: Ferdinand Schöningh, 2015.
- Power, J.** (2014). Interior space: Representation, occupation, well-being and interiority.
- Monckton, L., Nolan, C., Reilly, S.** (2018). 'Wellbeing and the Historic Environment', published by Historic England.
- Chi, C.G.; Cai, R.; Li, Y.** Factors influencing residents' subjective well-being at World Heritage Sites. *Touris* 2017, 63, 209–222.
- Pieter M. Desmet, Anna E. Pohlmeier,** "Öznel Refah İçin Tasarıma Giriş."

- Desmet, Pieter ve Marc Hassenzahl** (2012). "Towards Happiness: Possibility-Driven Design." İçinde Human-Computer Interaction: The Agency Perspective. 3-27. Berlin: Springer.
- Desmet, Pieter ve Anna E Pohlmeyer** (2013). "Positive Design: An Introduction to Design for Subjective Well-Being." International Journal of Design 7(3):5-19.
- Knudstrup, MA. ve Harder, H.** (2007). Refah, Danimarka'da yatılı bakım tesisleri ve konaklama konusunda karar verme süreci. . ENHR 2007 Uluslararası Konferansı 'Sürdürülebilir Kentsel Alanlar'da sunulan bildiri, Rotterdam, Hollanda. <http://www.enhr2007rotterdam.nl/pages/papersdownload.htm>
- Diener, Ed.** (1984). "Subjective Well-Being". Psychological Bulletin 95:542-575.
- Fogg, B. J.** (2009). "A Behavior Model for Persuasive Design." Persuasive 2009. Claremont: Springer-Verlag.
- Işık, H.** (2014). Mutluluğun Bir Tasarım Hedefi Olarak İncelenmesi: Literatür Derlemesi. 377. https://utak.metu.edu.tr/files/2014/10/UTAK2014_BildiriKitabi.pdf
- Hasol, D.** (1993). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, YEM Yayın, 15. Baskı, İstanbul.
- Francis DK Ching** (1987), Interior Design: Illustrated, Copyright, Washington.
- Mahnke, Meerwein, Rodeck** (2007). Color Communication in Architectural Space, Birkhauser, Basel.
- Aydıntan, E.** (2001). Yüzey Kaplama Malzemelerinin İç Mekân Algısına Anlamsal Boyutta Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma. Trabzon, Türkiye: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Oktay, D.** (1999). "Kentsel Ortak Mekânların Niteliği ve Kent Yaşantısındaki Rolü", Yapı Dergisi, (207):54-61, İstanbul.
- Göker, M.** (2010). Mimarî Yapılarda Saydamlık ve Mekân Tasarımında Işık Kontrolü. Tasarım+Kuram Dergisi, 6(9-10), 82-92.
- Botton, A.** (2010). Mutluluğun Mimarîsi, 4. Basım, Sel Yayıncılık.
- Manav, B.** (2015). Renk-anlam-mekân ilişkisi.
- Kayılı, M.** (1988). "Mimar Sinan'ın Camilerindeki Akustik Verilerin Değerlendirilmesi." Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri, Cilt 1, s. 545-555.
- Kayılı, M.** (1988a) "Mimar Sinan'ın Camilerindeki Akustik Verilerin Değerlendirilmesi", Mimarbaşı Koca Sinan: Yaşadığı Çağ ve Eserleri, İstanbul, T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, s. 545-555.

- Topaktaş, I.L.** (2003) “Acoustical Properties of Classical Ottoman Mosques Simulation and Measurements”, Basılmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi.
- CAHRISMA** (2001) Acoustical Properties of Domed Spaces and Optimum Acoustical Conditions for Domed Mosques, First Annual Report, INCO-MED: International Cooperation with Mediterranean Partners Countries, Contract Number: ICA3-1999-00007, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Karabiber, Z.** (2000) “Avrupa Birliği 5. Çerçeve Programı kapsamında Sinan Camileri üzerine bir araştırma: CAHRISMA projesi”, Tasarım, Sayı 102, s.74-83.
- Mehta, M., Johnson, J. ve Rocafort, J.** (1999) Architectural Acoustics, New Jersey, Prentice-Hall.
- Sü Gül, Z., Çalışkan, M., , Tavukçuoğlu, A.** (2014). Geçmişten Günümüze Süleymaniye Camii Akustiği, Megaron Journal, Cilt 9, Sayı 3, s.201-216.
- Baş, D.** (2001) Yüzeylerin Dokusal İfadeleri ile Mekân Kimliğinin Oluşturulmasında Yapısal Çözümlemeye Dayanan Bir Yöntem Önerisi, Sanatta Yeterlik Tezi , Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Castell, C. Hecht, H. ve Oberfeld, D.** (2019) Wall patterns influence the perception of interior space, Quarterly Journal of Experimental Psychology, DOI: 10.1177/1747021819876637.
- Fausti, P. Pompoli, R Prodi, N.** (2003), “Comparing the Acoustics of Mosques and Byzantine Churches”, CIPA XIXth International Symposium, Antalya.
- Kayılı, M.** (2005). Acoustic Solutions in Classic Ottoman Architecture. Erişim: 22 Eylül 2008, <http://www.muslimheritage.com/uploads/Acoustic.pdf>.
- UNESCO** Dünya Miras Merkezi/ICOMOS Ortak Heyeti Raporu, 2008. “Dünya Miras Merkezi/ICOMOS Ortak Heyetinin 8-13 Mayıs 2008 Tarihlerinde İstanbul Dünya Mirası Sit Alanının Tarihî Bölgelerinde Yaptığı İncelemelere Dair Raporu”
- Zeyrek Akademi** (2023). Zeyrek 2419 Ada 13 Parsel Rekonstrüksiyon Raporu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Etüt ve Projeler Daire Başkanlığı Tarihî Çevre Koruma Müdürlüğü raporları hakkında kişisel görüşme.
<https://sedesmimarlik.com/Zeyrek.html>
<http://modular.gedik.edu.tr/en/download/article-file/1174010>

<https://www.platinteknoloji.com/restorasyon>
<https://www.tutup.com.tr/>
<https://www.cellubor.com.tr/medya/blog/akustik-yalitim-uygulamalari-nelerdir>
<https://www.aksaakustik.com/akustik-uygulama-turkiye/#:~:text=AKUST%C4%B0K%20UYGULAMA%20NED%C4%B0R%3F,izolasyon%20malzemeleri%20kullan%C4%B1larak%20yap%C4%B1lan%20uygulamad%C4%B1r.>
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S027249442300107X?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=83db0b932d36157a
https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0031938416307119?dgcid=api_sd_search-api-endpoint
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0360132304003373>
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2020073>
<https://ayancikahsap.com.tr/blog/ahsabin-insan-psikolojisi-uzerindeki-etkileri>
<https://www.eyupsultan.bel.tr/tr/projeler/proje/tamamlanan-projeler/1/istiklal-kutuphanesi/681>
<https://www.akustikkontrol.com/gurultu-nedir/>
<https://www.daylightandarchitecture.com/architecture-for-well-being-and-health/>
<https://strucare.com/mimarî-ogeler-ve-mimarligi-olusturan-unsurlar-nelerdir/>
<https://www.arkitera.com/haber/horasan-harcinin-sirri/>
<https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781315464411/health-well-being-interior-architecture-dak-kopec>
<https://www.aia.org/design-excellence/aia-framework-for-design-excellence/well-being>
<https://polen.itu.edu.tr/items/2c197ffb-b7ce-4bf6-94b4-1f957b6acd88>
<https://polen.itu.edu.tr/items/4d2e6ca3-4e2b-4374-b688-1ec608641d8c>
<https://www.yenisoz.com.tr/yazarlar/yazar/serkan-akin/?pg=5>
<https://www.mimarserkanakin.com/>

<https://www.daylightandarchitecture.com/architecture-for-well-being-and-health/>

<https://turkiyetasarimvakfi.org/tr/>

EKLER

EK-A Şekiller

EK-B Belgelendirme

EK-C Tez Anket Formu

EK-A

ŞEKİLLER

Şekil 4.1. Narteks kubbesinde ve dış narteks çatısında çalışmalar.

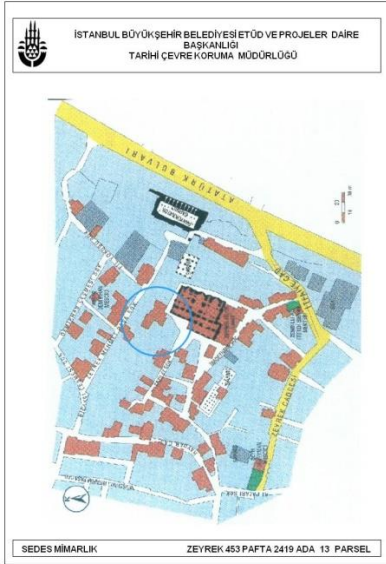
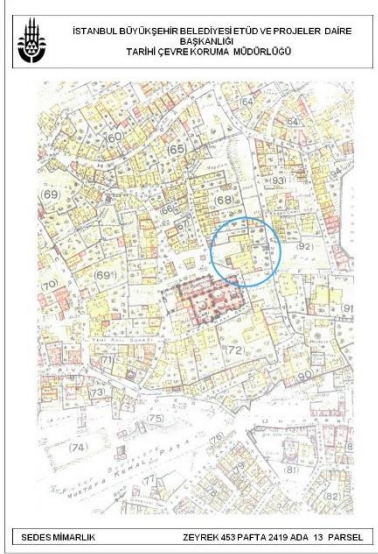
Şekil 4.2. Dış narteks çatısına kurşun döşenmesi

EK-B

BELGELENDİRME

PARSEL BELGELENDİRME

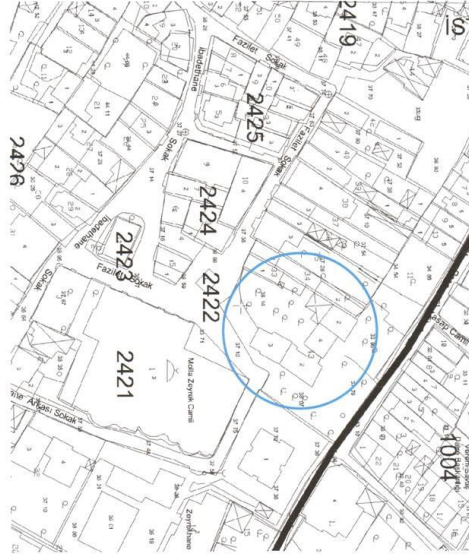
(Sedes Mimarlık arşivinden elde edilen belgelerdir.)

(Tarihî haritalardaki dairesel işaretli alanlar Zeyrek Akademi'yi göstermektedir.)

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ETÜD VE PROJELER DAİRE
BAŞKANLIĞI
TARİHİ ÇEVRE KORUMA MÜDÜRLÜĞÜ

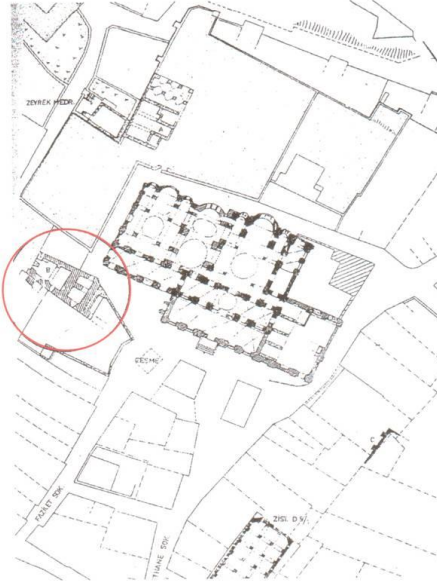

SEDES MİMARLIK

ZEYREK 453 PAFTA 2419 ADA 13 PARSEL

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ETÜD VE PROJELER DAİRE
BAŞKANLIĞI
TARİHİ ÇEVRE KORUMA MÜDÜRLÜĞÜ

SEDES MİMARLIK

ZEYREK 453 PAFTA 2419 ADA 13 PARSEL

(Tarihî haritalardaki dairesel işaretli alanlar ZeYrek Akademi'yi göstermektedir.)

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ETÜD VE PROJELER DAİRE
BAŞKANLIĞI
TARİHİ ÇEVRE KORUMA MÜDÜRLÜĞÜ

SEDES MİMARLIK

ZEYREK 453 PAFTA 2419 ADA 13 PARSEL

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ETÜD VE PROJELER DAİRE
BAŞKANLIĞI
TARİHİ ÇEVRE KORUMA MÜDÜRLÜĞÜ

SEDES MİMARLIK

ZEYREK 453 PAFTA 2419 ADA 13 PARSEL

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ETÜD VE PROJELER DAİRE
BAŞKANLIĞI
TARİHİ ÇEVRE KORUMA MÜDÜRLÜĞÜ

SEDES MİMARLIK

ZEYREK 453 PAFTA 2419 ADA 13 PARSEL

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ETÜD VE PROJELER DAİRE
BAŞKANLIĞI
TARİHİ ÇEVRE KORUMA MÜDÜRLÜĞÜ

SEDES MİMARLIK

ZEYREK 453 PAFTA 2419 ADA 13 PARSEL

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ETÜD VE PROJELER DAİRE
BAŞKANLIĞI
TARİHİ ÇEVRE KORUMA MÜDÜRLÜĞÜ

SEDES MİMARLIK

ZEYREK 453 PAFTA 2419 ADA 13 PARSEL

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ETÜD VE PROJELER DAİRE
BAŞKANLIĞI
TARİHİ ÇEVRE KORUMA MÜDÜRLÜĞÜ

SEDES MİMARLIK

ZEYREK 453 PAFTA 2419 ADA 13 PARSEL

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ETÜD VE PROJELER DAİRE
BAŞKANLIĞI
TARİHİ ÇEVRE KORUMA MÜDÜRLÜĞÜ

SEDES MİMARLIK

ZEYREK 453 PAFTA 2419 ADA 13 PARSEL

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ETÜD VE PROJELER DAİRE
BAŞKANLIĞI
TARİHİ ÇEVRE KORUMA MÜDÜRLÜĞÜ

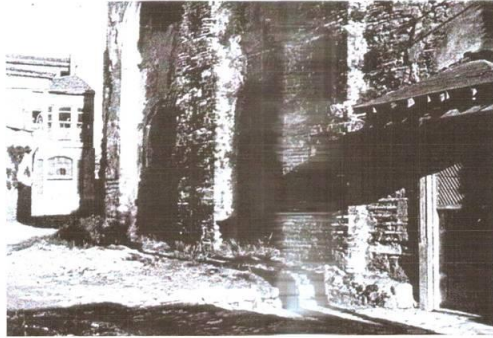
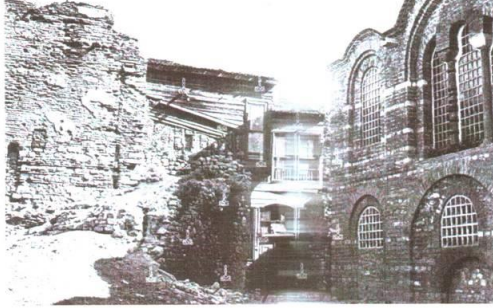

SEDES MİMARLIK

ZEYREK 453 PAFTA 2419 ADA 13 PARSEL

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ETÜD VE PROJELER DAİRE
BAŞKANLIĞI
TARİHİ ÇEVRE KORUMA MÜDÜRLÜĞÜ

SEDES MİMARLIK

ZEYREK 453 PAFTA 2419 ADA 13 PARSEL

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ETÜD VE PROJELER DAİRE
BAŞKANLIĞI
TARİHİ ÇEVRE KORUMA MÜDÜRLÜĞÜ

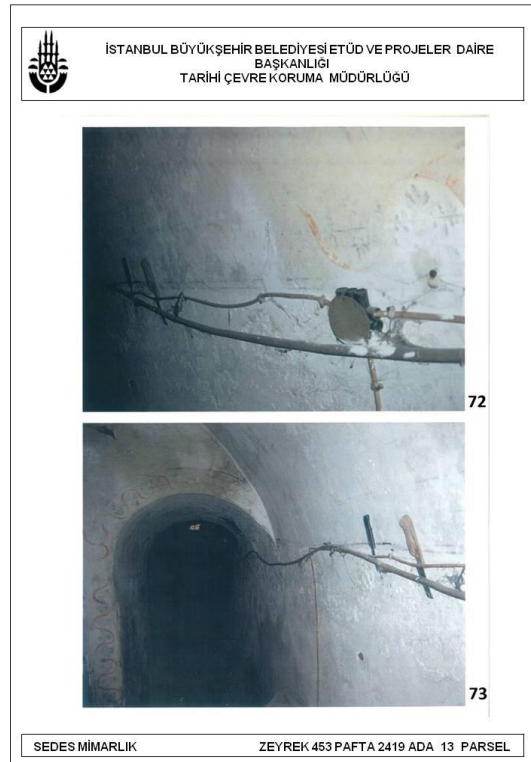
SEDES MİMARLIK

ZEYREK 453 PAFTA 2419 ADA 13 PARSEL

(Tarihsel süreci gösteren haritalardaki dairesel işaretli alanlar Zeyrek Akademi'yi göstermektedir.)

YAPININ GENEL ANALİZ FOTOĞRAFLARI BELGELENDİRME

(Sedes Mimarlık arşivinden elde edilen belgelerdir.)

RESTORASYON SÜRECİ

Şekil 4.3. Zeyrek Akademi Restorasyon Süreci (Sedes Mimarlık Arşivi)

Şekil 4.4. Zeyrek Akademi Restorasyon Süreci (Sedes Mimarlık Arşivi)

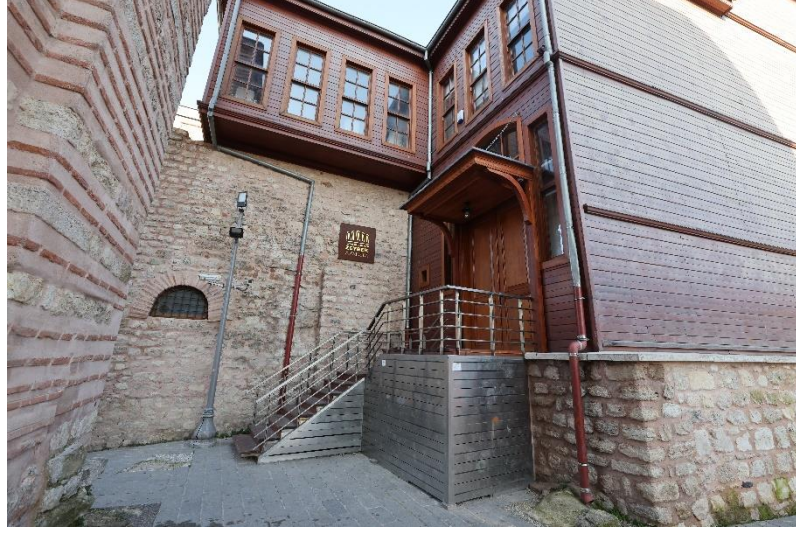
RESTORASYON SÜRECİ SONRASI FOTOĞRAFLARI

Şekil 4.5. Zeyrek Akademi - Molla Zeyrek Camii Perspektifi
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

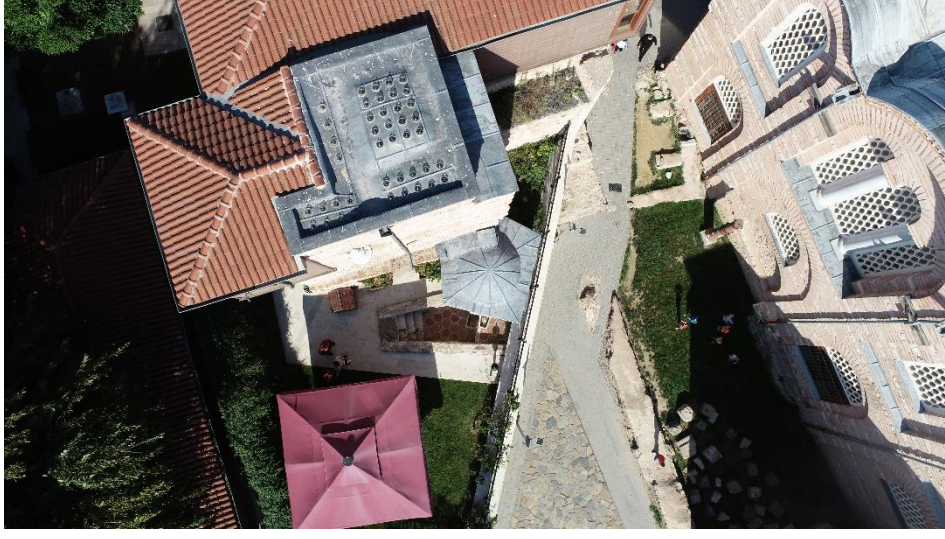
Şekil 4.6. Zeyrek Akademi Perspektifi
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.7. Zeyrek Akademi Perspektifi
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.8. Zeyrek Akademi Perspektifi
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.9. Zeyrek Akademi - Molla Zeyrek Camii Drone Görüntüsü
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.10. Zeyrek Akademi ve Fatih Drone Görüntüsü
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.11. Zeyrek Akademi İç Mekân (Sofa)
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.12. Zeyrek Akademi İç Mekân (Sofa)
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.13. Zeyrek Akademi İç Mekân (Sofa)
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.14. Zeyrek Akademi Avludan İç Mekâna Geçiş
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.15. Zeyrek Akademi Avludan İç Mekâna Geçiş
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.16. Zeyrek Akademi - Osmanlı Dönemi Hela Taşı
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.17. Zeyrek Akademi - Osmanlı Dönemi Hela Taşı
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.18. Zeyrek Akademi Sofadan Avluya İnen Merdiven
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.19. Zeyrek Akademi Perspektif
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

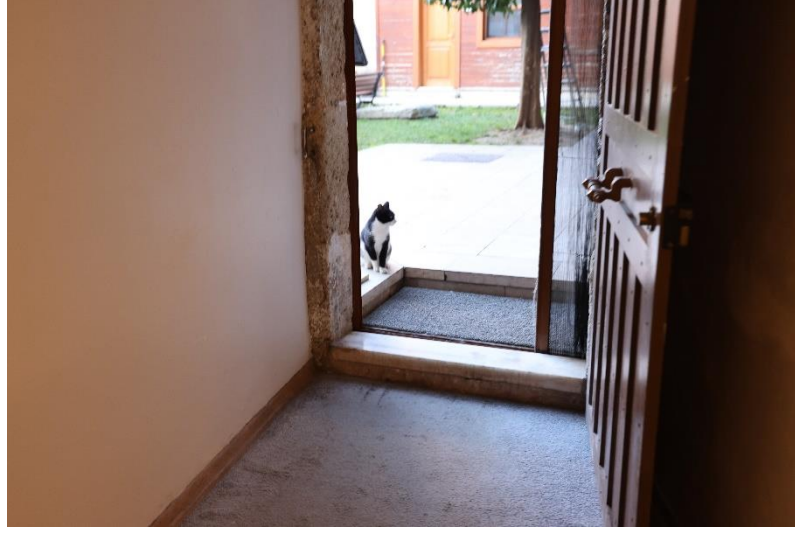
Şekil 4.20. Zeyrek Akademi Derslik (Mahzen)
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.21. Zeyrek Akademi Derslik (Mahzen)
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.22. Zeyrek Akademi Derslik (Mahzen)
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.23. Zeyrek Akademi Derslikten Avluya Geçiş
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.24. Zeyrek Akademi Derslikten Avluya Geçiş
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.25. Zeyrek Akademi Avlu - Detay
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.26. Zeyrek Akademi Avludan Perspektif
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.27. Zeyrek Akademi Avlusu ve Molla Zeyrek Camii Perspektifi
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.28. Zeyrek Akademi İç Avlu ve Portakal Ağacı
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.29. Zeyrek Akademi Derslik Perspektif
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.30. Zeyrek Akademi Koridor
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.31. Zeyrek Akademi Derslik Perspektif
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.32. Zeyrek Akademi Toplantı Katına (En Üst Kata) Çıkış – Ahşap Merdiven Detayı

(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.33. Zeyrek Akademi Toplantı Odası Perspektif
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.34. Zeyrek Akademi Toplantı Odası Perspektif
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.35. Zeyrek Akademi Katlar Arası Ahşap Merdiven Detay
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

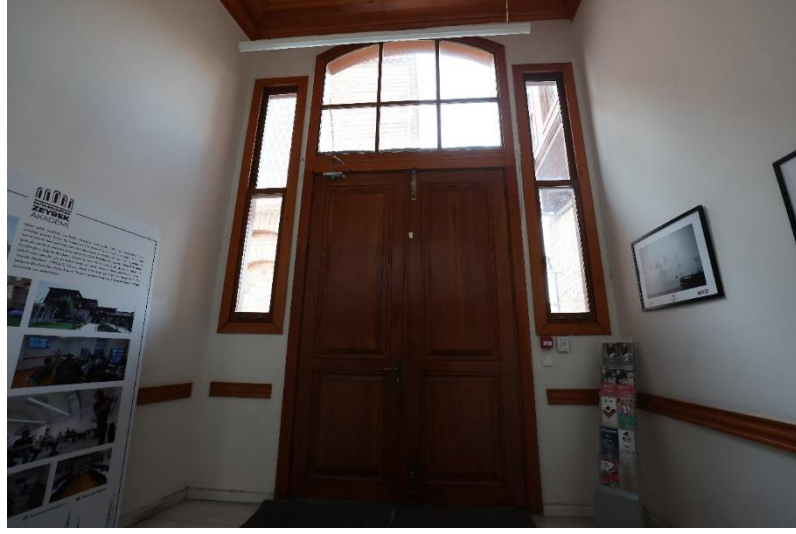
Şekil 4.36. Zeyrek Akademi Katlar Arası Ahşap Merdiven Detay
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.37. Zeyrek Akademi Giriş - Ahşap Tavan Detay
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.38. Zeyrek Akademi Giriş Kattan Avluya Çıkış Perspektifi
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

Şekil 4.39. Zeyrek Akademi Ahşap Giriş Kapısı Detayı
(Zeyrek Akademi Arşivi – Fotoğraf Sanatçısı Mete An)

EK-C

TEZ ANKET FORMU

TEZ İÇİN ANKET FORMU

Kültürel Miras Yapısı Zeyrek Akademi'nin İç Mekânlarında Refah Kavramı" başlıklı tez çalışması için hazırlanmış anket formudur.

*Refah kavramı, İngilizcedeki "wellbeing" kavramının Türkçe karşılığıdır. Mimari tasarımlarda refah kavramı; insanın fiziksel, zihinsel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanması ile ilişkilendirilmektedir. Oluşturulan yapının iç mimarisi, çevresi, peyzaj mimarisi ile insanların sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürmelerine yardımcı olmak amacıyla tasarlanmaktadır. İyi bir hissiyat bırakan tasarım, "wellbeing" yani refah kavramı ile mekân arasındaki olumlu ilişkiyi göstermektedir.

Yaşınız ve mesleğinizi yazabilir misiniz? *
(Öğrenci iseniz bölümünüzü de belirtebilirsiniz.)

Kısa yanıt metni

Zeyrek Akademi'de hangi eğitimlere katılıyorsunuz ya da hangi görevde bulunuyorsunuz? *

Kısa yanıt metni

1. Geleneksel malzeme yapı elemanlarından oluşan (kerpiç, ahşap, taş...) yapının sizdeki etkisi *
ne düzeydedir?

5: en yüksek 4: yüksek 3: orta 2: az 1: çok az

5

4

3

2

1

2. Işıklandırma, akustik, hacimsel öğeler, havalandırma, iklimlendirme, renklendirme, mobilya *
elemanları seçimi, doku ve detaylar gibi özellikler üzerinden Zeyrek Akademî'yi
değerlendirdiğinizde derse/işinize konsantrasyon noktasında olumlu etkisi var mı?
(3., 4., 5., 6., 7., 8. ve 9. sorular bu sorunun devamıdır.)

5: en yüksek 4: yüksek 3: orta 2: az 1: çok az

	1	2	3	4	5
İŞIKLANDIRMA	☐	☐	☐	☐	☐

3. Akustik *

5: en yüksek 4: yüksek 3: orta 2: az 1: çok az

	1	2	3	4	5
AKUSTİK (Bir binanın, ses dalgalarının, netliği en üst düzeye çıkaracak şekilde, bunun uygun olduğu alanlarda sesi yükseltecek ve faydalı olduğu yerlerde gürültü seviyelerini azaltacak şekilde iç kısmından nasıl yansıdığını kontrol edecek şekilde tasarlanmasını içerir.)	☐	☐	☐	☐	☐

4. Hacimsel Öğeler *

5: en yüksek 4: yüksek 3: orta 2: az 1: çok az

	1	2	3	4	5
HACİMSEL ÖGELER (bir yapı veya mekanın üç boyutlu alanını ifade eder.)	☐	☐	☐	☐	☐

5. Havalandırma *

5: en yüksek 4: yüksek 3: orta 2: az 1: çok az

	1	2	3	4	5
HAVALANDIRMA (Dış mekandaki temiz havanın yaşam alanına girmesini ve esas olarak iç mekan kirleticilerinin seyreltilmesi ve yer değiştirmesi yoluyla iç mekan hava kalitesini kontrol eden sistemdir.)	☐	☐	☐	☐	☐

6. İklimlendirme *

5: en yüksek 4: yüksek 3: orta 2: az 1: çok az

	1	2	3	4	5
İKLİMLENDİRME (Soğutma yapılarak iç mekanlardaki havanın ısı konforu sağlanması ve neminin alınması işlemlerine denir.)	☐	☐	☐	☐	☐

7. Renklendirme *

5: en yüksek 4: yüksek 3: orta 2: az 1: çok az

	1	2	3	4	5
RENKLENDİRME	☐	☐	☐	☐	☐

8. Mobilya Elemanları Seçimi *

5: en yüksek 4: yüksek 3: orta 2: az 1: çok az

	1	2	3	4	5
MOBİLYA ELEMANLARI SEÇİMİ	☐	☐	☐	☐	☐

9. Doku Ve Detaylar *

5: en yüksek 4: yüksek 3: orta 2: az 1: çok az

	1	2	3	4	5
DOKU VE DETAYLAR (Mekana karakter ve zenginlik katar. Duvar kaplamaları, zemin malzemeleri, tavan detayları gibi unsurlar, mekanın görsel çeşitliliğini oluşturur. Detaylar, mimari tasarımın inceliklerini yansıtarak mekanın farklılığını ortaya çıkarır.)	☐	☐	☐	☐	☐

10. Kültürel Miras yapısı Zeyrek Akademî'nin modern bir mekândan farkı var mı? Sizde nasıl bir hissiyat uyandırıyor? *

Uzun yanıt metni

.....